

§ 1 Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades motionen nr 1488 till näringsutskottet.

§ 3 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkanden nr 37 och 38, finansutskottets betänkanden nr 25–30, skatteutskottets betänkanden nr 34, 36–38 och 40, justitieutskottets betänkanden nr 12–15, försvarsutskottets betänkande nr 15, socialutskottets betänkande nr 25, kulturutskottets betänkanden nr 14–18, utbildningsutskottets betänkande nr 20, trafikutskottets betänkanden nr 11–13 samt näringsutskottets betänkanden nr 23–25.

§ 4 Omlokalisering av viss statlig verksamhet

Föredrogs inrikesutskottets betänkande nr 15 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omlokalisering av viss statlig verksamhet jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1971:29 (finansdepartementet) föreslagit riksdagen att

1) godkänna de allmänna riktlinjer för en omlokalisering av central statlig verksamhet som föredragande departementschefen angett,

2) godkänna vad departementschefen förordat i fråga om bostadsansaffningslån i samband med omlokalisering,

3) till Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet för budgetåret 1971/72 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor,

4) till Markinköp i samband med omlokalisering av statlig verksamhet för budgetåret 1971/72 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”Mot bakgrund av det ökade behovet av regionalpolitiska insatser framläggs i propositionen förslag till omlokalisering av viss statlig verksamhet. Syftet är både att stimulera en positiv utveckling i ett antal orter av stor regionalpolitisk betydelse och att bidra till att dämpa expansionen i storstockholmsområdet. Omlokaliseringen avser huvudsakligen hela myndigheter och institutioner och skall begränsas till ett fåtal orter. Förslaget innebär omlokalisering av 30 myndigheter och institutioner och väsentliga delar av ytterligare sex myndigheter och institutioner med sammanlagt ca 6 300 anställda till 13 orter utanför storstockholmsområdet.

Åtgärder föreslås för att lindra de omställningsproblem som uppstår

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

för berörd personal. I detta syfte föreslås vissa direkta ekonomiska stödåtgärder för den personal som följer med vid omlokaliseringen. Vidare lämnas garanti för fortsatt sysselsättning i storstockholmsområdet för dem som har vägande skäl att inte flytta med.

För planerings- och utredningsarbete m. m. i samband med omlokaliseringarna föreslås ett belopp av 5 milj. kr. Dessutom erfordras 25 milj. kr. för markinköp.

Förslaget innebär att inflyttning på de nya lokaliseringsorterna beräknas kunna ske under åren 1974–1976.”

I betänkandet hade behandlats
vid riksdagens början väckt motion

1971:1130 av herr Molin m. fl., vari föreslagits att riksdagen beslutade att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för sjöfartsverkets förläggning till Göteborg,

i anledning av propositionen väckta motioner

1971:1236 av herr Henmark m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle besluta att lantbruksstyrelsen lokaliserades till Kristianstad-Hässleholmsregionen och att riksdagens beslut fick den avvikelse från departementschefens hemställan på s. 144 i propositionen som betingades av motionen,

1971:1278 av herrar Sjönell och Fälldin,

1971:1289 av herr Gustafsson i Byske, vari hemställts att riksdagen skulle vid sin behandling av propositionen godkänna de föreslagna riktlinjerna för omlokalisering av central statlig verksamhet med den ändringen att TRU-kommittén och Sveriges Radios utbildningsenhet omlokaliserades till Umeå,

1971:1290 av herrar Olsson i Sundsvall och Winberg,

1971:1291 av herr Björck i Nässjö,

1971:1292 av herr Brännström m. fl., vari föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om att de fyra nordligaste länens behov av en bättre näringslivsstruktur beaktades på sätt som anförts i motionen vid kommande förslag till utlokalisering av statliga verk och bolag,

1971:1293 av herr Börjesson i Falköping m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att Kungl. Maj:t prövade möjligheterna av att förlägga arméns tekniska skola till Skövde i enlighet med vad som anförts i motionen,

1971:1294 av herrar Dockered och Wirmark, vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av propositionen skulle uttala att vid den föreslagna omlokaliseringen av statlig verksamhet luftfartsverkets centrala ledning borde lokaliseras till Arlanda i stället för Norrköping,

1971:1295 av herr Hansson i Skegrie m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle besluta

att i anledning av propositionen angående skogshögskolans lokalisering i en första omgång flytta 82 av skogshögskolans tjänster till Umeå, varav 9 tjänster på professorsnivå, och övriga tjänster utgörande basorganisationen härför samt därjämte del av civiljägmästarutbildningen,

att frågan om skogshögskolans lokalisering i övrigt skulle uppskjutas

ett år i avvaktan på utredning om högskolans organisation och verksamhet — främst i fråga om forskning — samt lokalisering av övriga delar, vilken utredning borde utföras så skyndsamt att förslag i frågan kunde föreläggas 1972 års riksdag,

1971:1296 av herr Helén m. fl., vari hemställts att riksdagen skulle uttala

1. att maximeringen av lånesumman för bostadsanskaffningslån i samband med omlokalisering borde höjas från 20 000 till 40 000 kronor,

2. att det fortsatta utredningsarbetet rörande lokalisering av statlig verksamhet borde genomföras av en parlamentariskt sammansatt kommitté i samverkan med berörda myndigheter och personalorganisationer,

3. att stora ansträngningar borde från arbetsgivarens sida göras för att lösa de omställningsproblem som uppstod för berörd personal, vare sig den följde med vid omlokalisering eller inte,

4. att en aktiv arbetsförmedling genom personalnämnderna och arbetsmarknadsmyndigheterna borde åstadkommas så att de som inte ville flytta med kunde beredas likvärdigt arbete i Storstockholmsområdet,

5. att den av oss föreslagna aktiva arbetsförmedlingen även borde rikta sig till makar till de statstjänstemän som berördes av omlokaliseringen samt

6. att statstjänstemän i statliga verk i Stockholm, som inte flyttades ut, skulle ha rätt till samma förmåner vid omplacering om de ville omplaceras till tjänst i omlokaliserat verk och därigenom bereda plats i Stockholm för tjänsteman som ville stanna,

1971:1297 av herr Hyltander m. fl., vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen skulle besluta att lantbruksstyrelsen omlokaliserades till regionen med Skövde—Skara som centrum i enlighet med vad i motionen anförts,

1971:1298 av herr Josefsson i Halmstad m. fl.,

1971:1299 av herr Komstedt,

1971:1300 av fru Kristensson m. fl., vari hemställts

att riksdagen skulle avslå propositionen,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning om förslag till delegering av de statliga myndigheternas arbetsuppgifter i enlighet med de riktlinjer som framförts i motionen samt

att i händelse av bifall till propositionen riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade sig för de åtgärder för personalen i samband med omlokaliseringen som framförts i motionen,

1971:1301 av herr Larsson i Umeå m. fl., vari hemställts att riksdagen vid sin behandling av propositionen skulle besluta

att TRU-kommitténs verksamhet förlades till Umeå samt

att de delar av Sveriges Radios utbildningsenhet som svarade för skolprogramverksamheten även förlades till Umeå,

1971:1302 av herr Norrby i Åkersberga,

1971:1303 av herr Norrby i Åkersberga m. fl.,

1971:1304 av herr Sjönell m. fl., vari hemställts att riksdagen med avslag på propositionen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om ytterligare utredning beträffande frågan om lokalisering av statlig verksamhet

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

utanför Stockholmsregionen innan frågan ånyo anmäldes för riksdagen,
1971:1305 av herr Stridsman m. fl., vari hemställdes att riksdagen
beslutade att i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen
framförts angående lokalisering av statlig verksamhet till Luleå,

1971:1306 av herr Wictorsson m. fl.,

1971:1317 av herr Björk i Gävle, vari hemställdes att riksdagen vid
behandlingen av propositionen skulle förorda och godkänna att TRU-
kommittén och motsvarande delar av Sveriges Radios utbildningsenhet
lokaliserades till Umeå,

1971:1318 av herr Bohman m. fl., vari hemställdes att riksdagen i
skrivelse till Kungl. Maj:t skulle

A. hemställa på en parlamentarisk utredning omgående tillsattes med
representation för de fackliga organisationerna samt ekonomisk expertis
och med uppdrag att utarbeta ett underlag för bedömningen av den
fortsatta decentraliseringsverksamheten samt att framlägga härför grundade
konkreta förslag i enlighet med de riktlinjer som angavs i motionen,

B. uttala att ingen befattningshavare vid de till utflyttning föreslagna
verken skulle anses skyldig medflytta till annan ort, att de som icke
önskade flytta skulle beredas annan likvärdig anställning samt att berörda
personals intressen skulle vid utflyttningen i största möjliga utsträckning
beaktas i enlighet med vad i motionen närmare angavs,

1971:1319 av herrarna Carlshamre och Turesson, vari hemställdes att
riksdagen skulle besluta att, med avslag på propositionen, i skrivelse till
Kungl. Maj:t anhålla om fortsatt och fördjupad utredning – utförd av en
parlamentarisk kommitté med representation för de statsanställdas
organisationer – rörande decentralisering av den statliga verksamheten
enligt de riktlinjer som angivits i motionen,

1971:1320 av herr Eriksson i Bäckmora m. fl., vari hemställdes att
riksdagen vid behandlingen av propositionen skulle förorda och godkänna
att mynt- och medaljtillverkningen vid mynt- och justeringsverket
lokaliserades till Söderhamn,

1971:1321 av herr Grebäck m. fl.,

1971:1322 av herr Gustavsson i Eskilstuna m. fl.,

1971:1323 av herr Hamrin m. fl.,

1971:1324 av herr Hamrin m. fl.,

1971:1325 av herr Hamrin m. fl.,

1971:1326 av herr Hedlund m. fl., vari hemställdes att riksdagen vid
behandlingen av propositionen skulle

I. medge att i propositionen föreslagna omlokaliseringar av statliga
verksamheter i ökad möjlig utsträckning inriktades på orter i allmänna
stödområdet och andra regionalpolitiskt angelägna områden, i enlighet
med vad i motionen anförts,

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att det fortsatta utredningsar-
betet angående statliga omlokaliseringar utformades så, att huvuddelen av
verksamheterna kunde lokaliseras till orter i allmänna stödområdet och
andra regionalpolitiskt angelägna områden,

III. uttala att strävandena till ökad delegering av uppgifter från den
centrala statsförvaltningen i huvudsak borde inriktas på verklig länsdemo-
krati och förstärkt kommunal demokrati,

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

IV. uttala beträffande omställningsproblemen och personalfrågorna vid den nu aktuella etappen av omlokaliseringar

a) att tvångsflyttning av personal till de nya lokaliseringssorterna inte borde förekomma,

b) att personal, som flyttade till de nya lokaliseringssorterna, skulle kompenseras så att vederbörande inte led ekonomisk förlust på grund av flyttningen,

V. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att, i det fortsatta utredningsarbetet angående ytterligare omlokaliseringar, ett från förvaltnings- och företagsdemokratiska synpunkter tillfredsställande samråd skulle hållas med de statsanställdas organisationer och med företagsnämnderna på de statliga verksamheter som aktualiserades för omlokalisering,

VI. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att delegationen för lokalisering av statlig verksamhet för sitt fortsatta arbete förstärktes med representanter för de politiska partierna och för de statsanställdas organisationer samt

VII. uttala att nyetablerade statliga verksamheter så långt möjligt borde lokaliseras till andra orter än Stockholmsområdet, i första hand till regionalpolitiskt angelägna områden,

1971:1327 av herr Hermansson i Stockholm m. fl., vari hemställts

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde skyndsamt utarbetande av förslag till allmän regional investeringsstyrning,

att riksdagen skulle avslå propositionens förslag om lokalisering av skogshögskolan till Umeå och bemyndiga regeringen att i samråd med högskolans forskare och övrig personal diskutera alternativ lokalisering inom Kopparbergs län,

att riksdagen uttalade att Umeå borde kompenseras för nämnda bortfall genom omlokalisering av något av de verk som hänvisats till andra områden än stödområdet,

att riksdagen skulle avslå förslaget om utflyttning av statens invandrarverk,

att frågan om domänverkets lokalisering omprövades i nära samråd med verkets personal,

att riksdagen hos regeringen begärde att de personalrättsliga frågorna löstes i nära samråd med alla personalkategorier och i överensstämmelse med de krav TCO:s statstjänstemannasektion ställt i skrivelse till riksdagens inrikesutskott den 1 april 1971 samt

att riksdagen hos regeringen begärde att vid fortsatta överväganden om utlokalisering metoden att flytta ut funktioner och delar inom centrala verk gavs ökat utrymme,

1971:1328 av herr Holmberg,

1971:1329 av herr Olof Johansson i Stockholm, vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen skulle uttala att central statlig förvaltning ej borde lokaliseras inom den statliga stadsdelen på Järvafältet samt att antalet arbetsplatser därigenom och i övrigt starkt begränsades,

1971:1330 av fru Jonäng m. fl.,

1971:1331 av herr Karlsson i Ronneby m. fl.,

1971:1332 av fru Kristensson och fröken Ljungberg,

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

1971:1333 av herr Krönmark m. fl.,

1971:1334 av herr Lindkvist och fru Eriksson i Stockholm,

1971:1335 av herr Lothigius m. fl., vari hemstälts att riksdagen vid behandling av propositionen skulle beakta de i motionen framförda synpunkterna rörande domänverkets lokaliseringsort,

1971:1336 av herr Magnusson i Borås m. fl., vari hemstälts att riksdagen vid behandlingen av propositionen skulle besluta att statens institut för byggnadsforskning lokaliserades till Borås,

1971:1337 av herr Mundebo m. fl., vari hemstälts att riksdagen med avslag på propositionen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om ytterligare utredning beträffande frågan om lokalisering av statlig verksamhet,

1971:1338 av herr Nilsson i Kalmar m. fl.,

1971:1339 av herrar Nilsson i Växjö och Fagerlund,

1971:1340 av herr Nordgren, vari hemstälts att riksdagen skulle besluta att den i propositionen föreslagna omlokaliseringen av en del av mynt- och justeringsverket skedde till Söderhamn,

1971:1341 av herr Nordstrandh,

1971:1342 av herr Norrby i Åkersberga m. fl., vari hemstälts att riksdagen skulle besluta

att vid den fortsatta utredningen om omlokalisering av statlig verksamhet särskilt skulle beaktas möjligheterna till kompletterande lokalisering till Stockholms yttre förorter,

att luftfartsverket skulle lokaliseras till Arlanda samt

att riksdagen skulle uttala att fortlöpande samråd borde tas med Stockholms läns landsting vid planering av omlokalisering av statlig verksamhet från och inom Storstockholmsområdet,

1971:1343 av herr Sellgren,

1971:1344 av herr Signell m. fl.,

1971:1345 av herr Svensson i Eskilstuna,

1971:1346 av herr Wennerfors, vari hemstälts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade att statens personalpensionsverk icke skulle komma i fråga vid utflyttning av statliga verk från Stockholm,

1971:1347 av herr Wiklund i Stockholm,

1971:1348 av herrar Wikström och Wirmark, vari hemstälts att riksdagen skulle besluta att i avvaktan på förslag till ny organisation av kommittén för television och radio i utbildningen (TRU) och Sveriges Radios utbildningsprogramenhet utflyttning av dessa enheter ej skulle ske,

1971:1349 av herr Åkerlind,

1971:1350 av herr Åkerlind, vari hemstälts att riksdagen vid behandlingen av propositionen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle uttala

A. dels att de anställda inte borde ha någon skyldighet att följa med till lokaliseringsorten,

B. dels att förbättringar av kommunikationerna mellan Stockholm och omlokaliseringsorterna eller ökning av bostadskvoterna på dessa orter på grund av omlokaliseringen skulle täckas av en ökad tilldelning av medel och inte tillåtas förorsaka en försämring för landet i övrigt,

C. dels att åtgärder vidtogs så att de föreslagna omlokaliseringarna inte fick en regional centraliseringseffekt.

Utskottet hemställde

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

1. beträffande avslag på propositionen att riksdagen skulle avslå motionerna

- a) 1971:1300 såvitt gällde de två första att-satserna,
- b) 1971:1304,
- c) 1971:1319,
- d) 1971:1337,

2. beträffande principerna för val av orter att riksdagen skulle avslå motionerna

- a) 1971:1326 såvitt angick yrkandet I,
- b) 1971:1350 såvitt angick yrkandet C,

3. beträffande luftfartsverket att riksdagen

a) skulle avslå motionerna 1971:1294 och 1971:1342, såvitt nu var i fråga,

- b) skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

4. beträffande statens personalpensionsverk att riksdagen med avslag på motionen 1971:1346 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

5. beträffande statens provningsanstalt att riksdagen med avslag på motionen 1971:1328 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

6. beträffande statens invandrarverk att riksdagen

- a) skulle avslå motionen 1971:1323,
- b) skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
- c) skulle avslå motionen 1971:1332,
- d) skulle avslå motionen 1971:1345,
- e) skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

7. beträffande kriminalvårdsstyrelsen att riksdagen

a) skulle avslå motionerna 1971:1302 och 1971:1349, såvitt nu var i fråga,

- b) skulle avslå motionen 1971:1325, såvitt nu var i fråga,

- c) skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

8. beträffande sjöfartsverket att riksdagen med avslag på motionen 1971:1130 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

9. beträffande lantbruksstyrelsen att riksdagen

- a) skulle avslå motionen 1971:1236,
- b) skulle avslå motionen 1971:1297,
- c) skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

10. beträffande skogsstyrelsen att riksdagen med avslag på motionen 1971:1330, såvitt angick yrkandet I, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

11. beträffande statens institut för byggnadsforskning att riksdagen

- a) skulle avslå motionen 1971:1334,
- b) skulle avslå motionen 1971:1336,
- c) skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

12. beträffande centrala studiehjälpsnämnden att riksdagen med avslag på motionen 1971:1325, såvitt nu var i fråga, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

13. beträffande arméns tekniska skola att riksdagen med avslag på motionen 1971:1293 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

14. beträffande riksförsäkringsverket att riksdagen med avslag på motionen 1971:1290 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

15. beträffande statens naturvårdsverk att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1291, såvitt nu var i fråga,
16. beträffande statens geotekniska institut att riksdagen med avslag på motionen 1971:1305, såvitt nu var i fråga, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
17. beträffande Sveriges geologiska undersökning att riksdagen med avslag på motionen 1971:1305, såvitt nu var i fråga, skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
18. att motionen 1971:1305 i den mån den ej behandlats under 16 och 17 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
19. beträffande domänverket att riksdagen
  - a) skulle avslå motionen 1971:1291, såvitt nu var i fråga,
  - b) skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
  - c) skulle avslå motionen 1971:1335,
  - d) i anledning av propositionen beslutade att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
20. beträffande skogshögskolan att riksdagen
  - a) skulle avslå motionen 1971:1295,
  - b) skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
  - c) skulle avslå motionen 1971:1333,
  - d) skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,
21. beträffande mynt- och justeringsverkets mynt- och medaljtillverkning att riksdagen med bifall till motionerna 1971:1320 och 1971:1340 samt med avslag på Kungl. Maj:ts förslag beslutade att ifrågavarande verksamhet skulle förläggas till Söderhamn,
22. beträffande TRU-kommitténs produktionsenhet och delar av Sveriges Radios utbildningsenhet att riksdagen i anledning av propositionen samt motionerna 1971:1289, 1971:1301, 1971:1317 och 1971:1348 beslutade att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
23. beträffande allmän regional investeringsstyrning att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
24. beträffande insatser för att förbättra lokaliseringssorternas kommunikationer att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1343,
25. beträffande avvägning av investeringar för att förbättra lokaliseringssorternas kommunikationer att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1350, såvitt nu var i fråga,
26. beträffande vidgad försöksverksamhet med decentraliserad universitetsundervisning att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1341,
27. beträffande avvägning av bostadsinvesteringar på lokaliseringssorterna att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1350, såvitt nu var i fråga,
28. beträffande fullföljande av översyner av myndigheternas organisation m. m. före omlokalisering att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
29. beträffande översyn av myndigheternas organisation m. m. i samband med omlokalisering att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1321,
30. beträffande medinflytande för personalrepresentanter vid verkställande av omlokaliseringen att riksdagen skulle avslå

- a) motionen 1971:1318, såvitt nu var i fråga,
b) motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
31. beträffande kompensation för uppkommande kostnader för berörd personal att följande motioner inte föranledde någon riksdagens åtgärd
a) motionen 1971:1318, såvitt nu var i fråga,
b) motionen 1971:1326, såvitt angick yrkandet IV b),
c) motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
32. beträffande riksdagens behandling av frågan om ekonomiska avlösningar till personalen m. m. att motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
33. beträffande vissa pensionsfrågor att motionen 1971:1300, såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
34. beträffande undantag från realisationsvinstbeskattningen att riksdagen skulle avslå
a) motionen 1971:1318, såvitt nu var i fråga,
b) motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
35. beträffande bostadsanskaffningslån att riksdagen
a) skulle avslå motionen 1971:1296, såvitt angick yrkandet 1,
b) skulle avslå motionen 1971:1300, såvitt nu var i fråga,
c) skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
d) godkände vad i propositionen förordats i fråga om bostadsanskaffningslån i samband med omlokalisering,
36. beträffande ansträngningar från arbetsgivarens sida för lösning av uppkommande omställningsproblem att motionen 1971:1296, såvitt angick yrkandet 3, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
37. beträffande omplacering i likvärdigt arbete i Storstockholmsområdet att följande motioner inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
a) 1971:1296, såvitt angick yrkandet 4,
b) 1971:1300, såvitt nu var i fråga,
c) 1971:1318, såvitt nu var i fråga,
38. beträffande flyttningsförmåner åt tjänsteman vid icke omlokaliserat verk att motionen 1971:1296, såvitt angick yrkandet 6, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
39. beträffande anskaffande av nytt arbete på lokaliseringsort till medflyttande make att följande motioner inte föranledde någon riksdagens åtgärd
a) 1971:1296, såvitt angick yrkandet 5,
b) 1971:1300, såvitt nu var i fråga,
40. beträffande särskilda förmåner vid omskolning av make att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1300, såvitt nu var i fråga,
41. beträffande arbetstillfällen för handikappade att motionen 1971:1324, såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
42. beträffande omstationeringsskyldighet i vissa fall att riksdagen
a) beträffande generellt undantag från omstationeringsskyldighet i samband med omlokaliseringens genomförande skulle avslå motionerna 1971:1278, 1971:1318, såvitt nu var i fråga, 1971:1326, såvitt angick yrkandet IV a, 1971:1327, såvitt nu var i fråga, och 1971:1350, såvitt angick yrkandet A,

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

b) i anledning av propositionen och de under a) angivna motionerna som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännna vad utskottet anfört,

43. beträffande tiden för omlokaliseringens genomförande att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,

44. beträffande medverkan av handikapporganisationerna vid planering av arbetsplatser på lokaliseringsorterna att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1324, såvitt nu var i fråga,

45. beträffande fortsatt utredningsarbete genom en parlamentariskt sammansatt kommitté med deltagande av personalorganisationerna att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:1296, såvitt angick yrkandet 2, 1971:1318, såvitt nu var i fråga, och 1971:1326, såvitt angick yrkandena V och VI,

46. beträffande fortsatt decentralisering genom utflyttning av funktioner och delar av centrala verk m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:1318 och 1971:1327, båda såvitt nu var i fråga,

47. beträffande ökad delegering från den centrala statsförvaltningen i riktning mot verklig länsdemokrati och förstärkt kommunal demokrati att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1326, såvitt angick yrkandet III,

48. beträffande möjlighet till ändringar i utflyttningsplanen under det fortsatta utredningsarbetet att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1318, såvitt nu var i fråga,

49. beträffande beaktande av framsteg inom området för teleteknisk informationsöverföring att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1347,

50. beträffande förläggning av nyetablerade statliga verksamheter att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1326, såvitt angick yrkandet VII,

51. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av allmänna stödområdet m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1326, såvitt angick yrkandet II,

52. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av de fyra nordligaste länen att riksdagen skulle anhålla att Kungl. Maj:t överlämnade motionen 1971:1292 jämte detta betänkande till delegationen för lokalisering av statlig verksamhet för beaktande i delegationens fortsatta arbete,

53. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Stockholms yttre förorter m. m. och frågan om samråd med Stockholms läns landsting att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1342, såvitt nu var i fråga,

54. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Norrtälje att riksdagen skulle avslå motionerna 1971:1306 och 1971:1349, såvitt nu var i fråga,

55. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Södermanlands län att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1322,

56. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av sydöstra Sverige att motionen 1971:1339 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

57. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Kalmar-Nybro-Emmabodaregionen att motionen 1971:1325 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

58. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av sydöstra Götaland-Kalmar att motionen 1971:1338 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

59. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Blekinge-Karlskrona att motionen 1971:1331 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

60. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Gotland att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1303,

61. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av sydöstra Skåne att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1299,

62. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Halmstad att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1298,

63. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Skövde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1344,

64. beträffande beaktande vid fortsatt utredning av Hälsingland att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1330, såvitt angick yrkandet 2,

65. beträffande användning av statlig mark på Järvafältet att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1329,

66. beträffande allmänna riktlinjer för en omlokalisering av central statlig verksamhet till den del de inte blivit särskilt behandlade under punkterna 1–65 att riksdagen med bifall till propositionens förslag samt med avslag på i förevarande sammanhang behandlade motioner, till den del de inte blivit under nämnda punkter särskilt berörda, godkände vad utskottet anfört,

67. att riksdagen till Förberedelser för omlokalisering av statlig verksamhet för budgetåret 1971/72 under sjunde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 5 000 000 kronor,

68. att riksdagen till Markinköp i samband med omlokalisering av statlig verksamhet för budgetåret 1971/72 under statens allmänna fastighetsfond anvisade ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande principerna för *val av orter* av herr Nilsson i Tvärålund, fru Nilsson i Kristianstad och herr Stridsman (samtliga c), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av propositionen samt motionerna 1971:1326, såvitt angick yrkandet I, och 1971:1350, såvitt angick yrkandet C, godkände vad reservanterna anfört,

2. beträffande *luftfartsverket* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nordgren (m) och Oskarson (m), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1971:1294 och 1971:1342, såvitt nu var i fråga, samt med avslag på Kungl. Maj:ts förslag beslutade att luftfartsverket skulle förläggas till Arlanda,

3. beträffande *sjöfartsverket* av herrar Nordgren och Oskarson (båda m), som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av propositionen samt motionen 1971:1130 beslutade att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

4. beträffande *lantbruksstyrelsen* av fru Nilsson i Kristianstad (c), som ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

att riksdagen

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

- a) skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag,
- b) skulle avslå motionen 1971:1297,
- c) med bifall till motionen 1971:1236 beslutade att styrelsen skulle förläggas till Kristianstad-Hässleholmsregionen,

5. beträffande *arméns tekniska skola* av herr Oskarson (m), som ansett att utskottet under 13 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionen 1971:1293 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anförde,

6. beträffande *Sveriges geologiska undersökning* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c) och Nordgren (m), fru Nilsson i Kristianstad (c) samt herrar Rimås (fp), Oskarson (m) och Stridsman (c), som ansett att utskottet under 17 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen 1971:1305, såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde,

7. beträffande *domänverket* av herr Oskarson (m), som ansett att utskottet under 19 bort hemställa,

att riksdagen

- a) skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag,
- b) skulle avslå motionen 1971:1291, såvitt nu var i fråga,
- c) skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
- d) med bifall till motionen 1971:1335 beslutade att domänverket skulle förläggas till Jönköping,

8. beträffande *skogshögskolan* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nordgren (m), Rimås (fp) och Oskarson (m), som ansett att utskottet under 20 bort hemställa,

att riksdagen

- a) skulle avslå motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga,
- b) skulle avslå motionen 1971:1333,
- c) i anledning av propositionen samt med bifall till motionen 1971:1295 beslutade

att i en första omgång och med utgångspunkt från nuvarande organisation skulle flyttas 82 av skogshögskolans tjänster till Umeå, varav 9 tjänster på professorsnivå och övriga tjänster utgörande basorganisationen härför samt därjämte del av civiljägmästarutbildningen,

att skogshögskolans lokalisering i övrigt – främst i fråga om forskning – gjordes till föremål för förnyad utredning i samverkan med styrelsen för skogshögskolan

samt att denna utredning genomfördes skyndsamt med sikte på att förslag kunde föreläggas nästa års riksdag,

9. beträffande *mynt- och justeringsverkets mynt- och medaljtillverkning* av herrar Fagerlund, Nilsson i Östersund och Andersson i Billingsfors, fru Hörnlund, herrar Fridolfsson och Johansson i Simrishamn samt fru Ludvigsson (samtliga s), som ansett att utskottet under 21 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på motionerna 1971:1320 och 1971:1340 skulle bifalla Kungl. Maj:ts förslag,

10. beträffande *motiveringen under rubriken Personalfrågor* av herrar

Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c) och Nordgren (m), fru Nilsson i Kristianstad (c) samt herrar Rimås (fp), Oskarson (m) och Stridsman (c), som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha i reservationen angiven lydelse,

11. beträffande *allmän regional investeringsstyrning* av herr Lorentzon (vpk), som ansett att utskottet under 23 bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen 1971:1327, såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännva vad reservanten anförde,

12. beträffande *flyttningsförmåner åt tjänstemän vid andra verk än de som omlokaliseras* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nordgren (m), Rimås (fp) och Oskarson (m), som ansett att utskottet under 38 bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionen 1971:1296, såvitt angick yrkandet 6, i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till kännva vad reservanterna anförde,

13. beträffande *fortsatt utredningsarbete genom en parlamentariskt sammansatt kommitté med deltagande av personalorganisationerna* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c) och Nordgren (m), fru Nilsson i Kristianstad (c) samt herrar Rimås (fp), Oskarson (m) och Stridsman (c), som ansett att utskottet under 45 bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna 1971:1296, såvitt angick yrkandet 2, 1971:1318, såvitt nu var i fråga, och 1971:1326, såvitt angick yrkandena V och VI,

a) i fråga om medverkan av personal och verksledninga som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännva vad reservanterna anförde,

b) hos Kungl. Maj:t skulle anhölla att det fortsatta utredningsarbetet bedrevs genom en parlamentariskt sammansatt kommitté,

14. beträffande *möjlighet till ändringa i utflyttningsplanen under det fortsatta utredningsarbetet* av herrar Nordgren och Oskarson (båda m), som ansett att utskottet under 48 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1318 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännva vad reservanterna anförde,

15. beträffande *användning av statlig mark på Järvafältet* av herr Nilsson i Tvärålund, fru Nilsson i Kristianstad och herr Stridsman (samtliga c), som ansett att utskottet under 65 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1329 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännva vad reservanterna anförde.

Till detta betänkande hade fogats särskilda yttranden

1. beträffande *domänverket* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nordgren (m) och Rimås (fp),

2. beträffande *undantag från realisationsvinstbeskattning m. m.* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nordgren (m), Rimås (fp) och Oskarson (m),

3. beträffande *omstationeringsskyldighet* av herr Lorentzon (vpk),

4. beträffande *fortsatt decentralisering m. m.* av herrar Eriksson i Arvika (fp), Nilsson i Tvärålund (c) och Nordgren (m), fru Nilsson i Kristianstad (c) samt herrar Rimås (fp), Oskarson (m) och Stridsman (c),

5. beträffande *omlokalisering av funktioner och delar av centrala verk* av herr Lorentzon (vpk).

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Bakgrunden till det ärende om utlokalisering av statlig verksamhet, som vi i dag skall ta ställning till, känner vi alla och jag skall därför inte ta upp tiden med att orda om den. Vi vet ju att den är det ökade behovet av regionalpolitiska insatser.

Man kan säga att syftet med detta förslag är tvåfaldigt. För det första vill man genom utlokaliseringen stimulera en positiv utveckling i ett antal orter av stor regionalpolitisk betydelse. För det andra vill man försöka dämpa tillväxten i storstadsområdena.

Det beslut som vi kommer att fatta i dag efter en mycket lång debatt, som jag förstår att det blir, har också föregåtts av en ovanligt livlig debatt ute i landet och omfattas med mycket stort intresse av dem som berörs av förslaget.

Redan när delegationen för statlig verksamhet, den arbetsgrupp som leddes av statssekreterare Sjönander, lade fram utredningsförslaget i maj 1970 så tände debatten. När man sedan förslaget varit ute på remiss sammanställde remissvaren, fick man en mycket splittrad bild av den sammanställningen. Jag tänker då inte främst på de olika länsstyrelsernas helt naturliga presentation av lämpliga lokaliseringssorter utan på att man när det gällde viktiga principiella ställningstaganden i samband med förslaget hade ganska skilda åsikter.

Men på en punkt var remissinstanserna helt ense och den gällde insatser för att dämpa tillväxten i Storstockholmsområdet. Jag tycker det är korrekt att redovisa att opinionen var delad när det gällde vilka medel man skulle använda för detta. Det var drygt en tredjedel av de 73 remissinstanserna eller noga räknat 25 remissinstanser som ansåg att man behövde ytterligare utredning på grund av den bristfälliga utredning som låg till grund för förslaget men som också i första hand förordade andra regionalpolitiska medel än utflyttning av *hela* centrala statliga organ.

Det kan ju också vara intressant att i debattens början påminna om att det Sjönanderska förslaget gällde 27 verk med totalt 5 500 anställda. Det förslag som riksdagen i dag skall ta ställning till gäller som bekant 36 myndigheter och institutioner och totalt 6 300 anställda, alltså betydligt mer än vad den Sjönanderska utredningen föreslog.

Den tveksamhet som jag har redovisat här fanns hos många av remissinstanserna och har också återspeglats i en del av motionerna. Totalt har det som riksdagskamraterna vet väckts 55 motioner i ärendet. Jag bad för en tid sedan upplysningstjänsten att gå tillbaka i handlingarna och se om någon annan proposition har föranlett så många följdmotioner. Man gick 20 år tillbaka utan att finna något ärende med lika många följdmotioner.

Av de här 55 motionerna har dock bara fyra ett yrkande som går ut på direkt avslag. En stor mängd av motionärerna föreslår ändrade lokaliseringssorter. Jag skall återkomma till det något senare. Det är också intressant att notera att i inte mindre än 21 av motionerna finns yrkanden om inriktningen av den fortsatta utlokaliseringen, och många motioner tar också självfallet upp de mycket känsliga personalfrågorna.

Det var mot denna bakgrund som vi i inrikesutskottet fick gripa oss an det här stora och viktiga ärendet. Jag kan redan nu säga att vi inte

behövde ägna någon större tid i utskottet åt de fyra avslagsmotionerna, eftersom det inte ställdes några yrkanden om bifall till dessa.

Jag vill öppet deklarerat för riksdagskamraterna här att det som har vållat oss mest bekymmer när det gäller behandlingen av detta ärende i utskottet är de känsliga personalfrågorna. Vi hade vid behandlingens början satt upp en målsättning – och jag vill understryka att vi var ense om den i utskottet – nämligen att bereda alla berörda grupper möjlighet att framföra sina synpunkter till utskottet. Jag har nämnt i ett tidigare sammanhang att detta fick till följd att vi i utskottet har tagit emot inte mindre än 53 representanter för olika grupper. Dessa 53 representanter har företrätt 15 grupper bestående av personalorganisationer, verksledningar, kommuner och andra organ. Vi har också fått ett mycket digert skriftligt material, nämligen ett fyrtiotal skrivelser, och mängder av sakuppgifter och information. Det är självklart att utskottsbehandlingen har tagit mycket stor tid i anspråk, men jag tror att jag vågar understryka på alla utskottskamraternas vägnar att vi inte ångrar att vi intog den här öppna attityden mot de berörda när det gällde behandlingen av denna viktiga fråga.

Genom uppvaktningarna och genom den information som lämnats oss har vi fått en helt annan inblick i problematiken än vi tidigare hade. Jag vill också säga att det inte minst genom uppvaktningarna har stått klart för oss att den kritik som riktas emot regeringens handläggning av ärendet i väldigt stor utsträckning har varit berättigad. Och jag vågar påstå att mycket av den oro och irritation som har funnits och som alltjämt finns hos de anställda i de utlokaliserade verken – liksom hos ledningen i vissa verk – till stor del kunnat undvikas, om det hade lämnats en bättre information från regeringen på ett tidigt stadium.

Ledamöterna från folkpartiet, centerpartiet och moderata samlingspartiet har i en reservation, nr 10, velat slå fast detta. Vi säger där att besluten inte får träffas vid sidan om personalen, utan de skall ske i samverkan med ledning och personal. Det är alldeles självklart att detta främjar ändamålsenliga lösningar och skapar en positiv attityd, och jag tar mig friheten att citera de två sista meningarna i vår reservation: ”Mot bakgrund av dessa synpunkter framstår en stor del av den kritik som riktats mot sättet att bedriva utredningsarbetet som berättigad. Det kan med fog ifrågasättas om handläggningen står i överensstämmelse med de företagsdemokratiska principer som statsmakterna i olika sammanhang uttalat sig för.”

Innan jag lämnar personalfrågorna är jag också angelägen att som ny och oerfaren utskottsordförande avge den deklARATIONEN att jag personligen sätter mycket stort värde på det sätt varpå utskottets ledamöter har nalkats de här svåra frågorna. Hos alla partiets representanter – således också hos de socialdemokratiska ledamöterna, med utskottets vice ordförande Bengt Fagerlund i spetsen – har det funnits en uppriktig strävan att nå lösningar som gör att man i största möjliga utsträckning skall undvika tvångsflyttningar. Utskottet har på s. 72 i betänkandet klart slagit fast detta, och jag vill rekommendera kammarens ledamöter, om man inte har läst det, att ta del av de synpunkter som vi *enigt* har skrivit in där och som vi anser att riksdagen bör ge Kungl. Maj:t till

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

känna. I en mening heter det t. ex.: "Om prövningen av framförda skäl sker i en generös anda, anser utskottet att omstationeringsskyldigheten i realiteten inte behöver hävdas annat än i särskilda fall."

Jag vill i detta sammanhang peka på yrkandet i reservation 12, som bygger på ett förslag i folkpartiets partimotion. Herr Rimås och jag föreslår där tillsammans med moderata samlingspartiets representanter herr Nordgren och herr Oskarson att de förmåner som skall utgå till tjänstemän vid de utlokaliserade verken också skall utgå till personer som vill flytta ut och som arbetar i andra verk vilka inte blir föremål för utlokalisering. Förutsättningen är då att man skapar utrymme för någon tjänsteman som vill stanna i Stockholm att göra detta. Vi har alltså velat på allt sätt försöka att på frivillig väg lösa de här frågorna.

Jag nämnde inledningsvis att de flesta av motionerna rör förslag om ändrad lokaliseringsort för olika verk. Våra sekreterare i utskottet har gjort en sammanställning över de olika yrkandena i motionerna, och det är rätt intressant att konstatera att beträffande de flesta orter finns det yrkanden som gäller antingen minskningar eller också ökning av antalet utlokaliserade. Det må väl vara mig förlåtet, om jag som värmlänning säger att den enda ort som inte berörs av ändringsförslag är Karlstad. Där har ingen föreslagit vare sig minskning eller någon ändring i annan riktning.

Det är också intressant att notera att motionärerna har gått hårdast fram mot Östergötland. Norrköping och Linköping skulle ju enligt propositionen få närmare 2 200 personer utlokaliserade. Om alla motionärer fått som de ville, skulle de två städerna i Östergötland inte ha fått mer än en fjärdedel eller 545 personer. Man kan också ta andra exempel. För Jönköpings del pendlar det mellan ingen utlokalisering alls och upp till ungefär 900 personer. Stora svängningar kan noteras även för en del av Norrlandsstäderna. Bl. a. är Luleå alldeles klart markerat, liksom Sundsvall och Gävle.

De flesta motionerna har besvarats ganska fylligt i detta tjocka betänkande. Jag förstår att en del av motionärerna ändå inte är nöjda med de svar som lämnats, men jag vill omedelbart säga att vi från utskottets sida inte kan i detalj i debatten på alla punkter redovisa skälen till att motionsyrkandena inte följts.

Det finns några punkter där vi nått enighet om vissa ändringsbeslut mot propositionens förslag. Det gäller lokalisering av TRU-kommitténs produktionsenhet och delar av Sveriges Radios utbildningsenhet, som ju föreslagits förläggas till Norrköping. Det finns motioner som gäller Umeå. Vi har sagt att om man skall se enbart regionalpolitiskt på denna fråga väger Umeå över ur lokaliseringssynpunkt, men vi har också betonat att när det nu kommit en utredning om TRU:s framtida organisation, så är det med hänsyn till detta riktigt att riksdagen i dag inte tar ställning till lokaliseringen av dessa institutioner.

Jag vill markera och direkt citera en mening som vi har skrivit och där vi med hänsyn till det nyligen framlagda betänkandet, nr 36, säger: "Med hänsyn härtill är utskottet inte i dag berett att träffa ett definitivt avgörande."

Att jag så pass kraftigt stryker under detta beror på att jag tycker att

det vore olyckligt, om vi i denna debatt skulle få en diskussion som präglas av direkta lokalintressen och om det skulle bli en strid mellan Norrköping och Umeå, när vi vill ha ytterligare utredning. Det är det enda vi föreslår.

Beträffande invandrarverket fanns det också en rad motioner. Vi har inte ansett oss kunna bifalla dem. Men vi har enligt tagit in en skrivning där vi säger: ”Skulle på grund av utflyttningen svårigheter visa sig föreligga att lösa en del av uppkommande problem på ett ändamålsenligt sätt, är utskottet inte främmande för tanken att en ’serviceenhet’ eller filial till verket ligger kvar i Stockholm för fullgörande av funktioner av antytt slag. I sådant sammanhang kan det även visa sig lämpligt att ta upp de i propositionen inte närmare behandlade frågor som sammanhänger med förläggningen av utlänningsnämnden och dess kansli.”

De följande talarna kommer att beröra reservationerna, och jag skall därför inte gå in på dessa i detalj. Jag vill dock personligen meddela att det finns vissa punkter där jag inte har kunnat följa propositionens förslag. En av dessa gäller skoghögskolan. Herr Rimås kommer att utförligt redovisa skälen till att vi stöder en reservation. Vi anser att forskningsdelen är för dåligt utredd, och där har vi ett av dessa typiska exempel där det brister i förberedelsen av detta förslag.

Jag vill bara helt kort yrka bifall till reservationerna 2, 6, 8, 10, 12 och 13 och i övrigt vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Beträffande reservationen 13 ber jag ändå att få säga några ord. Det är den reservation som gäller den fortsatta utlokaliseringen. Vi slår i denna reservation fast som vår uppfattning att en framtida utlokalisering måste förberedas på ett helt annat sätt än vad som nu skett. Den bör utföras i samverkan med personal och verksamhet på ett helt annat sätt.

Jag har talat om bristerna tidigare, och jag tror att den frågan återkommer i debatten här. Vi kräver också från de tre partiernas sida — folkpartiet, centerpartiet och moderata samlingspartiet — att det fortsatta utredningsarbetet skall bedrivas av en parlamentariskt sammansatt kommitté.

Till sist vill jag återkomma till vad jag började med: syftet med förslaget om utlokalisering. Det är, som jag sade, tvåfaldigt — dels att lätta på trycket i storstadsområdena, dels att skapa kraft och liv i andra regioncentra. För Stockholm som storstad betyder kanske inte den föreslagna avtappningen så mycket — det är en väldigt liten del av den statliga förvaltningen i Stockholm som flyttas ut — men för mottagnings-orterna kommer säkerligen de utlokaliserade verken att i många fall få en mycket stor betydelse.

Från folkpartiets sida har vi i vår partimotion klart deklarerat att vi anser målsättningen bakom förslaget riktig. Vi har också av skäl som jag framfört — en dämpning av tillväxten i Stockholm och framför allt en förstärkning av andra orter — sagt att vi biträder den föreslagna utlokaliseringen.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! I likhet med utskottets ordförande vill jag betyga den

goda vilja som funnits i utskottet att skapa samlande lösningar.

Bakgrunden till det föreliggande utskottsutlåtandet är, förutom propositionen 29, tidigare riksdagsbeslut om att skapa bättre balans i samhället genom att hindra storstädernas tillväxt och öka tillväxtkraften i andra delar av landet. Detta beslut har fattats under stor enighet. När det gäller medlen kan man nog, som vi redan vet från diskussionerna om lokaliseringpolitiken, räkna med delade meningar. Jag skall inte nu erinra mer om detta utan vill bara med tillfredsställelse konstatera att beträffande den fråga som vi här behandlar råder det fullständig politisk enighet i inrikesutskottet om principen om viss utflyttning av statlig verksamhet från Stockholm. Jag vill för centerns del starkt understryka att det för oss i princip är fråga om en utflyttning av arbetsplatser och inte av människor. Jag skall senare återkomma till detta.

Vid den fortsatta utflyttningen av statlig verksamhet är utskottet enigt om att större hänsyn än i det föreliggande regeringsförslaget skall tas till regionalpolitiska synpunkter. I det avseendet har utskottet till väsentlig del tillmötesgått centerns partimotion som starkt understryker just detta. En socialdemokratisk s. k. Norrlandsmotion med samma inriktning har också fått en mycket positiv behandling i utskottet. Enligt vår mening borde Kungl. Maj:t redan i denna första omgång bättre ha kunnat tillgodose det regionalpolitiska syftet med utflyttningen.

Propositionen 29 har inte oförändrad kunnat accepteras av inrikesutskottet. De ändringar som utskottet föreslår beträffande lokaliseringsorterna beaktar de regionalpolitiska synpunkterna. Jag åsyftar då TRU:s förläggning till Umeå och myntverkets till Söderhamn jämte uttalandena om en kraftfullare regionalpolitisk betoning vid fortsatt utflyttning av statlig verksamhet från den överexploaterade och överbefolkade huvudstaden. Frågan om framtida val av orter för utflyttningar – centern har en egen reservation i det avseendet – kommer fru Nilsson i Kristianstad att närmare beröra.

Som framgår av propositionen 29 är den statliga förvaltningen i många fall för närvarande spridd och splittrad i olika lokaler i skilda delar av Stockholm. En rationalisering av lokalfrågan här i Stockholm utan utflyttning av statlig verksamhet skulle bli synnerligen dyrbar för såväl staten som Stockholm såsom kommun med ytterligare köer och trängsel, med ännu längre tidsmässiga avstånd och ännu mer svårlösta bostadsproblem och ansträngda och otillfredsställande miljöer. Den ifrågasatta decentraliseringens totaleffekt bör ge Stockholm och stockholmarna bättre utrymme och miljö över huvud taget och regionerna ute i landet välbehövligen tillskott.

I går fick vi riksdagsmän motta ett flygblad från statstjänstemännen här i staden som var rubricerat: ”Du som sätter människan främst röstar nej den 26 maj.” Som vi ser denna fråga är förslaget sannerligen ägnat att just sätta människan främst, människor såväl här i Stockholm som ute i landet. Enligt vår målsättning inom centerpartiet vill vi göra allt som är möjligt för att undanröja enskilda personers svårigheter på ett rättvist sätt i förhållande till andra människor. Det har varit centerpartiets mål i avseende på alla strukturförändringar i näringslivet att försöka i första hand flytta företag och i sista hand flytta människor. Det är också

riktpunkten för vårt ställningstagande i den här aktuella frågan.

De allt bättre kommunikationerna på alla områden bör medföra att en decentraliserad statlig förvaltning i framtiden kan upprätthålla erforderliga kontakter och fungera effektivt. Det finns exempel på hur en flyttning kan fräscha upp invanda mönster i verksamheten. Den nu påbörjade utflyttningen av de statliga verken måste också innebära att näringslivet, det privata, det kooperativa och det statliga, vågar decentralisera ut till olika regioner i vårt land.

De nuvarande verken har i hög grad centraliserade besluts- och verksamhetsfunktioner. Om sådana institutioner placeras på skilda orter ute i landet finns risk för att detta system inte kommer att fungera fullt tillfredsställande. Jag vill i det här sammanhanget kraftigt understryka centerns principiella uppfattning att jämsides med lokalmässigt decentraliserad statlig förvaltning bör även beslutsfunktioner och verksamhetsfunktioner decentraliseras till länen och, efter viss omorganisation på länsnivå, till landstingen i stor utsträckning. Enligt vår mening bör också denna fråga beaktas i den fortsatta utredningsverksamheten, i vilken även parlamentariker bör ges möjlighet att medverka.

Den sak som bland den berörda personalen väckt särskild kritik är regeringens handläggning av personalfrågorna. Enligt många vittnesmål i utskottet har regeringen under propositionsskrivandet inte haft någon kontakt med verkens ledning eller annan personal eller deras organisationer. Detta handlingsätt har tydligen skapat onödig oro och i vissa fall sannolikt också en negativ inställning till utflyttningen av de statliga arbetsuppgifterna som sådan, vilket åtminstone i ett initialskede kan misskreditera principen om en decentraliserad statlig förvaltning. Enligt vår mening, som bl. a. framgår av reservation nr 10, framstår en stor del av denna kritik som berättigad. Tvärt emot regeringens uppträdande anser vi att det är värdefullt att lokaliseringsfrågor bereds i samverkan med personalen och verksamheten. En sådan ordning är ägnad att främja ändamålsenliga lösningar av sakfrågan och skapa en positiv attityd hos personalen. Detta sista uttalande är utskottet enigt om.

Utskottet är också helt enigt om att statsmakternas rätt att bestämma förläggning av statliga verksamheter inte kan ifrågasättas. Utskottets socialdemokrater och kommunister säger härefter: "Detta bör dock inte utsluta att ett värdefullt samråd kommer till stånd i lokaliseringsfrågorna med berörd personal och verksamhet." Vi reserverar oss här väl i och för sig inte någon invändning emot den mening som här uttrycks. Vi tycker emellertid att det är ett för vagt uttalande i detta sammanhang och att det inte på ett tillfredsställande sätt svarar mot vad utskottet skriver i fortsättningen — nederst på s. 65 och överst på s. 66. Detta är ett efter vad jag förstår mycket viktigt avsnitt i utskottsbetänkandet beträffande statstjänstemännens ställning. Utskottet skriver:

"Med hänvisning till det ovan sagda vill utskottet understryka angelägenheten av att de anställda bereds inflytande i det fortsatta planerings- och utredningsarbetet för utflyttningen.

Detta bör som utskottet tidigare antytt gälla även planeringen av de nya arbetsplatserna. För de kommunala myndigheterna på inflyttningssorterna bör det vara väsentligt att få överlägga med personalen för att

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

därigenom inhämta synpunkter och önskemål om planeringen av bostäder och annan kommunal service. Genom att nu ge personalen ett brett inflytande vid genomförandet av flyttningen bör det också vara möjligt att bryta personalens negativa inställning mot vissa orter och mot flyttning som sådan. Det är angeläget att man söker komma till rätta med detta problem inte minst med tanke på de förslag om ytterligare omlokalisering som kan väntas i framtiden. Utskottet förväntar att denna fråga får en snabb och för de anställda tillfredsställande lösning."

Kungl. Maj:t har utfärdat en kungörelse om företagsnämnder m. m. inom statsförvaltningen. Jag vill erinra om detta förhållande och peka på 5 § i denna kungörelse, som enligt vad jag anser relativt klart anger verksamhetsformerna när det gäller kontakten mellan arbetsgivare och anställda. 5 § lyder på detta sätt: "I fråga som är väsentlig för myndigheten eller dess anställda skall samråd och information ske i företagsnämnd för att taga till vara de anställdas erfarenheter och kunskaper och tillgodose deras intresse av insyn i myndighetens verksamhet. Särskilt skall beaktas organisatoriska, tekniska och ekonomiska förhållanden, personalfrågor och andra förhållanden vilkas belysning är ägnad att främja effektiviteten i arbetet, underlätta samarbetet med myndigheten och öka trivseln på arbetsplatsen."

Jag vill inte påstå att inte regeringen har sagt hur man skall leva, men det gäller ju också att leva som man lär, och det är kanske inte alla gånger så lätt — det skall kanske inte läggas regeringen till last. Men vad som måhända kan läggas regeringen till last är att man inte ens har försökt. Det tycker jag vi kan säga att regeringen inte har gjort i den här frågan. Jag tycker också att de klagomål i detta avseende som kommit från statstjänstemännens sida är befogade i vissa delar, som vi säger i vår reservation.

Ännu en gång vill jag framhålla centerns inställning att vi inte skall flytta människor när de inte vill — vi skall om möjligt flytta arbetsplatser till människorna. Vi måste försöka skapa goda livsmiljöer såväl i Stockholm som i övriga landet och en balanserad utveckling i hela landet. På grund av olika åtgärder som vi angivit i vår partimotion anser vi att statstjänstemannalagens bestämmelser om flyttningstvång inte bör behöva tillämpas annat än i särskilda fall. Vi anser oss ha fått gehör för denna ståndpunkt genom utskottets skrivning och anvisningar om den fortsatta handläggningen såväl från statens som från kommunernas sida. Jag skall i detta sammanhang inte gå in på enskildheter utan bara hänvisa till att "utskottet väntar att denna fråga får en snabb och för de anställda tillfredsställande lösning".

Med de uttalanden som finns i utskottsbetänkandet tycker jag faktiskt att den berörda personalen kan känna sig relativt trygg för en god behandling vid utflyttning av de statliga verken till regionerna. Någon speciallagstiftning, som yrkats i vissa motioner, anser vi inte skall komma till stånd för att lösa dessa problem. De bör lösas, som också har framhållits av personalorganisationerna vid besök i utskottet, genom förhandlingar och olika former av kontakter samt intensifierade insatser av arbetsmarknadsmyndigheter och statens personalnämnd, som avses erhålla förstärkta resurser. Insatserna bör också rikta sig till makar som

flyttar med till nya lokaliseringssorter.

I motionen 1296 upptas frågan om flyttningsförmåner åt tjänstemän vid andra verk än de som omlokaliseras. I reservationen 12 följs det här yrkandet upp.

Även utskottets majoritet, till vilken centern i den här frågan hör, föreslår en prövning av den i motionen förordade möjligheten. Förutsättningen härför skall dock vara att tjänstemännen i fråga skall bedömas som värdefull för det utlokaliserade verkets funktion. Det är i och för sig naturligt; någon större skillnad mellan utskottsmajoritetens och reservanternas syfte synes inte föreligga.

Ett enigt inrikesutskott förutsätter att prövningen av problemen i anslutning till utflyttningen kommer att ske i en positiv anda. Om så sker – och det torde man nu helt kunna förutsätta – bör omstationeringsskyldigheten inte behöva hävdas annat än i särskilda fall. Det kan i detta sammanhang vara anledning peka på att statstjänstemännen åtnjuter en anställningstrygghet som är gott och väl jämförlig med den som anställda i näringslivet i övrigt har.

Herr talman! Riksdagsmännen har varit mycket flitiga motionärer för att få ett verk hem till sig. Det kan vara förståeligt men knappast möjligt att genomföra på ett sådant sätt att alla blir nöjda. Den långa talarlistan i dag tror jag kommer att ge exempel på missnöjda motionärer som för all del kan ha vägande argument i de enskilda fallen. Jag tror ändå inte att vi skall se detta som ett allas krig mot alla. I motsvarande situation tror jag att varje parlament skulle få en motsvarande reaktion från sina ledamöter.

Centern har som parti inte velat föreslå så stora ingrepp och ändringar vad gäller utlokaliseringsorterna. Om alla partier skulle ha föreslaget sådana ingrepp – inget av partierna har gjort det – hade det nog inneburit risker för att hela förslaget skulle kunna stjälpas. Centern har prioriterat tre punkter.

1. TRU:s lokalisering. I den frågan är ju utskottet i dag enigt.

2. Mynt- och justeringsverkets lokalisering till Söderhamn. Den frågan har tidigare varit diskuterad och behandlad i riksdagen.

3. SGU:s lokalisering till Luleå. Där finns en betydande minoritet.

Vad gäller TRU:s lokalisering, så föreslog ju den s. k. Sjönanderska utredningen att TRU skulle lokaliseras till Umeå. Jag tror att ingen – inte ens finansministern själv – kan ha någon annan uppfattning än den som utskottet enigt uttalar, nämligen att mycket starka lokaliseringspolitiska skäl talar för Umeå. Om TRU skall flyttas från Stockholm – och utskottet är enigt om det – måste alternativet Umeå prövas på ett helt annat sätt än vad regeringen har gjort. Den nyss avlämnade utredningen om TRU:s framtida interna organisation har föranlett utskottet att inte nu fatta ett definitivt beslut. Då utskottet är enigt skall jag inte ingå på någon ytterligare argumentering i den här frågan.

Reservationen 6 som rör SGU, Sveriges geologiska undersökning, skall herr Stridsman närmare redogöra för, varför jag nu nöjer mig med att yrka bifall till denna reservation.

Frågan om skogshögskolans lokalisering har varit föremål för mycket stort intresse. Jag vet att flera talare kommer att ta upp den frågan här i

Nr 95

Ondsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

debatten, och jag vill därför med några ord beröra den.

Många skäl för och emot propositionens förslag har framförts. Jag har emellertid ett intryck av att man har försökt att bevisa alltför mycket i vissa fall. Reaktionen från skogshögskolan är enligt min mening förståelig och i stor utsträckning beroende på den otillräckliga information som såväl utskottsmajoriteten som reservanterna har konstaterat — det framgår ju av utskottsbetänkandet. På s. 130 i propositionen visar det sig att frågan om skogshögskolans framtida utformning lämnas öppen och i allt väsentligt inte är beroende av flyttningen. Huruvida utbildningen och forskningen i framtiden kommer att knytas till lantbrukshögskolan eller till universitetsinstitutioner och utformningen i övrigt lämnas öppet för en framtida prövning, oavsett om skogshögskolan stannar kvar i Stockholm eller lokaliseras till Umeå eller till annan ort. Utvecklingen i Garpenberg kommer också att vara oberoende av flyttningen; där blir utvecklingen beroende av andra förhållanden.

Den fältmässiga forskningen, som i många fall är lokalt bunden, kommer i princip inte att försvåras, såvitt jag förstår, och ännu mindre kommer den att raseras för någon del av landet, oavsett var skogshögskolan placeras. Detta framgår av propositionen och kanske ännu tydligare av utskottets betänkande. Naturligtvis kommer forskningen att anpassa sina arbetsformer efter naturliga förutsättningar, behov och tilldelade resurser. Så praktiska är vi väl ändå här i landet.

Enligt de upplysningar som lämnats till utskottet är Umeå universitet i vad gäller forskning och utbildningsresurser i exempelvis ämnena fysik, biologi och kemi gott och väl jämförbart med tänkbara andra alternativa universitet. Den skogligen forskningen blir naturligtvis ett eftersträvanvärt komplement till varje universitet, inte minst till universitetet i Umeå. Jag kan inte finna att det finns större risker för södra Sverige att flytta skogshögskolan till Umeå än vad det skulle innebära för Norrland att flytta skogshögskolan till någon ort i Sydsverige. Måhända var avsaknaden av ömsesidig information särskilt beklaglig just i detta fall. Ännu klarare riktlinjer hade varit önskvärda på det förberedande stadiet. Men som jag tidigare sagt lämnar propositionen möjligheterna öppna för en rationell framtida utformning av skogshögskolans såväl forsknings- som undervisningsdel. Enligt utskottsmajoritetens mening behöver det därför inte räsas några vägande betänkligheter mot det förslag som en stor majoritet av utskottet stöder.

Beträffande mynt- och justeringsverket har herr Nordgren ordet efter mig, och jag förmodar att han kommer att belysa den frågan mycket ingående, varför jag nu går förbi den.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 6, 10, 13 och 15. Sistnämnda reservation kommer herr Olof Johansson i Stockholm att kommentera.

Herr NORDGREN (m):

Herr talman! Det har varit mycket intressant och stimulerande att få delta i inrikesutskottets arbete med detta stora ärende. Jag ville i likhet med utskottets ordförande understryka att samtliga partier i utskottet har varit positivt inställda till detta förslag. Efter vad jag kan bedöma har

vi också nått stor enighet i utskottets betänkande. Jag hoppas att vi därigenom också medverkat till ett beslut här i riksdagen under dagens eller kvällens lopp, som stimulerar utvecklingen på ett flertal orter ute i landet.

Under lång tid har vårt land upplevt en snabbt ökande befolkningskoncentration till de stora tätortsområdena. Det enskilda näringslivet har på olika sätt försökt motverka detta genom att lägga ut verksamheter till sysselsättningsvaga områden, och därigenom har man i gott samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen skapat ett stort antal arbetstillfällen i regioner inom allmänna stödområdet. Men trots detta och trots den av regeringen förda lokaliseringspolitik har utvecklingskurvan inte kunnat förbättras nämnvärt inom dessa regioner. Inom vissa regioner har läget på arbetsmarknaden dessutom försvårats under det senaste året på grund av en alltför ensidig näringspolitik med nya pålagor i form av höjd arbetsgivaravgift, höjd varubeskattning samt kreditrestriktioner som i varje fall för stora delar av näringslivet i realiteten inneburit totalt stopp för all nyutlåning.

Situationen medförde av naturliga skäl oro inom näringslivet. Investeringarna minskade, permitterings-, nedläggnings- och konkurssiffrorna steg i höjden, samtidigt som koncentrationen till vissa storstadsområden fortsatte.

Mot denna bakgrund noterar vi i moderata samlingspartiet med tillfredsställelse, att regeringen nu äntligen, efter att frågan om utlokalisering av statliga verksamheter från Stockholm aktualiserats vid flera tillfällen under de senaste decennierna, lägger fram ett förslag angående omlokalisering av 36 statliga verk.

Enligt vår mening utgör en medveten och planmässig lokalisering av statliga verk och funktioner samt statliga och enskilda företag ett viktigt led i regionpolitiken. Förekomsten inom en region av utbildningsanstalter och offentlig verksamhet av annat slag kan bidra till att lägga grunden till en utveckling av industriella företag och serviceverksamhet samt skapa förutsättningarna för ett mångsidigt näringsliv och en differentierad arbetsmarknad. En decentralisering av statlig verksamhet från storstadsområdena är inte bara ägnad att medföra en bättre balanserad utveckling mellan olika delar av landet utan kan också medföra fördelar för de expanderande storstadsområdena, där kö- och stockningssvårigheter samt miljöproblem redan synes besvärande.

Syftet med utlokaliseringen är, vilket departementschefen själv betonar, att få en bättre balanserad regional utveckling och ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser, att bygga upp ett antal regionala tillväxtcentra samt att skapa ökad jämställdhet mellan människor i olika delar av landet.

Med den målsättningen, som jag finner helt riktig, hade vi väntat oss att förslaget skulle ha tagit större hänsyn till de olika regionerna i det s. k. norra stödområdet och därmed jämförliga regioner. Detta har också i ett flertal motioner påpekats. Endast cirka en fjärdedel av personalantalet har placerats i det allmänna stödområdet! Det är vår förhoppning, herr finansminister, att när nästa utlokaliseringsförslag föreläggs riksdagen en parlamentarisk utredning får tillfälle att noga förbereda detta och att

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

därvid större hänsyn togs just till vad departementschefen själv sagt i propositionen om "ökad jämställdhet mellan människor inom olika delar av landet och att de regionalpolitiska effekterna av utflyttningen måste tillmätas avgörande betydelse vid bedömning av utflyttningen".

Det har även på en del andra punkter riktats rätt hård och i vissa avseenden befogad kritik. Förslaget betraktas av många som uppvakttat som ett hastverk med bristfälliga analyser av berörda funktioner samt i avsaknad av underlag för en samhällsekonomisk bedömning av förslagets konsekvenser. Bristen på erforderliga kontakter med respektive verk samt hänsynstagande till och samråd med de personalgrupper som berörs av utflyttningen är alltför påtaglig. Bättre information och medinflytande hade, efter vad vi kan bedöma, varit på sin plats. Det talas ju så ofta och varmt om företagsdemokrati och medinflytande för de anställda från denna talarstol – inte minst skedde det i förra veckan. Hur har det egentligen varit med förtagsdemokratin i det här fallet?

Enligt vår uppfattning bör de berörda personalgrupperna ges valfrihet mellan att medfölja vid utflyttningen eller kvarstanna i andra likvärdiga befattningar. Anställda, som anser sig ha skäl – personliga eller till följd av makes yrkesverksamhet, barns skolgång eller särskilda bostadsförhållanden – bör beredas likvärdig tjänst. Självfallet får den berörda personalen inte förorsakas ekonomiska förluster, ej heller drabbas av realisationsvinstbeskattningen om vederbörande tvingas sälja sitt egna hem.

I den mån den av moderata samlingspartiet föreslagna utredningen, som omgående bör tillsättas, finner att underlaget för den fortsatta decentraliseringsverksamheten ger anledning till ändringar i den utflyttningsplan, som nu förelagts riksdagen, bör utredningen kunna föreslå sådana ändringar, vilket synes möjligt då utflyttningen föreslås ske först inom tre till fem år.

Trots att vi, liksom många remissinstanser och delegationer som uppvakttat utskottet, riktat kritik mot förslaget anser vi i moderata samlingspartiet att behovet av ett snabbt förverkligande av en aktiv lokaliseringspolitik även med hjälp av utflyttning av statliga verk är så angeläget att vi i princip yrkar bifall till förslaget under förutsättning att hänsyn togs till här i korthet berörda synpunkter, vilka närmare finns utvecklade dels i motion nr 1318 av herr Bohman m. fl. jämte en del andra motioner från moderata samlingspartiets riksdagsmän, dels i till betänkandet fogade reservationer som upptar herr Oskarsons och mitt namn.

Herr talman! Efter att med dessa ord ha framfört en del allmänna synpunkter på förslaget ber jag att med några ord också få beröra några få av de andra 68 punkterna i utskottets hemställan.

Under punkt nr 3 föreslås att luftfartsverket förläggas till Norrköping. Luftfartsverket har ca 1 300 anställda. Av dessa är ca 1 000 redan placerade på fyra flygplatsförvaltningar och fem besiktningskontor. Den centrala förvaltningen på 300 anställda är för närvarande placerad vid Bromma. Redan denna placering har visat sig opraktisk, då luftfart i dag är till sin karaktär i hög grad internationell och en av verkets viktigaste uppgifter är att skapa bästa möjliga förbindelser med verkets kunder,

vilka till en stor del utgörs av utländska flygbolag. Detta sker självfallet bäst om verkets centrala ledning, dvs. "styrgruppen", lokaliseras till Arlanda. Verket är med all rätt ålagt att vara affärsdrivande. Ökade kostnader på grund av en företagsmässigt olämplig lokalisering får i första hand bäras av flygföretagen och andra som begagnar sig av luftfartsverkets tjänster, i andra hand av alla dem som i en eller annan form använder sig av flygtransporter. Dessa är ju redan nu dyra, och alla skulle vi väl hellre vilja nedbringa flygtaxorna än höja dem.

Under punkt nr 8 föreslås att sjöfartsverket förläggs till Norrköping. Norrköping är visserligen en förnämlig stad med dito hamn, men utvecklingen går mot större och större tonnage, och allt tyder på att hela den transoceaniska godstillförseln till de nordiska länderna i framtiden kommer att gå över Göteborg respektive västkusthamnarna. Mot denna bakgrund synes mig sjöfartsverket lämpligen böra placeras någonstades på Västkusten, där det ur regionalpolitisk synpunkt bedöms lämpligt.

Under punkt nr 17 behandlas Sveriges geologiska undersökning, SGU. På denna punkt har framförts så starka betänkligheter i motioner och vid uppvaktningar att det synes mig vara lämpligt med ytterligare utredningar.

Under punkt nr 20 behandlas skogshögskolans lokalisering. Denna fråga har redan berörts och kommer att ytterligare beröras av herr Oskarson. Detta förslag har väckt mycket stort intresse och varit föremål för diskussion och flera uppvaktningar. Departementschefen lämnar också själv öppet om del av högskolan bör integreras med t. ex. lantbrukshögskolan. Finansministern påpekar vidare att högskolans avdelning i Garpenberg inte berörs av förslaget.

Existerande forskningssamband mellan skogshögskolan och en rad andra forskningsinstitutioner i Stockholms- och Uppsalaområdet bryts eller försvåras. En uppdelning av verksamheten synes emellertid vara möjlig på så sätt att ett 80-tal tjänster flyttas till Umeå som en förstärkning av den redan befintliga institutionen därstädes, vilket vi reserverar i reservationen 8 tillstyrker.

Forskningsdelen bör däremot bli föremål för fortsatt utredning. Detta är så mycket mer angeläget eftersom det redan inom skogshögskolans styrelse pågår, i samverkan med representanter för skogsindustrin, en utredning om skogshögskolans framtida organisation. Den utredningen bör enligt vår mening slutföras innan slutlig ställning tas till lokaliseringen av forskningsverksamheten inom skogshögskolan.

Vad övriga punkter beträffar ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag och alldeles speciellt till förslaget under punkten 21.

Under denna punkt i utskottsbetänkandet behandlas mynt- och justeringsverket. Av naturliga skäl intresserar mig denna punkt alldeles speciellt, eftersom utskottsmajoriteten föreslagit att detta verk förlägges till Söderhamn. Det är inte bara för att det är min hemstad utan också för att det är ytterligt angeläget från såväl regionalpolitisk som psykologisk synpunkt att Hälsingland åtminstone får någonting med av detta omlokaliseringsförslag. Vi försöker, herr finansminister, även från Hälsingland lämna vårt bidrag till finansministerns kassakista, och då tycker vi faktiskt att finansministern kunde visa sin förståelse och

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

uppskattning av oss och medverka till att åtminstone detta lilla verk med ca 50 personer förläggs till Söderhamn och på det sättet visa en positiv inställning. Detta skulle inte minst ha stor psykologisk betydelse för den vidare utvecklingen i Söderhamn.

Frågan om detta verks placering har ju redan två gånger tidigare varit föremål för behandling i riksdagen och båda gångerna, 1969 och 1970, har riksdagen som bekant avslagit det framlagda förslaget, rekommenderat omprövning och därvid nämnt bl. a. Söderhamn såsom lämplig placeringsort.

1969 framhöll statsutskottet att det ej endast av ekonomiska skäl utan även från lokaliseringpolitiska utgångspunkter kunde vara motiverat att förläggningen av mynt- och justeringsverket till annan ort än Eskilstuna ytterligare studerades.

I 1970 års statsverksproposition föreslogs åter Eskilstuna. Mot bakgrunden av gällande regionalpolitiska målsättningar och de åtgärder som vidtagits eller föreslagits i syfte att förstärka sysselsättningsmöjligheterna i skogslänen och att därigenom motverka regional obalans fann riksdagen det otillfredsställande att Kungl. Maj:t förordat en förläggning av myntverket till en ort, som ligger inom en av de mer expansiva regionerna i landet, utan att först grundligt ha undersökt alternativa förläggningsorter inom eller i närheten av stödområdet.

Riksdagen liksom arbetsmarknadsstyrelsen ansåg att Kungl. Maj:t nog skulle undersöka förutsättningarna för att förlägga verket till Söderhamn. Resultatet av denna undersökning visade att fraktkostnaderna möjligen skulle bli något dyrare om verket förlades till Söderhamn. Eftersom skillnaden under alla förhållanden skulle bli mindre än en procent av produktionskostnaden, ansåg riksdagen med all rätt att andra faktorer, som ej beaktats, kan förändra relationen mellan orterna i kosnadshänseende. I detta sammanhang kan det erinras om att Telefon AB LM Ericsson, som har en av sina fabriker förlagd till Söderhamn, erhåller halvfabrikat från Finspång och fraktar de färdiga produkterna söderut. Trots detta har företaget funnit det ekonomiskt fördelaktigt att bygga ut verksamheten i Söderhamn.

De lokaliseringpolitiska skälen för att förlägga verket till stödområdet har inte försvagats under det gångna året. Den regionala obalansen har fortsatt sin negativa utveckling. Den av verket gjorda undersökningen har inte framlagt några skäl som talar mot en lokalisering till Söderhamn, och verkets personal har heller intet att invända. Det finns alltså ingen rimlig anledning att frånga de regionalpolitiska synpunkterna när denna punkt avgöres. Såväl finansministern och det socialdemokratiska partiet som riksdagen har vid åtskilliga tillfällen betonat dessa synpunkter och det är min förhoppning att riksdagen ej sviker sina löften och uttalanden vid avgörandet av myntverkets placering utan följer utskottsförslaget, vilket innebär bifall till min motion nr 1340 samt till herr Erikssons i Bäckmora motion nr 1320, och genom dagens beslut förlägger mynt- och justeringsverket till Söderhamn.

Herr talman! Med detta anförande ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 6, 8, 10, 12, 13 och 14.

I detta anförande instämde herr Winberg (m).

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Det här förslaget om utflyttning är ju presenterat som någon sorts regionalpolitiskt åtgärdsprogram. Men att så sker är kanske delvis en form av politisk manöver, därför att frågan om utflyttningen av verk — och över huvud taget frågan om att det även under en koncentrationsprocess går en mindre utflyttningsström *ut* från storstäderna — är ett gammalt och erkänt fenomen. De motiv som tidigare i diskussionen om utflyttning av verk har anförts för sådana åtgärder har inte varit av lokaliseringspolitisk natur, utan man har, långt innan man fastlade den nuvarande lokaliseringspolitiken, diskuterat utflyttningen av verk.

Jag nämner detta för att påtala att man givetvis försöker skapa intrycket att vad det nu gäller är en kraftfull regionalpolitisk åtgärd, som på något sätt skulle vända den allmänna tendens till storstadskoncentration och utglesning av stora delar av landsorten som pågår. Jag menar att detta är en illusionär syn, och jag skall be att något få belysa detta.

Sådana utflyttningsåtgärder står i och för sig inte i motsättning till koncentrationen under de samhällsförhållanden som nu råder och under vilka de vidtagits. Detta blir ganska klart redan vid en blick på omfånget av utlokaliseringen som sådan. Det föreslås nu att under loppet av en serie år utflytta något över 6 000 arbetstillfällen. Den ström som går i motsatt riktning, och alltså verkar till storstädernas förmån och till landsortens och det övriga landets nackdel, är ju mångdubbelt större, och den förutsättes också i alla regionalpolitiska planer fortfara att vara mångdubbelt större.

Själva det förhållandet, att dessa åtgärder inte innebär något avgörande ingripande i vad som på det vedertagna regionalpolitiska språket kallas den spontana utvecklingen, är i mångt och mycket orsaken till de tvister och problem som detta förslag har skapat.

När man inte kan kontrollera huvudströmmarna av investeringar, utan är hänvisad till att acceptera det privatkapitalistiska näringslivets koncentrationsprocess, kan verkan av ett sådant åtgärdsprogram — ett sådant utflyttningsprogram — bara bli marginell och inte medföra någon avgörande ändring i utvecklingen. Man påverkar därigenom inte på något sätt processen som sådan; däremot påverkar man i bästa fall takten i processen.

Att detta skulle bryta den pågående utvecklingen är som sagt en illusion. När det gäller bedömningen av den frågan råder väl här knappast någon enighet, därför att vi kommunister härvidlag har en helt annan syn. Vi betraktar förslaget om utflyttning som en marginell åtgärd, som inte kommer att bryta den koncentrationsutveckling som är förutsedd och om vilken alla övriga partier ändå egentligen är ense, trots allt tal om decentralisering här i riksdagen.

Nu har väl denna strävan att dämpa koncentrationseffekterna och utflyttningseffekterna ute i landsorten och speciellt i skogslänen medfört att den statliga sektorn på bekostnad av vissa andra rimliga bedömningar fått bli något av experimentdjur, något av politiskt medel där det riktiga i och för sig skulle ha varit att styra investeringsströmmarna på en vida mer generell basis och kanske i första hand styra sådana investeringar, som är

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

mindre flyttningskänsliga än många av de administrativa verksamheterna trots allt är.

Jag tror också att man skall slå fast att det föreliggande förslaget inte i nämnvärd grad kommer att påverka storstädernas tillväxt. Vi tror från kommunistiskt håll att det är en felbedömning när man säger att det är en kraftfull åtgärd för att dämpa storstadstillväxten. Inflyttningen till storstäderna är mångdubbelt större än vad denna utflyttning kommer att vara. Dessutom är inflyttningsprocessen vida mer kontinuerlig än den anlagda och i viss mån konstlade utflyttningsprocessen. Storstädernas mycket inflytelserika och mäktiga ledande kommunalpolitiker – inte minst Stockholms – har synnerligen ambitiösa planer som de inte tänker låta hejdas av utflyttningen av ett i det stora hela relativt litet antal arbetstillfällen inom den statliga administrationen.

Men det är trots allt klart att bakom utflyttningen ligger en strävan att försöka dämpa de såväl av politiska som av sociala-ekonomiska skäl ogynnsamma följderna bland folk ute i landet och även i storstäderna av koncentrationsprocessen som sådan. I avsaknad av medel som har möjliggjort en styrning av investeringsschemat som helhet har man kastat fram förslaget, som innebär att man företar en tvångslokalisering även i den motsatta riktningen, bortsett från den tvångsförflyttning och den tvångslokalisering i stort som pågår i motsatt riktning och som överträffar utlokaliseringen. Därför har man också fått den situationen att man ute i landet – i brist på möjligheter att påverka investeringsschemat i stort – fortfarande i många regioner befinner sig i ett mycket besvärligt läge. Det har medverkat till att både den här debatten och hela diskussionen kring utflyttningsfrågan blivit något av en huggsexa, där bygdepolitiska synpunkter har fått brytas mot varandra, där man slagits om fördelar och försökt att ta dem från varandra på ett sätt som varit ägnat att fördunkla det större regionalpolitiska sammanhanget och det större grundproblem, varav detta är en del.

Just på grund av det tvångsläge som vållas av att koncentrationsprocessen i stort trots allt fortskrider har det i många fall blivit en konflikt mellan det rent lokaliseringspolitiska intresset och det funktionella intresse, som bl. a. de olika verken ansett sig böra föra fram och representera. Vissa delar av förslaget har från vissa synpunkter blivit funktionellt olämpliga därför att det lokaliseringspolitiska momentet har fått väga över. Man har varit angelägen om att soulagera bygder som man vet av andra skäl och på grund av processen i dess helhet befinner sig i ett svårt läge.

Vi har från kommunistiskt håll framfört denna grundläggande kritik i motionen och också i reservationen 11, till vilken jag härmed vill yrka bifall.

Till vår kritik hör väl också en del av vad som redan har anförts här, nämligen att den lokaliseringspolitiska effekten av utflyttningen i dess första omgång har blivit mindre än vad den annars skulle ha kunnat bli genom den i vissa avseenden något diskutabla geografiska fördelningen. När man presenterar ett program för utlokalisering av vissa verksamheter och när situationen är den att det speciellt är norra Sverige som har behov av lokaliseringspolitiska insatser, då måste naturligtvis ganska

många förvånas över – det gör väl även de norrländska riksdagsmännen av alla politiska färger – att ungefär en tredjedel av de utlokaliserade arbetstillfällena hamnar i en region som visserligen delvis har haft vissa strukturella problem men vars problem ändå är små jämförda med dem som finns inom stodområdet och där dimensionen på arbetslöshetsproblemet och avfolkningsproblemet inte alls är vad den är inom skogslänen. Jag syftar här på den mycket stora utlokaliseringen till Östergötland, där ändå såväl Norrköping som Linköping i de regionalpolitiska planerna och i den faktiska utvecklingen har kunnat räkna med en positiv befolknings- och näringslivsutveckling även utan denna typ av utlokalisering. Det är väl också en smula otillfredsställande att det egentliga Norrland bara har fått ca en tredjedel av de utlokaliserade arbetstillfällena och att hälften av dem har gått till södra Sverige utanför skogslänen samt att skogslänen totalt – Norrland och de båda övriga skogslänen – har fått bara ungefär hälften av arbetstillfällena. Från vårt håll vill vi understryka att det är angeläget att dessa skevheter kan rättas till i den fortsatta utlokalisering som förutsätts komma till stånd.

När vi har uttalat denna kritik har den inte stridit mot den positiva grundinställning till utflyttningsåtgärder som vi i princip utifrån vår regionalpolitiska grundsyn alltid måste ha. I det sammanhanget vill jag därtill rikta en hel del kritik mot de två stora politiska blocken här i riksdagen för det sätt på vilket de har närmat sig detta förslag. Jag vill rikta kritik mot den borgerliga oppositionen, som ju ofta och mycket i regionalpolitiska debatter talar om decentralisering men som här enligt vår mening på ett mycket opportunistiskt sätt har visat sig beredd att utnyttja och politiskt segla upp på en häftig opinion mot utflyttningsförslaget. Det är en opinion som man i och för sig kan ha förståelse för mot den praktiska bakgrund som har förelegat, men där en politisk anknytning från riksdagspartiers sida till den opinionen ändå har varit ägnad att misskreditera själva grundtanken i förslaget.

Det har faktiskt t. o. m. förekommit en borgerlig motion som går ut på att man skulle uppskjuta hela denna utlokalisering, att man skulle fortsätta att utreda och alltså inte få utlokaliseringen till stånd lika snabbt. Därigenom skulle det dröja ännu längre. På det sättet skulle det bli sämre möjligheter att motverka den nedgångsprocess och den avfolkningsprocess som sker i stora delar av landet. Det går ju inte så att säga att förespråka decentralism i en partiavdelning i Östersund eller Luleå och sedan sitta i Stockholm och säga, att här vill vi inte ha någon utflyttning utan här vill vi ha ett uppskov och här är vi motståndare till utflyttning på vissa håll. Det där är en form av politisk opportunism som visar att man inte så mycket bryr sig om den djupare delen av hela denna problematik. Decentralismresonemangen är alltför ofta ett medel att vinna tillfälliga valtaktiska fördelar.

Men det finns också anledning att rikta kritik mot regeringen och ledningen inom socialdemokratin, som ju i rätt stor utsträckning, såvitt vi förstår, har sig själva att skylla för den skarpa kritik som har kommit både från den borgerliga oppositionen och från de anställdas sida. Nog har det varit åtskilligt av klumpighet och klantighet när det gällde att förbereda de anställda och diskutera med dem om denna utlokalisering.

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Det räcker inte när man ändå skall vidta åtgärder som innebär tvång och tryck på tusentals människor, som innebär en radikal förändring av deras anställnings- och försörjningssituation där de tvingas till ställningstaganden som de annars kanske inte räknat med. Det duger inte när man skall vidta så omfattande åtgärder att bara nöja sig med ett snävt och formalbyråkratiskt remissförfarande där ett mycket litet antal – i regel ett litet antal chefer för övrigt – bara får tillfälle att framföra sina synpunkter och de bredare skikten av personalen lämnas utanför.

Det sättet att driva hela saken har ju gjort att utflyttningen som sådan har blivit politiskt misskrediterad och föranlett en negativ reaktion som med en grundligare förberedelse i mer demokratisk anda säkerligen kunde ha undvikits. Man ser här alltför mycket av den anda som präglar exempelvis LKAB:s och många andra statsföretags personalpolitik. Det är de 31 tesernas anda som talat ur de här flyttningsdekreten gentemot personalen.

Det är väl också angeläget att stryka under att det räcker inte att bara tala om att man skall lösa frågan med förhandlingar, ty de vanliga fackliga förhandlingarna borde rimligtvis i god tid ha breddats och kombinerats också med andra samrådsåtgärder där personalens bredare skikt hade kommit till tals på ett mer direkt sätt. Det går heller inte att tala om att man nu, när utflyttningen kommer att beslutas, skall ta upp förhandlingar om detaljer, ty det innebär ju att man låter personalorganisationerna och de anställda förhandla under tvång. Det är inte förhandlingar. Det är i själva verket att öva press på människor.

Sammanfattningsvis vill jag här säga att vi kommer att rösta för vår reservation nr 11. Vpk kommer också att rösta för den reservation som förordrar en lokalisering utav myntverket till Söderhamn. Myntverket är ju inget administrativt företag utan egentligen ett produktionsföretag. Det kriterium som vanligen har sagts skola gälla för utflyttning av administrativa enheter och verk till speciella lokaliseringssorter av särskilt kvalificerad klass och särskild storlek anser vi knappast vara tillämpligt i detta fall. Därför finner vi att de lokaliseringspolitiska och sysselsättningspolitiska argumenten som i det här fallet allmänt talar mycket starkt för Söderhamn bör få slå igenom.

Jag vill till sist också få konstatera att vi är i det läget att ingen utav de två stora politiska blocken här i riksdagen har någon verklig lösning på det regionpolitiska problemet. Det hänför sig till att inget av dem kan tänka sig att vare sig i grund förändra eller att någorlunda kraftfullt gripa in för att kontrollera investeringsströmmarna inom det privata näringslivet. De står alltså i detta avseende egentligen på samma grund. Därav följer också den politiska vinkling som de i rätt hög grad har haft på denna fråga. Den ena sidan har velat exploatera en tjänstemannaopinion politiskt. Den andra sidan har varit intresserad av att genomdriva de här åtgärderna av politiska skäl och har där i en beklämmande grad struntat i samma opinion.

Från vårt håll vill vi deklarerat att vi anser att tvångsförflyttning är en belastning i vilken riktning den än går. Vi anser inte att det är det riktiga sättet – om man skall diskutera i vidare mening – att lösa problemet med den regionala obalansen genom att först under årtal tillåta en

påtvingad och av de flyttande i regel icke önskad förflyttning från stora regioner i landet in till storstäderna och sedan försöka att medicinera bort en liten fraktion av verkningarna härav genom att förorda en ny tvångsförflyttning. Vi ser detta som en reflex av ett system av politiska grupperingar, som har valt att agera politiskt helt utifrån en underkastelse under den pågående kapitalistiska koncentrationen och också med accepterande av den auktoritära personalpolitik och den maktlöshet för de flesta löneanställda som är ett kännetecknande drag i ett system med denna struktur.

Herr FAGERLUND (s):

Herr talman! Utskottets värderade ordförande har redan redogjort för orsakerna till den livliga debatt som ägt rum i den fråga som vi i dag diskuterar liksom för hur utskottet arbetat osv., och till detta har jag ingenting att tillägga. Jag återkommer senare till den kritik av regeringens handläggning av frågan som han sedan gick in på. Jag vill också understryka den öppna attityd som vi haft och som jag tror varit av värde för hela denna frågas behandling.

Vi står inför en debatt som väl kommer att fortsätta in på kvällen, och jag kan konstatera att av de 41 talare som var anmälda var 9 socialdemokrater och 31 borgerliga, som i många stycken kommer att tala om samma motioner och samma yrkanden. Jag tror att det hade varit till nytta för riksdagens arbete, om man hade skurit ned det antal ledamöter som kommer att ta upp samma saker.

Huvudfrågan om utlokalisering av statliga verk och myndigheter har ju varit uppe förut här i riksdagen. Man skall kanske i detta sammanhang påminna om den lokaliseringstudie som tillsattes 1957 och som framlade sitt betänkande 1963. Det förslag som då förelåg innebar att man skulle flytta ut 120 verksamhetsgrenar med tillsammans 30 000 anställda. Man följde en princip som innebar att en stor grupp skulle hålla samman inom ett begränsat område. Dessutom föreslogs en annan mindre utflyttningsgrupp liksom en viss separat utflyttning. Remissinstanserna var mycket negativa, och någon proposition har inte kommit i denna fråga. Anmärkningsvärt är också att inget politiskt parti med ledning av denna utredning har föreslagit att man skulle fullfölja den här frågan.

När man i slutet av 1960-talet på nytt drog upp debatten fick först byggnadsstyrelsen och fortifikationsförvaltningen i uppdrag att fortlöpande försöka ta ställning till planeringen av lokaler för statlig verksamhet och att överväga lämplig lokalisering utanför Storstockholmsområdet. Detta skulle göras i samråd med berörda myndigheter. Men 1969 kom byggnadsstyrelsen tillbaka och sade att man behövde ha en särskild arbetsgrupp för att bereda frågan om lokalisering av statlig verksamhet. Denna arbetsgrupp tillsattes sommaren 1969, och i maj 1970 kom man med det betänkande som i dag ligger till grund för propositionen och utskottets betänkande, och vi är väl i dag redo att fatta ett beslut, som framstår som i viss mån historiskt och som innebär att man försöker lokalisera ut olika centrala verk och myndigheter från huvudstaden.

Jag har försökt att kolla upp om liknande åtgärder har prövats i andra länder men har inte lyckats få några uppgifter om det. Man har gjort

försök t. ex. i Amerika, men där har man begränsat sig till att flytta 16 – 18 km från Washingtons centrum, och det är väl inte vad vi menar med decentralisering. Men det kan också bero på den speciella form av statsförvaltning vi har här i Sverige.

Jag tror att det också är lämpligt att man nämner några siffror för att från början göra klart att detta inte ensamt kan avhjälpa den regionala obalansen.

Utredningen konstaterade att av de cirka 345 000 statsanställda är 70 procent, eller 250 000, bosatta utanför Storstockholmsområdet, och av de ungefär 95 000 som är bosatta i Storstockholmsområdet är 44 000 sysselsatta med central verksamhet. 50 000 har till arbetsuppgift att sköta den statliga regionala och lokala verksamheten, och dem finns det ju inga möjligheter att flytta ut, ty de måste ju ha sin arbetsplats i det område som deras arbetsuppgifter har att göra med. De som kan vara aktuella i den här lokaliseringsdebatten – den sektor där staten kan göra en insats – är ju de 44 000 i central verksamhet, av vilka redan nu 6 000 föreslås bli utflyttade.

En hel del motionärer har tagit upp frågan om att flytta ut delar av ett verk i stället för att flytta ut hela verket, med andra ord att man skulle decentralisera verksamheten. Det har utskottet inte tagit upp, bl. a. mot den bakgrunden att man då skulle få en annan regional obalans. Ledningsfunktionerna, de höga befattningarna, skulle bli kvar i Storstockholmsområdet, något som också ERU har påpekat i sitt remissutlåtande.

Om den föreslagna utflyttningen kommer till stånd – och allting talar för det – blir 11 procent kvar i Storstockholmsområdet av hela antalet statligt anställda som är sysselsatta med central verksamhet. Jag tror inte att vi bör räkna med att kunna flytta ut alla dessa. Därför vill jag understryka vad även herr Nilsson i Tvärålund var inne på, nämligen att den statliga utflyttningen är ett försök att initiera kooperativa företag – såväl producent- som konsumentkooperativa – och enskilda att följa efter, för att vi skall kunna nå fram till en lösning av de två uppgifter vi har föresatt oss: en dämpning av tillväxten i Storstockholmsområdet och en bättre regional balans i riket.

Med tanke på det antal statsanställda som finns är det nog klart att det måste göras en viss prioritering när det gäller val av orter. Utskottet säger på s. 47 i betänkandet att vid valet av orter måste ”beaktas vissa för statsförvaltningen speciella aspekter som begränsar möjligheterna att tillgodose orter där regionalpolitiska insatser av detta slag i och för sig kunde vara motiverade”. Det är nog ganska viktigt att man säger det. Jag återkommer till denna aspekt när det gäller förslaget att flytta mynt- och justeringsverket till Söderhamn.

Centerpartiets representanter har reserverat sig för bifall till den uppfattning som kommer till uttryck i motionen 1326, att ett större antal orter borde komma i fråga. Jag har redan talat om det begränsade antalet verk och anställda. Dessutom måste man ju också i fortsättningen flytta ut verk gruppvis för att man skall kunna få en verklig effekt av utflyttningen. Jag tror också det är viktigt att den region dit utflyttningen sker kan erbjuda en differentierad arbetsmarknad, goda utbild-

ningsmöjligheter och en kvalificerad service. Vidare bör på dessa platser finnas resurser för planering av utbyggnad av bostäder och kommunikationer. Annars hamnar man ju i det läge som många motionärer tagit upp, nämligen att medföljande familjemedlemmars möjlighet att erhålla arbete blir nästan obefintlig. Reservanterna har tydligen inte tänkt på att om verk flyttas till orter med undersysselsättning, där medföljande familjemedlemmar inte kan erbjudas arbete, så uppstår ett ännu större tryck på den arbetsmarknad som inte räckt till för att ge sysselsättning åt dem som bott där redan tidigare. I detta sammanhang kan jag inte heller underlåta att säga några ord om motionen 1326, där det förordas att man skall medge att i propositionen föreslagna omlokaliseringar av statliga verksamheter i ökad möjlig utsträckning inriktas på orter i allmänna stödområdet och andra regionalpolitiskt angelägna områden, i enlighet med vad i motionen anförts.

Det är en centerpartimotion, och vad är det man anför i motiveringen? Jo, man vill ha en ändring i det nu föreliggande förslaget så att t. ex. Skellefteå – Örnsköldsvik – Härnösand – Kramfors, Kalmar-Nybro-Emmabodaområdet, Kristianstad – Hässleholm och Skövde skulle kunna få del av det nu föreliggande förslaget. Men man har icke gjort någon uppföljning av detta yrkande. Borde man inte i utskottet och här i riksdagen komma med förslag om att man skulle plocka fram någon av dessa platser som nu är föreslagna och placera utlokaliserade verk på den? Jag tror att det är riktigt att man inte vågar nämna någon, ty man ser detta i ett partipolitiskt – taktiskt sammanhang.

I denna diskussion om lokaliseringssorterna skall jag be att få ta upp den reservation som vi från socialdemokratiskt håll lagt fram när det gäller mynt- och justeringsverkets mynt- och medaljtillverkning, som i propositionen föreslås lokaliseras till Eskilstuna, medan utskottets majoritet föreslår Söderhamn. Vi föreslår i reservationen 9 att man skall lokalisera denna tillverkning till Eskilstuna.

Vad som är anmärkningsvärt är att utskottsmajoriteten inte bestrider att en lokalisering till Eskilstuna är att föredra ur företagsekonomisk synpunkt, men likväl går man på Söderhamn. Det är ett ställningstagande som är särskilt anmärkningsvärt när det gäller moderata samlingspartiets ledamöter i utskottet, eftersom man i en partimotion uttalar att en brist i utredningen är att hänsyn inte tagits till de ekonomiska aspekterna och att dessa inte blivit belysta. Men när man har denna fråga belyst är man strax redo att nonchalera detta och säger i stället att man kan bortse från det. Jag tror att det är viktigt, det som man också är så gott som ense om i utskottet, att man inte kan lokalisera ut till alla orter. I centerpartireservationen säger man också att man måste ha en viss storleksordning på de orter det gäller.

Men så fort man kommer till ett konkret fall är man redo att lämna dessa principer. Man hänvisar till riksdagsbesluten 1969 och 1970, men man kan inte ta detta som ett direkt ställningstagande för Söderhamn, ty det var ju fråga om kompletterande utredningar. De är gjorda, och de talar för Eskilstuna. Det bortser man också ifrån i detta sammanhang.

Jag tror att man också skall se på regioner. I detta avseende är inte Gävleborgs län missgynnad. Att som herr Nordgren dela upp Gävleborgs

län i två landskap kan man väl inte göra. Gävle får en utlokalisering av fyra verk och 920 anställda. Det är i alla fall nära en sjättedel av hela antalet. Om den princip som man förordar i utskottets betänkande om att man skall utflytta verk och myndigheter till orter av den storleksordning som Söderhamn har, är jag övertygad om, ärade kammarledamöter, att hade vi 56 motioner 1971 så kommer vi säkert att få bortåt 200, ty detta måste initiera varenda ort som anser att den behöver en lokalisering att med hänvisning till vad man här beslutar komma med en motion och kräva att man skall få något av de mindre verken till sig.

Ett annat fel i bedömningen tror jag är att man anser att Eskilstuna har en sådan arbetsmarknad att det inte behövs någon statlig lokalisering dit. Men jag skall inte beröra det närmare, då jag vet att andra talare kommer att ta upp den frågan.

Av de anföranden som hittills har hållits här framgår väl ganska klart att det är personalfrågorna som har tilldragit sig den största uppmärksamheten. Detta framgår också av de partimotioner som har väckts och även i viss mån av reservationen 10.

Jag vill göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att början av reservationen 10 är densamma som utskottets inledning i det aktuella stycket. Där slås fast att "statsmakernas rätt att bestämma om förläggningen av statlig verksamhet inte gärna kan sättas i fråga". Detta vill jag understryka, eftersom utskottets ordförande citerade de två sista meningarna i denna reservation. Jag tycker det är viktigt att slå fast att utskottet är fullständigt enigt om att det är ett politiskt beslut som vi skall fatta och att det är vi som politiker som måste ta ansvaret för detsamma. Om man tittar på de remissyttranden som kommit från verken finner man att det inte finns något verk där man fått ihop mer än omkring 25 procent som är villiga att flytta. Om de anställda skulle bestämma huruvida det skulle bli någon utflyttning skulle vi alltså aldrig ha fått en utflyttning till stånd från Storstockholm, och det hade väl inte varit vad reservanterna tänkt sig.

Som tidigare påtalats har ingen i utskottet gått på avslag och ny utredning. Även om sådana förslag kommer upp under debattens gång tror jag inte att de kommer att vinna någon större anslutning. Här kan jag instämma i vad herr Svensson i Malmö sade om de borgerliga partiernas försök att fånga upp personalens kritik mot utflyttningen.

Vad jag nu har sagt innebär inte att jag anser att alla företagsdemokratiska krav är uppfyllda i denna fråga, och de kommer säkerligen inte att bli det heller. Men tala om för mig hur man skall kunna nå det mål som man kanske själv ställer upp i dessa frågor! I detta fall har dock de företagsdemokratiska kraven tillgodosetts i betydligt större utsträckning än som brukar ske i hela det privata näringslivet. De som i sina anföranden kritiserar förfarandet och de som i partimotioner tar upp frågan och samtidigt skickar med en mängd brasklappar men trots allt kommer fram till att propositionen skall tillstyrkas borde tänka på ett citat av Fröding, som med en lätt travestering lyder: Många har tyckt det är rätt det som gjordes. Det säges och menas att dem skall ej stenas som gjort vad de önskat men icke tordes.

Men här kritiserar man alltså hela förfarandet. Jag vill hävda att finns

det något som blivit orättvist bedömt i den allmänna debatten är det propositionens behandling av personalfrågorna, som verkligen är positiv. Och det är riktigt; samhället skall försöka vara en bättre arbetsgivare än andra är.

Vi talar i utskottsbetänkandet om de statliga tjänstemännens trygghet. De är oavsättliga, men det är också förenat med en förflyttningsskyldighet. Vilken annan företagare har när det gäller förflyttning skrivit att personalen i ett mycket tidigt skede bör ges en fyllig information om arbets- och bostadsförhållanden på den nya orten, att de skall erhålla upplysning om arbetslokalernas planläggning och åtgärder för bostadsanskaffning? När man sedan tar upp problemet om dem som inte önskar följa med till den nya stationeringsorten säger man att det kan finnas sådana som inte själva kan skaffa sig en annan anställning i Stockholmsområdet och alltså skulle känna sig stå i en tvångssituation. Departementschefen föreslår att stödåtgärder sättes in på ett tidigt stadium för att skaffa ett nytt arbete, och om vederbörande så önskar skall dessa åtgärder inriktas även på anställning utanför den statliga verksamheten. Statens personalnämnd bör som centralt organ svara för rekryterings- och omplaceringsfrågorna i samband med omlokalisering. Möjligheter skall ges till omskolning till annat yrke för att underlätta övergång till annan anställning, och lön skall utgå under omskolningen.

Det sägs vidare i propositionen att om det trots alla dessa åtgärder finns personal som inte vill följa med ut, uppstår frågan om i vilken utsträckning omstationeringsskyldigheten skall hävdas. Departementschefen framhåller på den punkten att i möjlig mån bör hänsyn tas till de skäl som den anställde anför, men prövningen bör ske från fall till fall. Därvidlag kan olika skäl samverka, och någon fullständig lista över de skäl som utgör hinder för att medfölja kan inte göras upp. Departementschefen nämner dock som sådana skäl makes förvärsarbete, vård av anhörig, nära förestående pensionsålder och hälsoskäl. I propositionen räknas emellertid också vissa skäl upp som man anser inte vart för sig kan utgöra motiv nog för att avböja en omflyttning.

Vad är det egentligen som utskottet har tillagt? Jo, det är helt enkelt att vi säger att prövningen skall ske i en generös anda. Omstationeringsskyldigheten kan dock inte överges som princip. Detta skulle nämligen kunna få svåröverblickbara konsekvenser, då omstationering är något som förekommer i de flesta verk. Ta de anställda vid statens järnvägar, som under den pågående rationaliseringsepoken har varit med om att flytta kanske två och tre gånger! Skall jag ha rätt att uttrycka någon personlig uppfattning, vill jag säga att i förhållande till vad som hittills har gällt såväl inom den statliga som inom den privata sektorn så finns det ingen grupp som har blivit så väl behandlad som den det nu är fråga om. Det spelar ju ingen roll om man flyttar från Stockholm eller från Småland eller från Norrland; ett uppbrytande från den vanda miljön är alltid ett problem och det blir vissa personliga påfrestningar i sammanhanget.

Såväl propositionen som utskottsbetänkandet tar alltså upp de här problemen, och skillnaden dem emellan är väl att vi också har skrivit in att skälen skall prövas i en generös anda. Jag tror också att det var meningen från början.

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

När det gäller det fortsatta utredningsarbetet finns det en borgerlig reservation, där man kräver en parlamentarisk utredning med personalinflytande. Utskottet understryker i sitt betänkande på s. 65, efter att ha redogjort för den kritik som riktats mot utredningsförfarandet, angelägenheten av att de anställda bereds inflytande i det fortsatta planerings- och utredningsarbetet för utflyttningen. Man kan räkna med att det fortsatta utredningsarbetet läggs upp så att detta önskemål blir tillgodosett.

Vad en parlamentarisk kommitté beträffar så arbetar ju den nuvarande utredningen efter en tidplan som innebär att man räknar med att 1972 kunna lägga fram ett förslag till en andra etapp. Arbetet är alltså ganska långt framskridet, och det kan inte vara lämpligt att i ett sådant läge ändra delegationens sammansättning. Någoting som reservanterna, som verkligen vill ha en uppföljning av den första etappen, också kan tänka på är kanske att de parlamentariska utredningarnas förslag aldrig har lett till ett resultat i riksdagen. Vill man, som jag förut sade, ha en snabb utredning och en snabb uppföljning, så bör man inte biträda reservationen utan utskottets hemställan. Anser man sedan att förslaget beträffande den andra etappen är av den arten att det inte kan ligga till grund för ett beslut, har man möjligheter att återkomma och yrka på en parlamentarisk utredning, om man så önskar, utan att någon längre tid har gått förlorad.

Till slut, herr talman, skall jag med några ord gå igenom de olika reservationerna i den mån jag inte förut har berört dem.

Det är framför allt en ort som nämns såväl i reservationerna som i motionerna, nämligen Norrköping. Hade alla motioner blivit bifallna, så hade Norrköping fått utlokalisering av 400 anställda i stället för 1 800. Men även nu försöker man plocka från Norrköping. Reservationen 2 vill att luftfartsverket inte skall flytta dit utan från Bromma till Arlanda. Utskottsmajoriteten hävdar att verket skall förläggas till Norrköping, och vi har ganska svårt att förstå den regionalpolitiska aspekten när man vill flytta luftfartsverket från Bromma till Arlanda.

I reservationen 3 sägs att det är lämpligt att sjöfartsverket flyttas till Västkusten, och man nämner Uddevalla och Kungsbacka. Det har talats vitt och brett om att verken och deras personal skall ha ett inflytande. I detta sammanhang har sjöfartsverket självt sagt att man inte vill flytta ut men att Norrköping medför de minsta olägenheterna. Men strax är reservanterna redo att föreslå att verket skall flyttas till Västkusten. Det kan väl inte vara av lokaliseringpolitiska skäl som de föreslår Västkusten. Detta är ett ganska litet verk, och reservanterna säger själva att det inte "kan tillmätas någon större betydelse ur lokaliserings- och sysselsättningsynpunkt för den ort dit verket lokaliseras". Men om man ser sjöfartsverket som en del i en sammanhållen grupp – som i Norrköping – så har det en betydelse.

I reservationen 4 har fru Nilsson i Kristianstad föreslagit att man skall flytta lantbruksstyrelsen från Jönköping till Kristianstad. I propositionen har föreslagits att man till Jönköping skall flytta lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen, en grupp på två myndigheter som har kontakt med varandra. Jag tycker att man inte skall bryta sönder denna grupp, och

detsamma anser utskottsmajoriteten. Enligt rykte finns också hos jordbrukets organisationer en tanke på att flytta till Jönköping – man hyser i varje fall ett visst intresse i detta sammanhang.

Det är ganska intressant med reservationerna 5, 7 och 8 ur den synpunkten att man ju så ofta talar om att man behöver en förstärkning till Norrland. Även om Dalarna inte direkt hör till Norrland så finns det, anser reservanterna, behov av lokalisering till Falun–Borlänge-regionen.

Innan jag går närmare in på reservationerna vill jag först säga ett par ord till herr Svensson i Malmö. Han tycker att den geografiska fördelningen är alldeles för svag till Norrlands förmån, och det kan man tycka. Men jag anser det med den utgångspunkten förvånansvärt att vänsterpartiet kommunisterna i sin partimotion föreslår att skogshögskolan skall flyttas från Umeå och att domänverkets lokalisering skall omprövas. Det kan ju inte stå i överensstämmelse med vad herr Svensson sade om den geografiska fördelningen, för såväl Umeå som Falun–Borlänge bör väl även de få något lokaliseringsobjekt.

När det gäller arméns tekniska skola är herr Oskarson ensam reservant, och jag tror att jag bara kan säga att för Östersund måste det vara bättre att ha det här i handen än att eventuellt bygga på reservantens löfte om framtiden.

I fråga om domänverket finns det också en reservation av herr Oskarson som går ut på att domänverket inte skall flyttas till Borlänge utan att frågan skall utredas ytterligare. Jag tror att det är fel synsätt beträffande ett speciellt verk, om man som bakgrund har att man måste bedriva verksamheten ur regionalpolitisk synvinkel. Jag är övertygad om att vilket verk som i framtiden än kommer att föreslås bli förlagt till Borlänge–Falun-regionen, så kan det föras precis samma diskussion som beträffande domänverket i det här fallet.

När det gäller skogshögskolan har en reservation avgivits av folkpartister och moderater. Denna har ingående behandlats av herr Nilsson i Tvärålund.

Ett generellt argument som jag skulle vilja framföra, när man tar upp de problem som finns ur kommunikationssynpunkt, är att det ibland verkar som om man levde kvar på hästdroskornas tid och inte i den tid som vi nu lever i med moderna kommunikationer såväl på järnväg och landsväg som i luften. Det finns all anledning att påminna om detta.

Beträffande SGU finns det en gemensam borgerlig reservation som talar om att man skulle förlägga SGU till Norrbotten, närmare bestämt Luleå. Jag vill emellertid framhålla att SGU inte bara sysslar med malmetning, utan en stor del av dess verksamhet är förlagd till södra och mellersta Sverige, och man behöver ha en nära kontakt med naturvetenskaplig universitetsforskning. Därför delar man upp verksamheten genom att lägga en del i Uppsala och en del i Luleå, och jag yrkar bifall till utskottets förslag även i det fallet.

När det gäller reservationen 11 hänvisar jag till det som sades i den regionalpolitiska debatten i anledning av inrikesutskottets betänkande nr 7. Det finns inte mycket att tillägga – herr Svensson i Malmö tog upp samma debatt då, och vi skall väl inte behandla den saken igen.

I fråga om reservationen 12 beträffande flyttningsförmåner åt

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

tjänstemän vid andra verk än de som omlokaliseras kan jag också helt instämma med herr Nilsson i Tvärålund när han säger att det inte är stor skillnad på de olika linjerna.

I reservationen 14 förordas att man skall ha möjligheter till ändringar i de nu aktuella utflyttningsplanerna. Jag tror att det bara vore att förlänga ovissheten för dem det nu gäller, och de verk som har svårt att tänka sig att flytta från Stockholm skulle kanske ägna en hel del av planeringsarbetet åt att finna upp nya argument mot en utflyttning. Det tror jag inte vore lyckligt.

Reservationen 15 gäller användning av statlig mark på Järvafältet. Jag tycker att det där smugit sig in en regionplanefråga som avser endast Stockholmsområdet. Jag har för min del mycket svårt att ta ställning till vad den statliga marken på Järvafältet skall användas till, och jag anser att man i decentraliseringens tidevarv bör – inte minst från centerpartisternas sida – överlåta åt regionplaneringsorganen att klara upp detta.

Herr talman! Till slut bara några ord om decentralisering av funktioner från de olika verken. Jag tror inte att man kan dra någon gräns där man skall gå in för utlokalisering av hela verk, utan det kan också finnas möjligheter att göra en utlokalisering av vissa funktioner. Där tycker jag att det som i propositionen sägs om riksförsäkringsverket bör uppmärksammas. Riksförsäkringsverket har för närvarande 935 anställda, och man föreslår att 200 av dem skall lokaliseras till Sundsvall, arbetsuppgifterna för ytterligare 200 centralt placerade skall placeras ut på försäkringskassorna runt om i landet, och 200 kommer att flyttas ut till de lokala skattemyndigheterna. Då blir det bara 335 kvar. Det visar ju att man kan göra både—och i sådana här sammanhang.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i inrikesutskottets betänkande nr 15 utom beträffande reservationen 9, där jag yrkar bifall till reservanternas förslag.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Herr talman! Bara en kort replik med anledning av herr Fagerlunds anförande, som jag till mycket stor del instämmer i.

Vad jag vill bemöta är herr Fagerlunds ord om att vi från vårt håll har klart deklarerat att vi accepterar huvudprincipen i målsättningen om utlokaliseringen, men att vi skickar med några brasklappar och kritiserar finansministern och övriga som har utarbetat denna proposition. Ja, jag anser att det är vår fulla rätt att göra det. Och det är inte minst viktigt för den kommande utlokaliseringen att man lär av de misstag som nu har begåtts vid planläggningen av denna första etapp.

Herr Fagerlund var vänlig nog att citera Värmlandsskalden Fröding, och jag vill kvittera det med att citera några ord av en Smålandsförfattare från herr Fagerlunds egen hembygd. Om jag inte minns alldeles fel sade Albert Engström i något sammanhang: Människorna skall ha frihet att göra vad de vill, och vill de inte det så skall vi tvinga dem.

Det är ett citat som inte är helt opassande efter den dåliga förberedelsen av personalfrågorna i denna proposition. Jag vill också säga att det just är denne Smålandsförfattares tema som vi vill komma ifrån, när vi i en av reservationerna föreslår att de som är anställda vid andra

verk än de nu utlokaliserade skall få samma förmåner och att vi på det sättet underlättar för så många som möjligt att stanna kvar i Stockholm.

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fagerlunds kritik av reservationerna 5, 7 och 8 drabbar ju inte centerpartiet. Vad gäller den lokaliseringspolitiska inriktningen av våra förslag måste väl herr Fagerlund medge att den är logisk och konsekvent.

Herr Fagerlund var också inne på ortvalet. I den frågan skall fru Anna-Lisa Nilsson utveckla centerns syn, men jag vill ändå här helt kort visa på den skillnad som i herr Fagerlunds anförande framkom mellan å ena sidan socialdemokraterna och å andra sidan centerpartiet.

Herr Fagerlund sade att det är negativt att flytta ut statliga verksamheter till orter där det råder viss arbetslöshet. Det kommer nämligen att försämra möjligheterna för de arbetslösa där att få arbete. Här är alltså herr Fagerlund inne på just flyttning av människor som det primära, medan det primära för oss även i detta sammanhang är att flytta arbetstillfällena. Det är ju ett bekant förhållande att vid flyttning av arbetstillfällen är det i många fall nödvändigt att vissa nyckelpersoner flyttar med för att grundlägga en god utveckling för företaget i fråga. Vi vill medverka till regional balans även i orter som inte kan betraktas som storstadsalternativ, t. ex. Söderhamn, som enligt herr Fagerlund i detta fall är en olämplig ort att flytta mynt- och justeringsverket till. Jag vill den här gången inte kritisera socialdemokratin — det har gjorts så många gånger förut — utan jag vill visa på skillnaden mellan å ena sidan centerpartiets ideologiska syn på dessa frågor och å andra sidan socialdemokratin.

När det gäller de bevingade ord, som herr Fagerlund använde för att åskådliggöra regeringens mod, vill jag gärna ge regeringen ett erkännande för att den har lagt fram det här förslaget. Men regeringen kan väl ändå inte vänta sig att få erkännande för att den har försökt lära ut hur andra skall leva när den inte ens försöker att leva efter samma regler själv. Det är på den punkten som vi har kritiserat. Jag vill se den opposition som inte skulle påpeka det förhållandet att regeringen borde ha gjort vad vi nu alla är eniga om att regeringen i framtiden skall göra.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Helt naturligt är vi i Gävleborgs län mycket tacksamma för den statliga verksamhet som nu skall flyttas till Gävle. Men eftersom motiven för utflyttningen i stor utsträckning är regionalpolitiska och bör vara så, hade vi självfallet också önskat någonting till Hälsingland. Att jag drar en gräns mellan Gästrikland och Hälsingland trots att det är samma län, herr Fagerlund, beror på att enligt beslut i riksdagen gränsen för det allmänna stödområdet går där. Problemen i Hälsingland är utan tvivel större än i Gästrikland.

Herr Fagerlund tog också upp de företagsekonomiska problemen. Jag delar helt uppfattningen att de företagsekonomiska problemen skall belysas på ett riktigt sätt — det har vi också understrukit i vår partimotion. Men hur har det varit med undersökningen av de samhälls-

ekonomiska problemen? Ett av de få verk, som har gjort en sådan undersökning, vilken presenterades för Kungl. Maj:t den 18 december 1970, var just mynt- och justeringsverket. Enligt den undersökningen var transportkostnaderna något högre när det gäller Söderhamn, men skillnaden är ytterst liten, i all synnerhet om man använder sig av statens järnvägars dotterbolag AB Svenska godscentraler. Då blir fraktkostnaderna från t. ex. Eskilstuna 42 000 kronor, från Norrköping 54 000 kronor och från Söderhamn 71 000 kronor. Det är en ganska minimal skillnad, och med all sannolikhet torde förläggning till Söderhamn ur andra synpunkter, som jag sade i mitt tidigare anförande, uppväga den lilla skillnaden i transportmerkostnader som utredningen påvisar. Det sägs dessutom i samma utredning att man från Söderhamn för vissa sträckor kan räkna med en reducering av transportkostnaderna genom det statliga transportstödet. Mycket tyder alltså på att det även ur företagsekonomisk synpunkt kan vara lämpligt att förlägga mynt- och justeringsverket till Söderhamn.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av herr Fagerlunds kritik mot vår motion vill jag helt kort säga att motionen, när man lägger samman synpunkterna i den, inte förutser någon nettoförlust totalt för skogslänen.

Herr Fagerlund bör vara medveten om att bakgrunden till förslaget totalt sett var den skeva fördelningen regionalt, som blev ett resultat av ursprungsförslaget. Man kom i bryderi huruvida man skulle låta de lokaliseringspolitiska eller de funktionella argumenten överväga beträffande vissa av de institutioner som föreslogs skola läggas till stödområdet men i fråga om vilka det funktionellt sett, exempelvis beträffande skogshögskolan, med fog kunde kritiseras att så skedde. Det var ett specifikt dilemma. För att inte riva upp hela förslaget, när floden av ändringsyrkanden kom, var det rimligt att gå ifrån detta och så att säga låta de lokaliseringspolitiska momenten överväga.

Men det hindrar ju inte att det på funktionell grund finns en vägande kritik att rikta mot vissa lokaliseringar när det gäller den situationen. Vi har alltså inte i reservationen vidhållit motionsyrkandena härvidlag, vilket herr Fagerlund bör notera. Han har ju själv varit i precis samma situation när det gäller t. ex. TRU-lokaliseringen, SGU-lokaliseringen och Söderhamnslokaliseringen. I dessa fall befinner han sig i precis samma läge, och beskyllningen studsar tillbaka på honom själv. Men hela den saken är ju överspelad.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte fortsätta debatten med herr Svensson i Malmö. Jag bara konstaterar att jag citerade ur vpk:s partimotion och att herr Svensson framhållit vilka funktionella synpunkter som kan läggas på denna fråga. Det enda man nu har att komma med är att Umeå bör kompenseras för nämnda bortfall genom omlokalisering av något av de verk som hänvisats till andra områden än stödområdet — Kopparberg o. d. står emellertid kvar.

När jag, herr Eriksson i Arvika, tog upp kritiken mot de dåliga

förberedelserna vågade jag säga att man inte bör kasta sten på dem som gjort vad man själv ville men inte tordes göra. Alla dessa brasklappar och allt detta resonemang om de dåliga förberedelserna, om personalens ringa inflytande och annat är felaktiga ur den synpunkten, att det inte finns något område där man gjort så stora insatser som på detta. Då tycker jag att det är orättvist att föra debatten på det sättet, i synnerhet som man sedan kommer fram till samma resultat som i propositionen.

Vad herr Nilsson i Tvärålund sade om den ideologiska bakgrunden och om att "vi vill inte flytta folk utan funktioner" låter ju fint. Men han slår ju samtidigt ihjäl denna princip när han omedelbart därefter konstaterar att vissa nyckelposter självfallet måste flyttas med. Herr Nilsson har ju själv i en reservation föreslagit bidrag för flyttning från södra delen av Sverige till Norrland, även för sådana funktioner som inte kan betraktas som nyckelposter. Det visar att detta bara är slagord och ingenting annat.

Det är klart att man bör försöka flytta ut arbetstillfällena för att på så sätt få en regional balans. Vi bör emellertid vara på det klara med att det alltid kommer att förekomma en förflyttning av folk i det här landet, på samma sätt som under alla tider hittills; jag har talat om vart smålänningarna har flyttat under gångna tider.

Herr Nordgren tar åter upp Gävleborgs län och delar än en gång på det länet. Jag tror att problemet för oss som bor i glesbygd – jag räknar mig själv dit; jag bor på en bruksort – inte i och för sig är att bo i en glesbygd, utan problemet är att bo i en glesbygd som icke har en attraktiv tätort på rimligt avstånd. Vi skall inte tro att vi kan få sådana tätorter överallt i Sverige, utan det måste bli ett visst avstånd till dessa attraktiva tätorter. Men möjligheterna att verkligen klara den regionala balansen ligger i att skapa attraktiva tätorter spridda över hela landet, och då kan vi inte satsa på för många.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att det är hårt av herr Fagerlund att kalla Söderhamn för glesbygd. Vi är dock ett tillväxtcentrum med ca 30 000 innevånare där människor trivs och dit många flyttar – även från Stockholm. L M Ericsson m. fl. företag har flyttat dit och man trivs mycket väl. Att kalla en sådan ort för glesbygd är väl ändå en egendomlig bedömning – eller stor brist på geografiska kunskaper.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Herr Fagerlund framhärdar i sin replik att det skulle vara negativt för Söderhamn om människorna som arbetar i mynt- och justeringsverket skulle flytta dit. Alla kanske inte flyttar dit. Men jag rekommenderar herr Fagerlund att åka till Söderhamn och fråga om de som bor där upplever flyttningen av mynt- och justeringsverket dit som negativt, om de anser att Söderhamn är en ort som det icke skulle vara riktigt att flytta ut statlig verksamhet till. När t. ex. Uddcomb flyttade från Degerfors till Karlskrona, följde inte hela personalstyrkan med. Det uppstod ett betydande behov av lokal rekrytering, efter vad jag har hört. När gruvprojektet i Stekenjokk inte kunde genomföras ville man ju flytta arbetstillfällena till Vilhelmina. Att även några nyckelpersoner behövde

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

flytta med till Vilhelmina, måste vara en mycket stor positiv tillgång för orten som sådan.

Här exemplifieras den primära inställningen till hur vi skall bygga vårt samhälle och vilka instrument vi skall använda för att uppnå en regional balans. Det är alldeles givet, som tidigare har sagts, att utflyttning av statliga verk inte ensamt löser problemet om regional balans, men det är en politisk gest och en viljeinriktning från regering och riksdag, som gör att även det övriga näringslivet, oavsett om det är privat, statligt eller kooperativt, vågar decentralisera också sina verksamheter till andra delar av landet. I det avseendet tror jag att det beslut som jag hoppas att riksdagen kommer att fatta så småningom efter denna långa debatt kommer att få en inte minst psykologiskt stor betydelse.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Nordgren att efter hans tal om Söderhamn såsom tillväxtcentrum kanske man inte behöver någon lokalisering dit, utan Söderhamn klarar sig ändå.

Herr Nilsson i Tvärålund talade om flyttningen av arbetstillfällen och sade att man inte skall flytta arbetare. Jag vill då säga att i konsekvens med flyttningen av arbetstillfällen får man också en flyttning av arbetstagare. Vad jag försöker tala om för herr Nilsson i Tvärålund är att det finns en koppling mellan dessa två saker.

Herr RIMÅS (fp):

Herr talman! Allra först vill jag instämma i det anförande som herr Eriksson i Arvika höll i debattens början. Därefter kan jag fatta mig kort genom att jag bara skall ta upp ett par detaljfrågor i detta stora komplex.

Även om folkpartiet i princip har accepterat detta förslag, finns det en del detaljpunkter, där vi har litet avvikande mening. Det har kommit till synes i några reservationer. Även om utskottet har strävat efter att uppnå största möjliga enighet, har det ändå blivit 15 reservationer. Jag vill tala om reservationen 8 och ett särskilt yttrande som vi har.

Reservationen 8 gäller flyttningen av skogshögskolan till Umeå. Även om vissa skäl kan anföras för en flyttning av skogshögskolan till Umeå, vilka herr Nilsson i Tvärålund redovisade i sitt anförande, anser dock vi reseranter att de övervägande skälen talar emot Umeå som lokaliseringsort. Jag skall endast nämna ett par av skälen.

Skogshögskolans lärarkollegium säger i en av kollegiet utgiven promemoria i anledning av flyttningsförslaget: "Våra alternativ syftar till att illustrera att frågan om skogshögskolans lokalisering är en för vårt land så viktig fråga att den måste bli föremål för en mera ingående utredning än den synnerligen bristfälliga belysning av frågan som hittills redovisats. Det synes som om skogshögskolan uppfattats som en nära nog renodlad utbildningsanstalt, medan forskningsverksamheten, utgörande 80 procent av skogshögskolans aktivitet, beaktats i mycket ringa grad." Alltså 80 procent forskningsverksamhet och 20 procent undervisning!

Denna forskningsverksamhet har sin tyngdpunkt i södra Sverige, och om förläggningen skall ske till Umeå, blir man troligen tvungen att skapa ett nytt forskningscentrum i södra Sverige, bl. a. därför att många av

proverna på sjukdomar och skadeinsekter måste vara i laboratoriet inom tio timmar, och det är inte möjligt med alltför långa transportvägar, vilket det skulle bli till Umeå.

Ett annat skäl som talar emot att man nu skulle besluta om förflyttning till Umeå är det förhållandet att en utredning pågår om skogshögskolans framtida organisation. Det är skogshögskolans styrelse som i samverkan med representanter för skogsindustrin håller på med en intern utredning som är avsedd att i sin tur ge basmaterial till en fullständigare utredning om hur den högre utbildningen på detta område för framtiden skall se ut. Först därefter, anser vi, kan man ta ställning till om verksamheten skall förläggas till Umeå – eller till Linköping som på s. 126 i propositionen nämns som ett tänkbart alternativ.

Jag nämnde inledningsvis att skogshögskolans lärarkollegium utgivit en promemoria. I den redovisas också olika tänkbara alternativ till den föreslagna lokaliseringen till Umeå. Man motsätter sig alltså inte i princip utlokaliseringen. Ett av alternativen – kallat alternativ A – innebär att 85 tjänster nu tilldelas Umeå, att alla institutioner med tillämpad skoglig forskning lokaliseras till Garpenbergsområdet, förslagsvis Hedemora, medan de naturvetenskapliga institutionerna lokaliseras till Ultuna för samverkan med lantbrukshögskolans motsvarande institutioner. – Det är alltså nämnt som ett tänkbart alternativ.

I fyrpartimotionen 1295 har de här berörda problemen tagits upp. Man påpekar att existerande forskningssamband mellan skogshögskolan och en rad andra forskningsinstitutioner i Stockholm–Uppsala-området bryts. Utnyttjandet av ett stort antal fältförsök i södra och mellersta Sverige försvåras och fördyras, osv. I motionen yrkas att i en första omgång 82 av skogshögskolans tjänster flyttas till Umeå men att frågan om skogshögskolans lokalisering i övrigt uppskjutes ett år i avvaktan på utredning om högskolans organisation och verksamhet – främst då i fråga om forskningen. Reservationen 8 ansluter sig till dessa synpunkter och förslag, och jag yrkar bifall till den reservationen.

Vidare har vi till utskottsbetänkandet fogat ett särskilt yttrande – det är herr Eriksson i Arvika, herr Nordgren och jag som har gjort det – beträffande förläggningsort för domänverket. Vi har biträtt förslaget att domänverket lokaliseras till Borlänge–Falun-regionen, men vi vill understryka att vi gjort det uteslutande av regionalpolitiska skäl. Det finns nämligen enligt vår mening ett starkt sakskaal som talar emot denna lokaliseringsort, nämligen det, att man frångår den av utredningen förordade – och av propositionen godtagna – principen att verken vid utflyttningen bör sammanhållas i grupper med inbördes naturlig samband. Herr Fagerlund har ju också starkt understrukt detta. Om man i detta fall följt denna princip skulle domänverket ha placerats i Jönköping, dit skogsstyrelsen och lantbruksstyrelsen flyttas. Dessa tre verk utgör nämligen ett typiskt exempel på grupper med s. k. ”inbördes naturligt samband” och som nu kommer att få svårigheter med den nödvändiga kommunikationen verken emellan.

I medvetandet om kollisionen mellan dessa båda synpunkter – den regionalpolitiska och verkens minskade funktionsduglighet – vill vi genom vårt särskilda yttrande framhålla:

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

1. De regionalpolitiska skälen är så starka att Kopparbergs län måste komma i fråga som lokaliseringslän för en sammanhängande del av den statliga förvaltningen även när nästa etapp för utlokalisering övervägs.

2. Om det i sådant sammanhang visar sig möjligt bör enligt vår mening domänverkets lokalisering i nära anknytning till lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen tas upp till förnyad prövning.

Fru NILSSON i Kristianstad (c):

Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 29, som behandlas i inrikesutskottets betänkande nr 15, har vi fått ett konkret förslag, som har till syfte att dämpa den starka tillväxten i en av våra storstadsregioner och samtidigt bidra till att stimulera en positiv utveckling i orter ute i landet, vilka är av stor betydelse för den framtida regionala utvecklingen. Det är gott och väl att detta förslag har kommit nu, men det är att beklaga att det kommer vid denna sena tidpunkt, alldenstund diskussionerna i vårt land angående den regionala obalansen pågått sedan avsevärd tid tillbaka.

Centerpartiet har sedan länge arbetat för lokalisering av statliga ämbetsverk, institutioner och företag till andra orter än Stockholm. Det hade varit tacknämligt, om regeringen på ett tidigare stadium beaktat den här problemställningen. Då hade förhållandena i dag inte behövt vara så olidliga som de nu har blivit, speciellt i våra storstadsregioner.

Vad avser centerpartiets principiella inställning till proposition nr 29 har herr Nilsson i Tvärålund tidigare redogjort för denna, och jag instämmer helt i det första anförande han höll här. Jag vill för min del något uppehålla mig vid valet av orter.

Liksom den lokaliseringsdelegation som har förberett propositionen har departementschefen framhållit det regionalpolitiska syftet med förslaget. Tyvärr måste man konstatera, som centern säger i sin partimotion, att den alldeles övervägande delen av omlokaliseringen har inriktats på orter i förhållandevis centrala områden. Mindre än tredjedelen av lokaliseringensheterna och något mer än fjärdedelen av befattningarna har fördelats till orter inom det allmänna stödområdet, där regionalpolitiska åtgärder måste anses mest angelägna.

Andra områden som också har stort behov av en aktiv regionalpolitik har helt förbigåtts, t. ex. Kalmar–Nybro–Emmabodaregionen, Kristianstad–Hässleholmsregionen och Skövde–Skara–Falköpingsregionen för att ta några exempel.

Man måste också tyvärr konstatera att propositionen i vad avser den regionalpolitiska utformningen är långt mindre tillfredsställande än lokaliseringsdelegationens betänkande var. Propositionen framhåller helt riktigt att expansiva tätorter i olika delar av landet torde vara en förutsättning för att folk i glesbygden skall kunna erbjudas möjligheter att inom inte alltför orimliga avstånd få tillgång till kvalificerad service. Förslagen i propositionen tillgodoser dock icke dessa syften. Lokaliseringarna till allmänna stödområdet gäller utöver Sundsvall endast Luleå, Umeå, Östersund och Borlänge och i samtliga fall i begränsad omfattning.

Regeringen har i statsverkspropositionen 1969 och i lokaliseringspropositionen förra året framhållit att ett begränsat antal livskraftiga

stadsregioner borde få utvecklas till s. k. storstadsalternativ, dvs. orter eller regioner som erbjuder goda lokaliseringsbetingelser och sådan verksamhet som hittills har varit lokaliserad framför allt i storstadsområdena. Enligt regeringens uttalanden skulle man inrikta sig på regioner, som redan nu har ett så stort befolkningsunderlag, att de med rimliga insatser kan erbjuda förutsättningar, som är något så när likvärdiga med storstädernas i fråga om kommunikationer, differentierad arbetsmarknad, utbildningsmöjligheter och kvalificerad service som herr Fagerlund nyss talade om.

Lokaliseringsdelegationen utgick från dessa synpunkter, trots att den måste konstatera att några systematiska studier inte gjorts över hur stort invånarantal som en ort eller region måste ha för att erbjuda med storstäderna likvärdiga fördelar i fråga om de funktioner som jag nyss nämnde.

Bedömningen att regioner med 80 000 tätortsinneånare och 100 000 i totalbefolkning skulle vara lämpliga i detta sammanhang gjordes på ett visst material från expertgruppen för regional utveckling, ett helt otillräckligt material. Till följd härav ansågs Norrköping och Sundsvall vara attraktiva alternativ till storstäderna, och för Gävle anfördes det gynnsamma läget i förhållande till Stockholm. Samtidigt som alltså delegationen å ena sidan föreslår huvuddelen av omlokaliseringarna till Norrköping, Sundsvall och Gävle konstaterar den å andra sidan att de största regionalpolitiska problemen finns i skogslänen. Detta skulle motivera att viss statlig verksamhet lokaliserades även till orter i dessa landsdelar, varför också Luleå, Umeå, Östersund, Falun-Borlänge och Karlstad föreslogs som lokaliseringsorter, fast i mindre utsträckning.

Denna bakvända regionalpolitik har alltså blivit ytterligare markerad i propositionen, där också Uppsala, Eskilstuna och Jönköping hör till förslagslistan på lokaliseringsorter, trots att dessa orter liksom Norrköping knappast kan sägas ha störst behov av regionalpolitiskt stöd av detta slag.

Naturligtvis måste dessa lokaliseringsorter ha en viss storlek. Men som jag nyss nämnde, och jag vill återigen understryka det, finns inga systematiska undersökningar som grund för en bedömning. Det är anledning befara att sådana grunder inte heller kommer att finnas med i det regionala handlingsprogram för hela landet som vi väntar från regeringen till nästa års riksdag.

En optimal bebyggelsestruktur för hela landet måste, som vi ser det inom centern, vara en angelägen regionalpolitisk målsättning. Denna måste baseras på tätorter i olika storleksgrader med god spridning; förslagen i propositionen har inte denna effekt. Centra i länen liksom andra utvecklingsorter torde härvid få tillmätas stor betydelse. Men dessa måste finnas inom räckhåll för så många människor som möjligt om det regionalpolitiska syftet skall kunna tillgodoses. Härvidlag måste lokalisering av statlig verksamhet vara ett väsentligt regionalpolitiskt medel och inriktas på områden som är just regionalpolitiskt angelägna. Det krävs då omvända proportioner mot vad som föreslås i propositionen 29.

Som sammanfattning vill jag säga att även om vi från centerns sida i utskottet i huvudsak har ansett oss kunna godta de i propositionen

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

framlagda konkreta ortsförslagen vill vi ändå betona angelägenheten av de principiella synpunkter som jag här redogjort för. Jag vill också understryka att följande etapper i omlokaliseringarna så långt möjligt bör inriktas på orter i regionalpolitiskt angelägna områden.

Med det jag här har anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 1 i inrikesutskottets betänkande nr 15. I anslutning till detta yrkande vill jag också yrka bifall till reservationen 4. I denna reservation har jag i direkt konsekvens med mitt resonemang här tidigare förordat, att lantbruksstyrelsen förlägges till Kristianstad–Hässelholmsregionen. Det föreligger här både regionalpolitiska och jordbrukspolitiska skäl som framgår av motion 1236. Jag nöjer mig, herr talman, med detta yrkande om bifall till reservationen 4. Herr Henmark kommer att närmare beröra motionen.

Till sist vill jag säga till herr Fagerlund att mitt förslag att förlägga lantbruksstyrelsen till Kristianstad–Hässelholmsregionen ju skulle vara en början, om det är så att lantbrukets organisationer skall flytta ut fler enheter. Då tycker jag att mitt förslag kunde vara en utmärkt grund att bygga på.

I detta anförande instämde herr Andreasson och fru Olsson i Helsingborg (båda c).

Herr OSKARSON (m):

Herr talman! Vid de många uppvaktningar, personliga och skriftliga, som gjorts hos inrikesutskottet i samband med behandlingen av den föreliggande propositionen och som torde närma sig eller rent av vara rekord på detta område i riksdagen, har vissa uppfattningar jämt och ständigt återkommit. Om dessa har vederbörande enligt min uppfattning varit rörande eniga och jag vill därför i korthet redovisa några av dem.

1. Utredningen har betecknats som hafsigt och dåligt underbyggd.

2. Stora brister i utredningen har påtalats av remissinstanserna utan resultat.

3. Propositionen lider av samma brister som utredningen. Remissinstansernas i många fall väl underbyggda yttranden har i de flesta fall helt nonchalerats.

4. De samhällsekonomiska och företagsekonomiska faktorerna har icke analyserats eller beaktats.

5. Effektivitetskravet inom förvaltningarna har icke gjorts till föremål för granskning och myndigheternas förutsättningar att fungera på den nya platsen har heller inte analyserats.

6. Kontakterna och samarbetet med de myndigheter som skall flytta ut har varit praktiskt taget obefintliga.

7. Kontakterna med personalorganisationerna har förbisetts.

8. Såväl från personalhåll som från myndigheterna har det redovisats en positiv inställning till utflyttning som sådan, men kritiken har samstämmigt riktat sig mot handläggningen av ärendet.

9. Inom ett flertal av verken pågår det utredningar om rationaliseringar som bl. a. tar sikte på delegering av verksamheten till platser utanför Stockholm, men någon hänsyn till dessa utredningar har inte

tagits vare sig från utredningsmannens sida eller från propositionsskrivarnas sida.

10. Kontakten med de lokala myndigheterna på de orter till vilka de olika verken skall lokaliseras har varit bristfällig och några undersökningar om förutsättningarna för dessa orter att ta emot verken och vad detta kräver i fråga om lokaler och bostäder har inte gjorts.

11. Samstämmiga krav från alla parter, myndigheter som personalorganisationer, har varit: ytterligare utredning innan beslut fattas.

12. De företagsdemokratiska principerna samråd, samverkan, medinflytande, som statsmakterna i olika sammanhang uttalat sig för, har också åsidosatts.

Herr talman! Det var en lång lista – och dyster – men jag har ansett att det är utskottets skyldighet att på något sätt inför kammaren redovisa det som vi har fått ta del av i samband med nämnde uppvaktningar.

Alla dessa saksäl, väl underbyggda, som har framförts i remissvar, i skrivelser, i uppvaktningar, i demonstrationer m. fl. aktiviteter, har såväl i utskottet som här i dag avfärdats med att den regionalpolitiska målsättningen kräver den lokalisering som föreslås. Jag skulle vilja påstå att vi alla är överens om att de regionalpolitiska skälen måste tillmätas stor betydelse. Även de myndigheter och den personal som nu är föreslagna för utflyttning är, som jag tidigare sade, eniga med oss om detta.

Det finns alltså, vill jag påstå, på alla håll en positiv inställning till principerna, vilket borde ha givit möjlighet till en positiv inställning även i det enskilda fallet, om frågan handlagts på ett riktigt sätt. Men så långt, herr talman, att man av hänsyn till den regionalpolitiska målsättningen får göra våld för saksäl, för att inte säga sunt förnuft, kan många med mig icke sträcka sig. Detta har också resulterat i att jag undertecknat ett stort antal reservationer, som jag anser vara sakligt väl underbyggda, även om jag är ensam om en del av dem.

Herr talman! Låt mig nu övergå till att i korthet beröra några av dessa reservationer.

I reservation nr 3 har herr Nordgren och jag föreslagit att lokaliseringen av sjöfartsverket skall bli föremål för ytterligare utredning innan beslut fattas om var verket skall förläggas. Att sjöfartsverkets kontakter ligger inom sjöfartsnäringen är det väl ingen som bestrider. Då faller det sig för oss också helt naturligt att verket förlägges inom ett område, där dessa kontakter och ett samarbete underlättas. Och vi har två områden som står i särklass när det gäller anknytning till sjöfartsnäringen, och det är Stockholms- och Göteborgsområdena. Här har sjöfartsnäringens organisationer sina säten, här finns rederier, varv, leverantörer av utrustning och materiel till sjöfartens bedrivande, intresseorganisationer, personalorganisationer av skilda slag m. m.

Och om nu sjöfartsverket skall flytta från Stockholm, som vi går med på, så bör det i rimlighetens namn flytta till det andra området i vårt land, där sjöfartsnäringen har sin tyngdpunkt, nämligen Västkusten. Vi anser dock att en lokalisering till Göteborg inte är lämplig – och denna uppfattning är grundad på regionalpolitiska hänsyn – utan vill förorda en trakt i närheten av Göteborg. De orter som vi har pekat på och som vi

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

anser att utredningen bör titta på är Uddevalla och Kungsbacka. Båda har behov av lokaliseringsobjekt och båda ligger på sådant avstånd från den västsvenska centralorten för sjöfartsnäringen, att kontakterna och samarbetet kan underlättas.

Några ord om arméns tekniska skola, beträffande vilken jag är ensam om en reservation. Inom armén pågår sedan en tid tillbaka en utredning om att sammanslå den tekniska utbildningen till en gemensam utbildningsanstalt inom landet. Den är nu uppdelad på ett antal specialskolor. Genom en sådan sammanslagning beräknar man kunna göra besparingar med avsevärda belopp på bl. a. löneområdet. Enligt direktiven undersöker utredningen ett antal platser lämpliga som lokaliseringsorter för att kunna komma fram till en gemensam skola. Det är vissa krav som måste tillgodoses lokaler – materielltillgång, belägenhet med tanke på att skolan skall kunna maximalt utnyttjas även vid mobiliserings- och krigsplanläggning. Östersund hör icke till dessa orter. Staden uppfyller icke de uppställda kraven. Men utan att ta hänsyn till dessa faktiska förhållanden föreslår man nu att skolan skall förläggas dit. Och detta gör man innan riksdagen ens har tagit ställning till om skolan skall sammanföras till en enhet och till hur den i övrigt skall organiseras. Här bestämmer alltså riksdagen var en utbildningsanstalt skall ligga, innan riksdagen har tagit ställning till frågan om skolan över huvud taget skall komma till. Samma förhållande gäller förvaltningsskolan, som riksdagen inte heller har tagit ställning till.

Enligt den utredning inom armén som jag tidigare nämnde kan inte teknikerutbildningen sammanföras till en enhet därest inte orten dit den skall lokaliseras fyller vissa krav. Och dessa krav kan, som jag sagt tidigare, icke tillgodoses i Östersund. Det militärområde där Östersund ligger saknar nämligen signalmateriel, stridsvagnsmateriel och luftvärnsmateriel. Man måste då enligt utredningen gå in för en delad skola, och gör man det så försvinner de rationaliseringsvinster som man räknat med att kunna göra.

Jag instämmer helt i vad som sagts tidigare om att Östersund har stort behov av lokaliseringsobjekt. Staden har också goda förutsättningar att erhålla andra militära enheter, men den här föreslagna är icke lämplig.

Herr talman! Jag går därefter över till domänverket. Även därvidlag har jag blivit ensam om att reservera mig. Som en av principerna för utlokalisering av statliga verk anger departementschefen på s. 125 i propositionen att myndigheter som har behov av samarbete eller bedriver likartad verksamhet bör sammanföras till grupper. Denna princip är riktig och logisk. Men hur har den tillämpats i det här förslaget? Ingen kan väl bestrida att domänverket, skogshögskolan och skogsstyrelsen har behov av nära samarbete och bedriver likartad verksamhet. Men för att absolut slå ihjäl principen och göra våld på logiken har man lokaliserat domänverket till Borlänge, skogshögskolan till Umeå och – för att tydligen erhålla största möjliga spridning inom landet – skogsstyrelsen till Jönköping.

I reservationen 7 har jag följt upp en trepartimotion om att domänverket lokaliseras till Jönköping, som är centralt beläget inom den södra koncentrationen av verkets skogsbruksområde. Likaså har domän-

verket huvuddelen av sina jordbruksegendomar inom den sydligare delen av landet. Genom en lokalisering av domänverket till Jönköping skulle man få ett administrativt skogs- och jordbrukscentrum, och detta skulle överensstämma med principen om gruppvis utflyttning.

I reservationen 8 har vi reserveranter föreslagit att undervisningsdelen av skogshögskolan i enlighet med propositionen flyttas till Umeå. Skogshögskolans lokalisering i övrigt – det gäller främst forskningen – bör göras till föremål för ytterligare utredning i samverkan med den utredning som pågår inom skogshögskolan. Skogshögskolans forskningsverksamhet har nämligen blivit mycket bristfälligt belyst, såväl av utredningen som vid remissbehandlingen, då inga forskningsinstanser av betydelse i skogliga forskningssammanhang har givits tillfälle att framföra sina synpunkter. Underlaget för att flytta skogshögskolans forskningsdel måste enligt vår uppfattning ytterligare belysas innan beslut om lokaliseringsort fattas.

Herr talman! Som jag tidigare sagt har stark kritik riktats från flera håll mot den utredning som föregått förslaget om utlokalisering av statliga verk. Kritiken har helt naturligt – så är det alltid – i en del fall skjutit över målet, men jag måste säga att den i många fall varit berättigad. I reservationen 13 föreslås därför att underlag för fortsatt utlokalisering skall förberedas av en parlamentariskt sammansatt kommitté med deltagande av personalorganisationerna och i samverkan med berörda verk. Det talas ofta och länge och vackert om företagsdemokrati och de anställdas berättigade krav på inflytande när det gäller arbetsplatsen och beslutsfattandet inom företagen. Men här har icke detta tillämpats. Personalens framförda synpunkter har, måste jag säga, helt nonchalerats och förbigåtts. Det påminner tyvärr, tycker jag, om gångna tiders livegenskap, då den anställde hade att vad gällde arbete, arbetsplats och bostad rätta sig efter godsägaren och vad han bestämde. Vi är övertygade om att man genom *samverkan* med berörda myndigheter och personal, som skall utlokaliseras, kan skapa en positiv inställning till utflyttningen. Detta är mycket viktigt. Det har tyvärr misslyckats i denna omgång.

I reservationen 14 av herr Nordgren och mig har vi yrkat att den parlamentariska utredning som föreslås skall få i uppdrag att med förtur pröva även det nu aktuella förslaget och komma med ändringar om utredningen finner anledning föreslå sådana.

Detta innebär inte att alla de fattade besluten skall rivas upp, men med de brister som är obestridliga i det utlokaliseringsbeslut som vi nu går att fatta, måste det vara rimligt, om starka skäl framkommer för en ändrad lokalisering för något verk, att utredningen får rätt att ta upp dessa. Vi anser också att de samhällsekonomiska och budgetmässiga konsekvenserna måste belysas och tillmätas betydligt större vikt än vad som hittills skett.

Detta är ett verksamhetsområde som den fortsatta utredningen måste ägna den allra största uppmärksamhet liksom också möjligheterna, som jag tidigare sagt, att flytta ut delar av funktioner och statliga verk.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 13 och 14.

Låt mig så till slut med några ord bemöta herr Fagerlund då han bl. a.

säger att "det är vi som politiker som måste ta ansvaret". Det är ingen som ifrågasätter detta. Det är fullt klart. Men sedan säger han att om vi skulle rätta oss efter personalen, skulle vi råka i en ohållbar situation. Högst 25 procent av personalen inom något verk, säger han, har varit positiv till utflyttningen. Skulle vi rättat oss efter de anställda hade det aldrig blivit någon utflyttning.

Herr talman! Jag är inte alls övertygad om det. Som jag sade tidigare finns det en positiv principiell inställning. Om man verkligen samarbetar och samråder tror jag det skulle gå mycket väl att skapa en positiv attityd och en positiv inställning till en sådan utflyttning.

Frivillighet eller icke frivillighet för den enskilde då det gäller hans flyttning – där tar herr Fagerlund som tidigare upp SJ som exempel. Jag tycker inte att det är jämförbart. Den som anställes inom ett statligt verk som SJ eller andra, vet när han anställs att han har skyldighet att flytta upp till Umeå eller vart det nu gäller, om verket kräver detta. Men vi vet också att det i de allra flesta fall – jag har personlig erfarenhet på området – går att få fram frivillig personal till sådana kommenderingar och sådana tjänstgöringar, längre eller kortare.

Här är det emellertid fråga om något helt annat. Här är det fråga om att flytta hela det verk, hela den arbetsplats där vederbörande tagit anställning, att flytta hela personalen när den dock rotat sig fast inte bara arbetsmässigt utan vad gäller familj, bostad, engagemang utanför arbetet osv. Här skall alla flyttas på en gång, och det är, som sagt något helt annat.

Reservationerna 5, 7 och 8 var de reservationer som herr Fagerlund främst ansåg vara mer eller mindre tokiga. Herr Fagerlund sade när det gäller domänverket att det är fel synsätt att diskutera ett enskilt verk. Det kan jag inte instämma i. Nog måste man diskutera det enskilda verket, de sakskalet och de faktiska förhållanden som sammanhänger med verkets utlokalisering till en viss ort. Det skulle väl vara orimligt om man gick förbi detta. Men jag anser också att man kan göra detta och få fram en utflyttning. Sakskalet och regionalpolitisk målsättning bör inte vara och är inte på något sätt oförenliga.

Om reservationen 14 angående ändringar i det nu framlagda förslaget säger herr Fagerlund att sådana ändringar enbart skulle förlänga ovissheten för personalen. Ja, det kan jag hålla med om – om jag inte är fel underrättad resonerar även den dödsdömde som sitter i sin cell så att vissheten är bättre än ovissheten. Men jag kan inte finna att det i detta fall skulle skapas så besvärliga förhållanden att man inte skulle kunna ompröva förslaget om man finner sakskalet tala för detta.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Utflyttningen av statlig verksamhet har diskuterats vid ett flertal tillfällen under årens lopp. Vi har haft en utredningsverksamhet sedan mitten på 1950-talet, och en viss begränsad utflyttning har också tidigare ägt rum. Det får anses att utredningsverksamheten i och med det förslag som i dag ligger på bordet äntligen bär frukt.

Jag betraktar förslaget som ett väsentligt steg när det gäller att främja en jämnare regional tillväxt i landet, en bättre differentiering i fler orter

och ett medel att göra fler orter attraktiva i syfte att låta dem bli ett alternativ till de växande storstadsregionerna. Detta kommer inte att ske enbart på grund av att ett antal verk med några tusen tjänster utflyttas utan kanske i ännu högre grad på grund av att denna utflyttning i sin tur medverkar till att även annan verksamhet kan komma att utlokaliseras eller etableras.

En av de större reformerna i syfte att skapa ökad jämlikhet orter och regioner emellan var förläggningen av universitetsutbildning till olika håll ute i landet i mitten på 1960-talet. Det är i dag glädjande att konstatera att ett större antal orter än vad som föreslogs vid det tillfället skall få utbildningsverksamhet och kvalificerad statlig verksamhet i övrigt enligt det utlokaliseringspaket som nu föreligger. Det finns också anledning förmoda att ytterligare ett antal orter, som uppfyller kriterierna för statlig utlokalisering, kommer med i nästa etapp. Detta å sin sida får inte hindra att de orter som tagits med i en första omgång också kan komma i fråga vid en fortsatt utlokalisering.

Inrikesutskottet har, som redan påpekats, haft att behandla 55 motioner med skilda yrkanden. Vi framhåller också i betänkandet att motionerna i vad de avser lokalisering ger en mycket splittrad bild och att det inte är möjligt att göra en enhetlig bedömning av den effekt som ett bifall till motionsyrkandena skulle få med hänsyn till det stora antal kombinationer av olika slag som är tänkbara. Det är förståeligt att företrädare för de orter och regioner som inte har kommit i fråga i detta sammanhang har försökt att få en bit av den stora utflyttningsskakan. Det är kanske också naturligt att man har försökt skära bitarna från den som har fått den största tilldelningen vid lokaliseringen, nämligen Norrköping. Det är bara att konstatera att om motionärerna hade fått sin vilja igenom skulle de åsyftade regionalpolitiska effekterna för Norrköping nästan helt ha uteblivit.

Det är glädjande att utskottet så enhälligt som dock har skett har kunnat tillstyrka förslagen i propositionen om val av lokaliseringsorter och att det finns så få reservationer trots de många skrivelser och uppvaktningar som har förekommit från berörda verk, från personalen och från fackligt håll.

Det kan naturligtvis i en del fall diskuteras om lokaliseringen av enskilda verk och myndigheter är den absolut riktiga eller ger den bästa tänkbara lösningen. Det kan också bli olika sorters bedömningar; både objektiva och en hel del subjektiva bedömningar kan läggas på den här frågan. I vissa fall har det varit svårt att ta ställning, kanske inte minst när det gäller lokalisering till Norrland och Kopparbergs län. Det är nämligen en gång så, att tyngdpunkten för olika verksamheter är förlagd till södra och mellersta Sverige, att befolkningskoncentrationen finns där och att expansionen är störst i storstadsområdena och deras omedelbara närhet. Också byggforskningen, SGU, domänverket och skogshögskolan — för att nämna några exempel som också tagits upp i vissa motioner och reservationer — har en stor del av verksamheten förlagd till de här områdena. Elevunderlaget är större i söder när det gäller utbildningen, och närheten till vissa forskningscentra är av stor betydelse i det här sammanhanget.

Det oaktat har vi från socialdemokratiskt håll ställt oss bakom de föreslagna lokaliseringarna, framför allt till Norrland. Utskottet har också enhälligt kraftigt understrukit att insatser för de fyra nordligaste länen bör beaktas i det fortsatta utredningsarbetet. Även om vi menar att den ogynnsamma utvecklingen i dessa län knappast kan bemästras enbart genom lokalisering dit av delar av statsförvaltningen, anser vi att det skulle kunna vara ett verksamt bidrag till förbättring av länens näringsstruktur. De här synpunkterna har närmare utvecklats i en socialdemokratisk motion, och utskottet föreslår att motionen och vad utskottet anfört i denna del överlämnas till delegationen för lokalisering av statlig verksamhet för beaktande i dess fortsatta arbete.

Från socialdemokratiskt håll har vi reserverat oss när det gäller majoritetsförslaget om en utflyttning av mynt- och medaljtillverkningen till Söderhamn i stället för till Eskilstuna. Söderhamn är ju också Norrland, och utan tvivel har detta område arbetsmarknadsproblem; det har vi inte bortsett ifrån. Vi har dock bedömt den här frågan ur principiell synpunkt, och det är närmast en fråga om ortskriterierna det gäller.

Vi har i betänkandet understrukit – endast centern har en annan uppfattning på denna punkt – att vi liksom departementschefen anser att de regionalpolitiska insatser som nu är aktuella bör koncentreras till ett begränsat antal regionala tillväxtcentra och i första hand till sådana som kan tänkas få betydelse som storstadsalternativ. Vill man uppnå i olika avseenden attraktiva alternativ till de tre storstäderna i syfte att avlasta dem, så är det nödvändigt att koncentrera de resurser som står till buds.

Vi pekar också på att statliga verksamheter bör flyttas gruppvis där detta är möjligt och att det är önskvärt att myndigheter med likartad verksamhet förläggs till samma ort, vilket begränsar möjligheterna att sprida ut lokaliseringen till många orter, liksom att spridning till alltför många orter innebär att framtida organisatoriska förändringar försvåras. Vi understryker vidare i betänkandet att kravet på en differentierad arbetsmarknad är väsentligt med tanke på behovet av lämpliga arbeten åt medföljande familjemedlemmar och ansluter oss i princip till propositionens riktlinjer för val av orter.

Endast centern har som sagt en annan skrivning på denna punkt, och den återfinns i reservation nr 1. Det är därför ganska underligt att företrädarna för övriga oppositionspartier – inklusive vpk – har gått ifrån principerna när det gäller Söderhamn. Regionalpolitiska skäl går ju också att anföra i fråga om Eskilstuna, och denna kommun uppfyller väl kraven som storstadsalternativ. I denna omgång skulle inte heller Eskilstuna få något annat än en del av mynt- och justeringsverket. Däremot kommer Gävle – vilket nämnts förut av herr Fagerlund – att enligt föreliggande förslag få fyra verk med 920 tjänster och det får väl ses som en betydande förstärkning för det län i vilket också Söderhamn ingår.

Reservationerna i övrigt är uttryck för många spridda funderingar och spekulationer. Jag vill göra några kommentarer. Låt mig då först ställa frågan till centern – närmast till fru Nilsson i Kristianstad, eftersom hon har varit inne på reservationen 1: Vad menar man egentligen när man

talar om satsning på ett större antal orter? Vilka orter är man ute efter? Vi har ju redan i utlåtandet talat om att andra orter kan komma i fråga i nästa utflyttningsomgång. Vad menar man med att "lokaliseringsorter för statlig verksamhet måste ha en viss storlek"? Hur stora skall dessa orter vara? Samtidigt står det i reservationen 1: "Det finns emellertid inte anledning att som krav härvid förutsätta den högre tätortsgrad, som propositionen i huvudsak förordat."

Hur stora skall orterna vara, fru Nilsson? Skall vi ha statliga verk på 20 orter i landet, på 50 orter eller kanske 100? Ibland när man hör herr Nilsson i Tvärålund, fru Nilsson i Kristianstad och andra centerpartister tala i gåtor om ortskriterier, kan man få sådana föreställningar. Det sägs att man "inte helt kunnat biträda de principiella överväganden som ligger bakom urvalet av orter". Vad avser centern egentligen med detta? Det skulle onekligen vara intressant med en precisering.

När allt kommer omkring har ju även centern godtagit utlokalisering av statliga verk till ett visst antal större regioncentra. Herr Nilsson i Tvärålund är t. ex. själv belåten med lokaliseringen till Umeå, och helst skulle herr Nilsson ha sett att det kommit ännu fler verksamheter till Umeå. Varför då inte ett enda knäpp i detta sammanhang om Lycksele, Burträsk eller någon annan ort? Är dessa orter för små även för herr Nilsson i Tvärålund? Fru Nilsson i Kristianstad vill ju också lokalisera, t. ex. till Kristianstads- och Hässleholmsregionen. Varför inte då nämna någon liten ort i den regionen så att vi kan få reda på hur pass stora de här orterna skall vara som centern avser när det gäller utlokalisering av statlig verksamhet?

Att man inte nämner några orter kanske beror på att centerpartisterna egentligen är lika goda kålsupare som de flesta av oss andra. Vi satsar gärna på ett stort och bärkraftigt regionalt centrum därför att vi anser att det är ett betryggande sätt att rädda regionen från utflyttning och tillbakagång. Vi godtar principen om omflyttning inom regionerna, men vi anser också att om vi har åtminstone en ordentlig stödjepunkt i länet så påverkar detta även växtkraften på orter runt om i regionen, förutsatt att inte avstånden är för stora.

Tänk om nu centern ville erkänna öppet att man stöder dessa principer i stället för att söka blanda bort korten genom till intet förpliktande reservationer – det anser jag nämligen att reservationen 1 är. Den för ju inte till något som helst konkret förslag. Varför har man inte passerat på och föreslagit fler orter i Norrland för lokalisering? Det är ju till slut bara Söderhamn som man har stannat för i detta sammanhang. Ni vill ge sken av att föra en annan politik, men ni vågar inte ta följderna och löpa linan ut. Man kan ju fråga varför ni inte är konsekventa. Det finns nämligen ingen reservation till avsnittet mitt på s. 47, där bl. a. utskottet talar om att "andra väl utbyggda regionala tillväxtcentra kan bli lokaliseringsorter för central statlig verksamhet". Borde det inte ha funnits en reservation även på den här punkten? Eller erkänner centerpartisterna att det endast är väl utbyggda regioncentra som kan komma i fråga för utflyttning av statliga verk?

Litet klartext skulle inte skada, eftersom ni har skrivit under på detta. Och jag tror, herr talman, att det inte bara är vi på socialdemokratiskt

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

håll som är intresserade av att få någon form av svar på de här frågorna, utan de övriga i riksdagen företrädde partiernas representanter vill säkert också veta vad det är som centern egentligen menar, när man talar dunkelt om ortskriterier.

För fru Nilsson i Kristianstad skulle jag också vilja påpeka att vi i betänkandet ju har godtagit att flytta ut verken i grupper där detta är möjligt och av ett värde för verksamheten. När det gäller Jönköping kommer ju lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen att förläggas dit, vilket stämmer väl med de tankegångar som har legat till grund för utlokalisering i grupper. Jag konstaterar att fru Nilsson i Kristianstad också är ensam reservant – inte ens centerkollegerna i utskottet har delat fru Nilssons kanske i och för sig förståeliga men dock lokalpatriotiska synpunkter.

Jag vill i detta sammanhang konstatera att de lokalpatriotiska skälen i övrigt knappast har gjort sig påmind i utskottsarbetet. Herr Rimås t. ex. har ju inte vidhållit att TRU och delar av Sveriges Radios utbildningsverksamhet skall förläggas till Norrköping, trots att detta föreslogs i propositionen. Herr Rimås har gått med på utredning, och han har väl närmast avsett att enheterna egentligen borde förläggas till Umeå.

Möjligen kan man beskylla herr Oskarson för en viss lokalpatriotism när han vill att sjöfartsverket skall förläggas till Västkusten. Det kan dock vara andra skäl som är avgörande för herr Oskarson – han har bl. a. föreslagit att arméns tekniska skola skall förläggas till Skövde i stället för till Östersund och domänverket till Jönköping i stället för till Borlänge. Jag förmodar därför – det framgick väl också av herr Oskarsons anförande nyss – att företagsekonomiska och andra skäl väger tyngre än de regionalpolitiska skälen när det gäller herr Oskarsons inställning i dessa frågor. Han talar om minskade lönekostnader, rationaliseringsvinster osv. i detta sammanhang.

Tillsammans med folkpartiets representanter vill herr Oskarson också banta ner den del av skogshögskolan, som föreslås förlagd till Umeå, med ca 250 tjänster. Det är alltså bl. a. en stor åderlåtning på Kopparbergs län och Norrland som herr Oskarson med viss hjälp av folkpartister vill åstadkomma i den här utlokaliseringssomgången. Och det uppvägs knappast av att de borgerliga representanterna vill utreda förläggningsen av SGU på nytt och av att man föreslår att Söderhamn skall få ca 50 tjänster.

De borgerliga reservationerna ger sammantagna ett negativt resultat för ett flertal regionalcentra. Som vanligt har man dock inte kunnat enas på borgerligt håll mer än i ett par fall, och därför blir inte utfallet särskilt stort. Eljest skulle det som sagt inte ha blivit så mycket kvar för exempelvis Norrland och Kopparbergs län.

Herr Fagerlund har mycket ingående behandlat personalfrågorna och redovisat de åtgärder som föreslås för att så smidigt som möjligt och – vilket understryks av utskottet – på ett så generöst sätt som möjligt söka lösa dessa. Jag skall inte närmare gå in på detaljerna, men jag vill gärna påpeka angelägenheten av att personalfrågorna kan handläggas på ett så bra sätt som möjligt, bl. a. därför att detta i sin tur betyder att utlokaliseringarna lyckas genom att man kan få kvalificerad personal att

flytta ut, och det är naturligtvis av mycket stort intresse för lokaliseringsorterna. Det är inte så enkelt som herr Nilsson i Tvärålund vid flera tillfällen har försökt göra gällande, att man inte skall flytta människor utan flytta arbetsplatser. Vi behöver faktiskt de personer som arbetar i de här verken, det är vi medvetna om.

Det är naturligtvis ingen önskedröm för över 6 000 statstjänstemän att stå i den situationen att man har att välja mellan utflyttning, omplacering eller att gå över till ett helt nytt jobb. Jag vill inte på något sätt underskatta problemen eller förenkla dem. Jag har själv vid ett par tillfällen upplevt s. k. tvångsförflyttning och vet därför vad jag talar om. Men å andra sidan kan man inte komma ifrån att den grupp som det här gäller omfattas av alldeles speciella förmåner, oavsett om vederbörande väljer att flytta eller inte. De i huvudstaden boende erbjuds trots allt en rikt differentierad arbetsmarknad med ett stort utbud av arbetstillfällen. Om man bortser från ett begränsat antal specialiserade tjänster har de flesta möjligheter att finna nya sysselsättningar i Stockholm, om de inte vill flytta ut och inte heller har bärande skäl att återopa för att stanna kvar inom statlig verksamhet.

Hur många ute i landet i övrigt har sådana förmåner? Hur många kan där välja att stanna kvar på bostadsorten, när de får bud om förflyttning från tjänster t. ex. vid SJ och postverket vid indragning av post-, järnvägs- och lokstationer m. m.?

Herr Oskarson försökte glida över problematiken, när han menade att det brukar gå att få frivillig arbetskraft vid förflyttningar, men när det gäller indragningar och förändringar på detta område är det egentligen fråga om något helt annat. Hur många kan t. ex. välja, när den enda industrin på en ort slår igen och det inte kommer någon ny? Alla som under de senaste åren har friställts inom olika branscher – och det är ju ganska många som drabbats; norrlänningar och andra har sålunda fått flytta flera gånger utan att någon slagit särskilt hårt på trumman för det – har inte heller haft de fördelar som de nu aktuella tjänstemännen förmodligen kommer att få i ganska rikt mått. De kommer nämligen att bli mottagna med öppna armar av kommunalmännen, de får kommunal information i mängd, de bjuds på introduktionsmöten, får lägenhets- och villaanvisningar, får göra rundresor i kommunerna, möter intresse och medverkan från arbetsförmedlingen och kommunen när det gäller att finna arbete för maken osv.

Det är kanske också litet överdrivna farhågor man hyser för lokaliseringsorterna och deras attraktivitet. Trots allt är de kommuner som kommer i fråga i detta sammanhang ganska gott ställda när det gäller bostäder, service, utbildning, kulturella anordningar, fritidsanläggningar m. m. Det låter bestickande när man i en folder från Aktionsgruppen mot utflyttning av statliga verk talar om att man får lämna ordnade förhållanden, villaträdgård och sommarstuga i skärgården osv. Vi kan lätt få den uppfattningen att livet i Stockholmsregionen är toppen, när vi tar del av alla uppvaktningar och skrivelser i denna fråga. Tydligt finns det inga sovstäder med dålig service. Vi har inte hört något om bostadsbrist, långa restider och bilköer, ingenting om höga hyror eller ett högt kostnadsläge. Det är ju bra om inte de berörda statstjänstemännen har

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

drabbats av alla dessa problem, som vi i landsorten så ofta får höra talas om när det gäller storstaden.

Man måste dock konstatera att utflyttningsorterna kan ställa upp med betydligt billigare bostäder, villor och sommarstugor. Restiden till jobbet överstiger sällan halvtimmen, och oftast kan man promenera. Det finns faktiskt en hel del fördelar med att bo i en inte alltför stor ort, men som dock har tillräcklig service för att konkurrera med storstaden. Och kommunikationerna är trots allt så pass goda att Stockholm finns inom rimligt avstånd från lokaliseringorterna.

Som en av företrädarna för mottagarkommunerna vill jag också förutskicka att vi i kommunerna skall göra vad på oss ankommer för att medverka till en så smidig inflyttning som möjligt, vilket ju är en förutsättning för att detta konststycke att flytta ut verk och utbildningsanstalter skall lyckas. Vi kommer att medverka till att det lyckas!

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i samtliga punkter utom punkten 21, där jag yrkar bifall till reservationen 9 av herr Fagerlund m. fl.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill kort säga några ord till fru Hörnlund angående Söderhamnslokaliseringen.

Det är ju så att de här ortskriterierna skall tillämpas på serviceinstitutioner och administrativa enheter, men de kan rimligtvis inte gälla rena tillverkningsenheter – då skulle ju inga industrier kunna läggas i några andra orter än storstäder och storstadsalternativ. Det är helt klart vad det gäller. Det är fru Hörnlund som har missuppfattat hela saken.

Det var mycket intressant att höra vad fru Hörnlund sade gentemot dem som i fortsättningen önskar en starkare accent i utlokaliseringen till Norrland. Hon sade att man ändå i första hand måste tänka sig att utlokaliseringen skall ske till de delar av landet där vi har de stora befolkningskoncentrationerna utanför Stockholm. Jag tror att fru Hörnlund skall tänka på vad hon säger, så att hon inte råkar säga vad hon egentligen tänker, nämligen att detta i vissa stycken mycket väl passar in i det allmänna koncentrationstänkande som är ett led i regeringens regionalpolitik. Om man drev den principen skulle ju utlokaliseringen i första hand stärka de befolkningskoncentrationsområden som ligger i närheten av Stockholm – Mälardalen, Östergötland, osv. – och inte i första hand de områden som bäst behöver det. Jag undrar vad fru Hörnlunds partis Norrlandsrepresentanter säger om en sådan tolkning av utflyttningspolitiken.

Fru NILSSON i Kristianstad (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag konstaterar att fru Hörnlund i början av sitt anförande använde ordet "äntligen" – äntligen har det efter alla dessa utredningar sedan 1950-talet kommit ett förslag. Likaså konstaterar jag med tillfredsställelse att universitetsutbildningen fått en god spridning,

och jag vill i det sammanhanget erinra om centerpartiets partimotion i den frågan.

Fru Hörnlund frågade vad vi menar med en satsning på ett större antal orter, när vi också säger att de måste ha en viss storlek. Som jag sade i mitt anförande nyss har vi ett alldeles för dåligt underlag för att veta hur stor en ort skall vara för att kunna ge den omkringliggande bygden all slags service. Skillnaden mellan socialdemokraterna och oss är att man från socialdemokratiskt håll vill satsa på ett mycket litet antal orter, s. k. storstadsalternativ, under det att vi vill sprida denna lokaliseringsverksamhet mer ute i länen. Jag nämnde i mitt tidigare anförande också länscentra och andra utvecklingsorter. Vi menar att man inte får ge efter för centralistiska principer, utan man måste låta förnuftet tala. I det sammanhanget vill jag starkt understryka att vi i det här avseendet inte är några kålsupare tillsammans med socialdemokraterna. Vi står för vår uppfattning även om socialdemokraterna går emot oss när det gäller vår lokaliserings- och decentraliseringspolitik.

Gördis Hörnlund drog som socialdemokraterna alltid gör upp sådana exempel som Lycksele och Burträsk. Det är socialdemokraternas sätt att alltid misstänkliggöra centrens decentraliseringspolitik. Varför skulle för övrigt inte Lycksele och Burträsk kunna vara med i det här sammanhanget? Det får den undersökning som jag tidigare har efterlyst ge svar på.

Jag vill betona att vi har påpekat att vi önskar en omflyttning inom Stockholm också, detta för att bereda arbetstillfällena ute i landet.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Fru Hörnlund hade vänligheten att höja mig över regionalpolitisk trångsynthet och lokalpatriotisk enkelriktning. Det är väl tacknämligt – jag får ta berömmet för vad det är värt. Men i samma andetag gav hon mig naturligtvis kängan, att jag pungslår Östersund, Umeå och Falun-Borlänge på vad dessa orter skulle ha fått. Det är klart att ett sådant slag alltid vet var det tar – de här orterna har ett stort behov av lokaliseringsobjekt. När jag gjort min bedömning har jag faktiskt försökt, som jag sade i mitt tidigare anförande, att granska de sakskaäl som verkligen finns, och då har jag kommit fram till denna slutsats. Jag beklagar – höll jag på att säga – att så är förhållandet. Men, fru Hörnlund, detta är ju inte det sista vi gör i fråga om lokaliseringspolitik. Jag hoppas att vi kan återkomma både vad det gäller statlig utlokalisering och vad det gäller annat lokaliseringspolitiskt stöd och att dessa orter då verkligen ihågkoms. Det är min förhoppning.

Låt mig säga om sjöfartsverket, som fru Hörnlund också varit inne på, att detta verk inte har den stora betydelse ur lokaliseringspolitisk synpunkt som man kanske vill göra gällande. Verket har 1 500 anställda. Av dessa är endast 290 anställda centralt – övriga ca 1 250 är redan spridda över hela landet.

Sedan ville fru Hörnlund göra gällande att jag gled över de personalpolitiska problemen när jag talade om frivillighet eller icke frivillighet vid flyttning; hon hänvisade till allt som sker i samband med industrinedläggningar o. d. Ja, visst är det riktigt, men jag försökte inte

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

alls glida över den saken. Vad jag talade om, fru Hörnlund, var statlig verksamhet – det är den vi diskuterar i dag. Jag talade också om de erfarenheter jag har från det området, nämligen att man i de allra flesta fall – inte samtliga, det skulle vara omöjligt – kan komma fram till en frivillig uppgörelse när det gäller förflyttningar mer tillfälligt och även för längre tid.

Låt mig sedan säga till fru Hörnlund att jag verkligen hoppas att dessa lokaliseringsorter, som får nya statliga verk, ordnar den förtjusande sightseeingturen med middagar o. d. som fru Hörnlund gett dem uppdrag att ordna. Det önskar jag den personal som skall flytta ut.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Herr Oskarson kan väl ändå inte förneka fakta. Vill man flytta arméns tekniska skola till Skövde i stället för till Östersund, plocka bort merparten av tjänsterna vid skogshögskolan ur förslaget, flytta domänverket till Jönköping i stället för till Borlänge-Falun osv. – då har man väl ändå trots allt ringa intresse för de regionalpolitiska frågorna och då är det nog så att andra faktorer tillmätts avgörande intresse.

Sedan vill jag också säga till herr Oskarson att 290 tjänster inte är så litet. Jag tror att vilken ort som helst skulle vara tacksam för att få ett verk med så många tjänster.

Man kan också beklaga herr Oskarson; det känns väl ganska dystert att vara ensam om så många reservationer som herr Oskarson dock är.

Fru Nilsson i Kristianstad har nu åter varit uppe och talat om valet av orter och om Ortskriterier. Man blev inte särskilt mycket klokare av det. Jag måste fråga mig: Varför har inte centern i det här sammanhanget föreslagit förläggning av verk till fler orter? Ni har ju inte kommit med några konkreta förslag i utskottsbetänkandet – det är bara Söderhamn ni är med på, men det är ju fler än ni som gått med på detta. Det finns även Norrlandsorter att välja på, och nu har fru Nilsson som sagt haft chansen. Jag frågar: Varför har ni inte tagit den?

Burträsk, säger fru Nilsson, kan kanske komma att bära upp statliga verk. Vi får väl se i fortsättningen om fru Nilsson och centern kommer att våga påstå det. Den kommunen har ju för närvarande inte så många tusen invånare. Jag tror att det kan bli litet svårt att på den orten rekrytera arbetstagare till tjänsterna. Centern säger sig ju bara vilja flytta arbetsplatsen, medan arbetskraften skall tas från orten.

Sedan kan man även fråga om fru Nilsson tror att det finns ett nästan obegränsat antal statliga verk i detta land så att det räcker till alla orter.

Till herr Svensson i Malmö vill jag säga att jag inte har talat om att vi skall flytta företaget i huvudsak till de södra delarna av landet. Jag har påpekat att vi trots vissa problem är beredda att lokalisera till Norrland och att vi också har visat detta. Det har jag sagt gentemot de reservationer som finns. Det är bara herr Svensson som kan missuppfatta så. Jag skulle vilja påminna herr Svensson om Ritsem. Där gjorde ju herr Svensson så att han ställde miljöfrågorna före lokaliseringsfrågorna.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Naturligtvis måste fru Hörnlund säga att jag har ringa –

helst skulle hon kanske vilja säga inget – intresse för de regionalpolitiska synpunkterna. Låt mig bara konstatera att detta påstående är direkt felaktigt. Jag hyser det allra största intresse för dem. Det har jag bevisat i andra sammanhang. Jag är övertygad om att jag också i framtiden får tillfälle att bevisa det.

Såsom jag sade både i mitt anförande och i min replik har jag försökt att göra en avvägning och en bedömning med sakskalet som grund. Jag sade redan i mitt tidigare anförande att jag inte kan gå med på att den regionalpolitiska målsättningen får göra våld på sakskalet. Det är alltså på denna grund jag har stått när jag gjort dessa bedömningar och kommit fram till det resultat som jag här har redovisat.

Sedan tror fru Hörnlund att jag skulle vara dyster av att vara ensam. Jag vet inte. Ibland kan det vara riktigt skönt att vara ensam, höll jag på att säga. Det sägs ju att ensam är stark men kanske inte när det gäller reservationer. Jag tror dock inte att jag gör intryck av att vara särskilt dyster.

Fru NILSSON i Kristianstad (c) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill till fru Hörnlund säga att när det gäller propositionen 29 har vi i alla fall framlagt tre från propositionen avvikande förslag. De gäller SGU, TRU och Söderhamn. Vi menar att det var mest förnuftigt att inte göra för stora ändringar i föreliggande förslag. Vi har i stället uttalat våra principiella värderingar inför kommande etapper. Jag vill där också hänvisa till mitt första anförande.

Fru Hörnlund påstår att hon inte blir klokare efter min förklaring. Enligt psykologiska undersökningar förstår man ju ingenting, när man inte vill förstå någonting.

Det är inte tvunget att vi skall flytta ut ett statligt verk till Burträsk. Vi kan ju också ha en annan form av lokaliseringsverksamhet, t. ex. någon statlig tillverkning. Det finns alltså olika möjligheter enligt vårt sätt att se inom centern.

Fru Hörnlund nämnde att jag var ensam reservant när det gällde lantbruksstyrelsen. Kristianstads län har gått en mycket ororande utveckling till mötes. Det finns, som jag tidigare sagt, både regionalpolitiska och jordbrukspolitiska skäl till att jag har velat rikta uppmärksamheten på denna region.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Fru Hörnlund förde klart och tydligt det resonemanget, att befintliga befolkningskoncentrationer i och för sig skulle vara ett motiv för att ta emot stora delar av utlokaliseringen; det kommer hon inte ifrån, och det bör de norrländska socialdemokraterna här i kammaren notera.

I övrigt tycker jag att, eftersom fru Hörnlund förde på tal ett annat ärende, som skall behandlas nästa vecka, bör väl jag få säga, att om man har suttit här i riksdagen och röstat för regionalpolitiska planer, som innebär att man under 15 år tar ifrån norrbottningarna netto 18 000 arbetstillfällen, skall man inte sedan komma och tala om Ritsem eller om den desperata situation, som innebär att man försöker skapa tillfällig

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

sysselsättning antingen genom naturförstörelse eller också genom mer eller mindre löjliga och orealistiska turistprojekt.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag skall inte gå in i någon längre debatt med herr Oskarson – han är ensam om sin uppfattning och han trivs ju med det!

Fru Nilsson i Kristianstad nämnde SGU och TRU. Ja, men fru Nilsson, det är ju till Luleå och till Umeå som de organisationerna skall lokaliseras – till två stora stabila regioncentra. Endast Söderhamn kvarstår, vilket jag också har påpekat i det föregående. Vidare är det väl bara bra att förnuftet får råda ibland även i centerpartiet – jag har ingenting emot detta. I övrigt förutsätter jag att vi i dag diskuterar statliga verks utflyttning och inte andra lokaliseringsprojekt; dem har vi haft möjlighet att debattera vid tidigare tillfälle.

Till herr Svensson i Malmö vill jag bara säga att jag faktiskt tror att de norrländska socialdemokraterna har större förtroende för mig än vad de har för herr Svensson i Malmö.

Herr finansministern STRÄNG, som meddelat att han i samband med behandlingen av detta ärende ämnade besvara herr *Stridsmans* (c) den 1 april framställda interpellation, nr 98, angående planerade statliga investeringar i Storstockholmsområdet, erhöll ordet och anförde:

Fru talman! I samband med den här lokaliseringpolitiska debatten tyckte jag det var rimligt att svara på en interpellation av herr Stridsman angående statliga investeringar i Storstockholmsområdet, och jag skall ta tillfället i akt att göra det nu.

Herr Stridsman har frågat mig om jag är beredd att lämna en redogörelse för omfattningen av planerade statliga investeringar i Storstockholmsområdet under 1970-talets första hälft.

Av interpellationen framgår att frågan gäller byggnadsinvesteringar och att den ställts mot bakgrund av uppgifter om investeringsbehoven som lämnats dels i betänkande av delegationen för lokalisering av statlig verksamhet, dels i Länsprogram 1970. Interpellanten synes ifrågasätta förenligheten mellan dessa investeringsbehov och de i propositionen 1971:29 framlagda förslagen om utflyttning av statlig verksamhet från Storstockholmsregionen.

I byggnadsstyrelsens lokalförsörjningsplan för perioden 1970/71 – 1975/76 ingår ett investeringsprogram för nybyggnader i Storstockholmsområdet på ungefär 1,4 miljarder kronor. Av detta belopp hänför sig ca 450 miljoner kronor, dvs. 30 procent, till sektorn högre undervisning och forskning och avser till övervägande del utbyggnad av Stockholms universitet ute i Frescati. Vidare avser ca 300 miljoner kronor investeringar för de affärsdrivande verken, varav drygt hälften gäller utbyggnad av Arlanda flygplats. Drygt 300 miljoner kronor hänför sig till administrationsbyggnader för statlig förvaltning.

Av det totala investeringsprogrammet på 1,4 miljarder kronor avser i runt tal 1 miljard kronor byggnadsarbeten som redan är påbörjade eller som kan bedömas bli slutförda med hänsyn till av statsmakterna fattade beslut om lokalbehov för vederbörande verksamheter. När det gäller

administrationsbyggnader för statlig förvaltning avser drygt 70 procent av beloppet utgifter för redan pågående eller beslutade byggnadsarbeten.

En utflyttning av statlig verksamhet från Storstockholmsområdet påverkar planeringen av lokalförsörjningen dels genom att lokaler friställs, dels genom att lokalefterfrågan minskar. Inom byggnadsstyrelsen pågår för närvarande utredningar för att klarlägga i vilken utsträckning statsförvaltningens lokalbehov kan tillgodoses i lokaler som friställs vid den föreslagna utflyttningen. Självfallet kommer resultatet av nämnda utredningar att påverka den successiva planering som pågår beträffande lokalförsörjningen och därmed investeringsvolymen för nyproduktion av statliga lokaler i Storstockholmsområdet.

Fru talman! Detta var följaktligen ett svar till herr Stridsman.

Låt mig emellertid också få göra några kommentarer till den här förda debatten.

Jag vill avstå från att repetera de allmänna motiven för framläggandet av lokaliseringspropositionen, som jag har haft nöjet att signera; detta med hänsyn till att det på den punkten inte råder delade meningar. Jag kan väl också säga att jag haft nöjet att iaktta hur jag i detta avseende har en praktiskt taget enhällig riksdag bakom mig. Jag är inte vid alla tillfällen bortskämd med det. Jag utgår också från att de kvarvarande 30 talarna på listan kommer att inleda sina inlägg med en allmänt hållen redovisning av motiven för lokaliseringen, varvid de kommer att ägna sig åt de allmänna grunderna i fråga om både regionalpolitik och lokaliseringspolitik samt Storstockholmsområdets expansion och koncentration av aktiviteter. Jag hoppas således, fru talman, över detta. Men eftersom jag har ett förflutet i en speciell fråga – myntverkets lokalisering – vill jag inte uraktlåta att säga några ord om den detaljen.

För ett visst antal år sedan gick jag till riksdagen med ett förslag om att flytta ut myntverket till Eskilstuna. Innan förslaget lades på riksdagens bord hade det föregåtts av diskussioner med verksledningen och självfallet också av diskussioner i företagsnämnden mellan verksledningen och de anställda. Mellan verksledningen och de anställda hade man träffat en överenskommelse om lämpligheten av att flytta till Eskilstuna.

Vid det tillfället avvisade riksdagen mitt förslag, och man begärde i stället i en återremiss en ny ekonomisk utredning om alternativet Söderhamn. Själva ämnena för mynttillverkningen tillverkas nere i Finspång och de måste tillverkas där, eftersom den maskinutrustning som behövs för denna tillverkning i dess mest automatiserade form är en uppfinning av någon ingenjör i Metallverken. Den står där den står, och den är Metallverkens egendom.

Det gäller sedan att prägla mynt av dessa metallämnen. Då kunde man tänka sig att det allra enklaste och mest rationella vore att hänga på mynttillverkningen i direkt anslutning till tillverkningen av ämnena, således nere i Finspång. Emellertid finns det ingenting som talar för att man behöver förstärka den verkstadsbetonade industrin i Finspång; den är i och för sig tillräckligt aktiv och framåtsyftande som den är i dag. Det är rätt stora expansionsprogram som ligger framför de där etablerade industrierna.

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlökalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

Nu kunde man resonera sig till – det var det andra skälet i debatten – att man på vägen upp till Stockholm lämpligen borde kunna stanna till någonstans och se till att ämnena blev präglade till mynt. De färdiga mynten skall ju sedan samlas ihop i riksbanken för vidare distribution ut till landets olika spar- och affärsbanker. Det var då jag stannade för Eskilstuna. Man kunde naturligtvis även ha tänkt sig Norrköping. Man kunde också ha tänkt sig Södertälje. För i varje fall den sistnämnda staden är dock situationen inte densamma – med hänsyn till lokalisering och sysselsättning.

När jag kom tillbaka andra gången kunde jag redovisa att alternativet Söderhamn betydde en fördyring av transportkostnaderna, och det verkar med förlov sagt, fru talman, litet originellt att göra ämnena nere i Finspång, fara upp med dem till Söderhamn och prägla mynt av dem för att sedan frakta dem tillbaka ner till Stockholm och lägga in dem i riksbanken. Följaktligen gjordes en undersökning om fördyringen av transporterna. Den stannade på ungefär en kvarts miljon kronor om året. När den frågan kom till riksdagen blev den utomordentligt intressant, kanske närmast därför att det var ett isolerat lokaliseringsförslag, som följaktligen föranledde ett alldeles specifikt intresse bland riksdagens ledamöter, i någon mån till skillnad mot när man kan presentera en sortering av större format som sker just nu.

Vid det andra tillfället godtog utskottet Eskilstuna som lokaliseringsort, och den ena av den gamla riksdagens kamrar följde utskottet men den andra remitterade tillbaka ärendet för ytterligare ekonomiska undersökningar och med tillägget att man även borde undersöka möjligheterna att placera verksamheten i Avesta. Avesta har helt kommit bort i den dagsaktuella situationen, men jag sörjer inte det därför att jag fortsättningsvis har den uppfattningen att Eskilstuna är den rätta platsen.

Jag lade märke till att herr Nordgren i sitt inlägg redovisade en enkät bland de anställda som skulle ha gjorts senare och som inneburit att man hade visat en viss preferens för en lokalisering till Söderhamn. Det kanske bör sägas att i denna enkät deltog en mycket liten del av de 50 anställda vid mynt- och justeringsverket. Protokollet från enkäten, som jag har haft tillfälle att se i dag – herr Nordgren hänvisar till en tidningsartikel i en tidning som utkommer i Söderhamn – visar att bland det fåtal anställda som yttrade sig var Norrköping det alternativ man stannade för. Nu får Norrköping ett ganska kraftigt inslag av aktivitet genom det förslag som nu ligger och som riksdagen så småningom kommer att fatta beslut om. Eskilstuna är inte med i annan mån än när det gäller mynt- och justeringsverket. Det här kommer väl att utvecklas bättre av herr Bengt Gustavsson från Eskilstuna som jag ser står längre ner på talarlistan. Det tycks vara en rätt allmän uppfattning att det förhållandet att Eskilstuna, som domineras av verkstadsindustri, har det bra ställt och ligger i ett område som är ganska intensivt i fråga om sysselsättning. Det skulle utan vidare ge företräde åt Söderhamn när det gäller lokaliseringen av mynt- och justeringsverket. Tyvärr är inte Eskilstunas framtidsprognoser så gynnsamma som man rent allmänt kan tro. Jag har haft anledning att studera det där litet närmare. Eskilstuna präglas för all del av verkstadsindustri men är i långa stycken en utpräglad småindustristad med

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

familjeföretag som inte har den motståndskraft som de större och etablerade industrierna har. Det har varit en tendens till regress i Eskilstuna inom dessa industrier, och skall jag tro på vad kommunalmän i Eskilstuna säger — det bör jag väl tro på — och skall jag tro på vad dessa familjeföretagare i öppenhiärtiga ögonblick säger, så har faktiskt inte Eskilstuna så lysande framtidsutsikter i fråga om industrier.

Nu kan man invända att det är väl ungefär likadant på många andra håll, kanhända också i Söderhamn. Men Söderhamn har L M Ericsson och det är en progressiv industri och kommer, så mycket man kan överblicka framtiden, att vara det även i fortsättningen. Det finns således en liten skillnad, kanske inte så liten, i utvecklingstrenderna mellan Eskilstuna och Söderhamn. Det har varit avgörande för regeringens val av Eskilstuna förutom den rent ekonomiska jämförelsen. Till det senare kan läggas att i Eskilstuna finns det möjligheter att samordna en del av mynt- och justeringsverkets aktiviteter, utrymmesbehov och annat med den redan etablerade statliga verksamhet som där finns i form av försvarets fabriksverk. Samma rationaliseringsmöjligheter — vi har inte kunnat bestämma dem så noggrant att vi har vågat fixera några slags siffermässiga vinster — föreligger emellertid inte uppe i Söderhamn.

Ja, fru talman! Jag har velat säga detta eftersom jag har ett litet förflutet i detta ärende som jag hade ett behov av att redovisa.

Jag har suttit och lyssnat på talarna som demonstrerat en glädjande och strålände enighet om att nu skall denna kammare utan några reservationer gå i författning om att ta ett krafttag och lokalisera ut ca 6 000 av förvaltningens anställda på olika håll i landet. Det har emellertid hos åtskilliga talare behövts någonting av en ursäkt för denna deras handlingskraft och den ursakten har då uttryckts på det sättet att frågan borde ha handlagts på ett annat sätt. Man har inte tagit hänsyn till personalens intressen. Det borde ha varit en annan form av samarbete och en annan form av kontakter. Det har använts mycket starka ord som tvångsförflyttning och kommendering eller något liknande.

Om jag ett ögonblick försöker analysera de tankegångar som ligger bakom — det är naturligtvis rätt svårt — skulle jag vilja börja med att lämna en liten enkel redovisning av hur detta ärende har handlagts och procederat.

Den delegation vars betänkande omsattes i ett regeringsförslag och som vi nu har här i ett utskottsbetänkande satte i gång på hösten 1969. Det var naturligt att det första halvåret gick åt för att samla in material, vilket man gjorde, och att i stort bilda sig en uppfattning om det väldiga och mycket kontroversiella problemkomplex som det var fråga om. Men så fort som delegationen hade kommit fram till något utav ett ståndpunktstagande, en uppfattning för egen del, någonting som var värt att informera personalen om, så inbjöd man representanter för de anställdas organisationer till överläggningar. Det skedde redan i februari månad 1970. Personalen var representerad av sina organisationsledningar såväl i Statsanställdas förbund som i TCO-S, som det heter, såväl i SACO som i SR.

Nästa överläggning med de anställdas representanter skedde i mars månad 1970. Delegationen hade vidare vid ett sammanträde i maj fattat

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

beslut om vilka förslag man så småningom skulle framlägga för regeringen och när man kom fram till någonting utav en konkret uppfattning inbjöds personalorganisationerna för tredje gången till nya överläggningar och de ägde rum den 25 maj.

Vid dessa överläggningar lämnade delegationen en fullständig redogörelse för de uppfattningar man hade kommit fram till och personalorganisationerna fick framföra sina synpunkter. Man blev enig om att man i en gemensam kommuniké till Tidningarnas telegrambyrå skulle redovisa för offentligheten att man hade haft dessa sammanträden och att sammanträdena hade förekommit i det informativa syfte som efterlyses.

Vid upprepade tillfällen under utredningens gång fördes alltså diskussionerna mellan utredningen och representanter för de anställda. Så småningom överlämnades betänkandet. Det blev offentligt vid månads-skiftet maj-juni 1970 och då blev ju den offentliga debatten så pass intensiv som man kunde begära. Betänkandet skickades ut på remiss. Man gav fyra månaders remisstid, till utgången av september månad, för att alla erforderliga synpunkter skulle få komma till tals.

Jag frågar mig, fru talman: Kan man efter en sådan redovisning, med anspråk på att bli trodd på sina ord, ställa sig i talarstolen och göra gällande att här har de anställdas synpunkter nonchalerats, här har det inte getts information och här har det inte varit erforderlig insyn? Det har – för att använda utskottsordförandens egna ord – varit typiskt att det förekommit sådana brister i förberedelserna; en fortsatt utlokalisering måste genomföras på ett helt annat sätt än vad som har skett här. Det fattas bara ett besked från herr Eriksson i Arvika; på vilket sätt det skulle genomföras – det sätt som skulle vara helt annorlunda än det som denna utlokalisering förberetts på.

Herr Oskarson från Halmstad började sitt anförande med att redovisa olika punkter som talade emot förslaget för att sedan göra den logiska kullerbyttan att slutligen hamna på den ståndpunkten att gå med på en utflyttning enligt det framlagda förslaget, dock med reservationer i fråga om vissa ortsval. Att tjänstemännen skall flyttas från Stockholm var det för honom inte ens någon diskussion om.

Man kan naturligtvis i princip vara positiv i inställningen, men jag kommer ständigt tillbaka till frågan: Vad bätar det om man inte vill vara positiv också när det gäller att komma fram till ett konkret ställningstagande? Då kan ni säga: Ja, men det är vi ju genom att vi är beredda att följa det förslag som finansministern lagt fram för riksdagen. Men varför skall man då klanka på och kritisera tillvägagångssättet innan förslaget kom fram? Det måste väl då finnas några andra möjligheter att anvisa för att hantera ett liknande ärende.

Vilka förberedelser, ärade kammarledamöter, som än sker kan man inte handlägga ärendena på ett nämnvärt annorlunda sätt än vad som har skett såvida man vill ha någonting gjort i konkreta former. Jag är glad över det bestämda uttalande från utskottet där det säger, att i fråga om att bestämma platserna och i fråga om att besluta att någonting verkligen skall ske måste statsmakterna vara suveräna. Det är enligt utskottets uppfattning inte fråga om att sätta sig ned och acceptera förhandlingar om vederbörande vill flytta och att, om man inte kan komma fram till en

överenskommelse, bara konstatera att här blev det ingenting, för vi kom inte fram till någon uppgörelse. Utskottet har slagit fast att det är regering och riksdag som är suveräna att bestämma om utflyttningen skall ske eller inte.

Och det är vad som har skett i detta fall – det behöver jag inte tala om för utskottets ledamöter, särskilt inte för herr Eriksson i Arvika som är utskottets ordförande och som återopade hur många delegationer och personer utskottet har tagit emot i dessa frågor. Det har inte varit delegationer som haft ett behov av att komma till utskottet för att smickra och berömma det för dess ställningstagande att flytta ut ämbetsverken från Stockholm. Det har varit delegationer som protesterat mot att vederbörande tjänstemän skall flytta ut ur den här staden. Folk vill inte flytta ut från sin invanda miljö. Det har vi väl om något blivit uppmärksammade på.

Det är frestande att hänvisa till vad fru Hörnlund sade nyss, nämligen att denna stad med de långa resvägarna, med den förpestade luften, med stressen och olusten och med de fördyrade levnadskostnaderna har blivit något som man i vart fall inte frivilligt vill byta bort. Man kan möjligen få finna sig i det om riksdagen beslutar det, men man har inget eget intresse av att så skall ske.

Ja, i sådana situationer blir det i sista hand fråga om att göra ett ställningstagande: Skall vi genomföra lokaliseringen eller skall vi konstatera att vi inte orkar med det? Väljer vi utflyttningen får vi också ta på oss den kritik och den ovilja som i varje fall initialmässigt förekommer bland personalen. Då tycker jag, fru talman, att det är alldeles överflödigt att på något sätt försöka köpa sig avlat för sina synder gentemot personalopinionen med att säga: Ni skall visserligen flytta ut, men, men – det här har hanterats fasligt illa. Det skulle ha skötts på ett helt annat sätt.

Hur man än hade skött det här, hade man ändå i sista hand kommit fram till detta: Skall utflyttningen ske eller inte? Det är personalens ödesfråga. Personalen vill inte flytta ut. Därför är det tämligen meningslöst med alla de reverenser som görs mot auditoriet. Det är sakfrågan som är den avgörande.

Jag är övertygad om, fru talman, att om man skulle ha gått till väga på det sättet att man – hela tiden med ett enhälligt utskotts uppfattning bakom ryggen att det i sista hand är regering och riksdag som avgör om utflyttningen skall ske eller inte – hade satt sig ner till förhandlingar, så skulle det, vilken värtalighet som än hade kunnat uppbringas, inte ha funnits någon som helst möjlighet att få gehör för utflyttningen hos personalen. Av de 30 verk som den här kammaren om kanske 9 eller 10 timmar kommer att fatta beslut om att flytta ut var det två eller tre som i princip sade sig kunna tänka sig en utflyttning. De övriga 27 eller 28 sade bestämt nej. Det var samma uppfattning från generaldirektören och genom hela personaluppsättningen. Vad är det för mening med att uppföra ett sådant slags teater som att sätta sig och förhandla men samtidigt tala om för motparten att den inte har något att bestämma i frågan om utflyttningen – och det är ju den frågan förhandlingen skulle röra sig om. Vi är beredda att diskutera men inte själva sakfrågan – jag har en bestämd känsla av att en sådan förhandling skulle skapa större

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

olust och mera besvikelse hos den personal som skulle bli utsatt för detta än om man går till väga på det sätt som är det enda rimliga, nämligen att regeringen och riksdagen förbehåller sig rätten att bestämma om utflyttningen skall ske eller inte.

Naturligtvis – det behöver jag inte understryka, ty det har anförts av alla talare och det kommer att understrykas av de kvarvarande 30 talarna – skall all hänsyn tas till personalen vid utflyttningen. Det har sagts bättre än vad jag kan säga när man har refererat utskottets uttalande om vad alla de hänsynen också i själva verket innebär.

Man kan naturligtvis ifrågasätta – och jag har sett att det gjorts i ett par av motionerna – om man över huvud taget skulle ha möjlighet att hävda uppfattningen att vissa av personalgrupperna helt enkelt måste följa med, om de fortsättningsvis vill betrakta sig som anställda i statens tjänst. Rätten att lämna statstjänsten och ta en annan anställning i den fria marknaden är det självfallet ingen som bestrider. Jag vet inte om detta har tagits upp i någon av reservationerna, men jag tror att utskottets ledamöter varit ense härvidlag. Och detta är helt naturligt. Flyttar man ut verk som har till funktion att fullgöra vissa göromål för statsverket och det där har utbildat sig inte bara bland ledande personal – man kanske kommer t. o. m. långt ned i graderna – en specialkunskap, en erfarenhet och en rutin som verket är i absolut behov av, så tar man utomordentligt stora risker om man svävar på målet när det gäller statens rättighet att hävda utflyttningsskyldigheten. Ingen mottagande kommun kan vara intresserad av att ta emot ett verk som inte fungerar och som ställer till en massa besvär därigenom att dess funktion gentemot allmänheten – och alla de här verken har ju en funktion gentemot allmänheten – blir väsentligt sämre än när verket låg kvar i huvudstaden Stockholm. Vill man definitivt sätta en käpp i hjulet för alla kommande lokaliseringar, då skall man driva uppfattningen att det bara gäller att flytta arbetsplatserna men icke någonting av personalen. Detta är så pass kinkiga och svårhanterliga frågor i många av dessa verk, att om man tror sig om att driva den uppfattningen, har man definitivt misskrediterat lokaliseringen för framtiden. Jag utgår ifrån att det är få som är beredda att dra de konsekvenserna, om man tänker sig litet närmare in i problemställningen.

Fru talman! Vi kommer att lägga ner all den ambition och energi vi kan prestera för att ge möjligheterna till en friktionsfri utflyttning och göra de hänsynstaganden som rimligen kan tas, men vi kan icke äventyra verkens funktionsduglighet ute på de nya orterna. Personalnämnder och organisationskommittéer som skall organiseras i samband med denna utflyttning kommer att få göra sina insatser. Här kommer självfallet personalorganisationerna och de berörda att vara direkt inkopplade i förhandlingarna och i verksamheten.

När det väl en gång är beslutat att utlokaliseringen skall ske, är det självfallet att de anställda skall ha alla möjligheter att föra fram sina synpunkter, och ligger dessa inom möjligheternas ram skall de också tillgodoses.

Jag skulle, fru talman, ytterligare vilja ta upp en fråga som har lite mer av principiell karaktär. Vi har i den gamla kammaren diskuterat dessa

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

frågor av och an sedan ett tiotal år, och en gång i tiden hade vi ett sakkunnigförslag som gick mycket långt och var mycket radikalt när det gällde utflyttandet av statlig verksamhet, men vid det tillfället fanns det inte respons i riksdagen för så mycket som en chans till accept. Vi kunde helt enkelt inte lägga fram förslaget. Men av och an kom debatterna upp, de låg där och gnagde, och det fanns en bestämd mening även hos den gamla riksdagen att en utflyttning, en lokalisering, borde äga rum.

Jag minns framför allt en debatt som jag hade med den dåvarande centerpartistiske riksdagsmannen Torsten Andersson i Brämhult som var en av de ledande representanterna i första kammaren. Han anklagade mig för en viss ovilja, en viss slöhet – han använde kanske inte så brutala ord, men han anklagade mig i varje fall för att det inte hänt något på området. Jag minns att jag stod i bänken och sade: Vi skall faktiskt försöka göra någonting tillsammans.

Det var innan denna utredning tillsattes och innan frågan hade framskridit dit den är i dag. Vad jag begärde av Torsten Andersson i Brämhult var att om staten gör sin insats, skall Torsten Andersson och övriga centerpartister hjälpa till och se till att detta inte blir en isolerad verksamhet från statsförvaltningens sida.

Vi har nu koncentrerade till den kungl. huvudstaden rader av jordbrukarnas egna verk, den kooperativa jordbruksrörelsen, den affärs-mässiga föreningsrörelsen i kooperativ form, bankverksamheten och mycket annat – allting ligger centraliserat i denna huvudstad.

Jag kan kanske säga att jag har gjort litet av vad på mig ankom av de anspråk som Torsten Andersson ställde på mig. Men jag har ett intresse av att man från centerpartiets sida – och ni kan göra åtskilligt på denna punkt eftersom centerpartiet ändå har ett starkt inflytande i jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse – gör något för att få efterföljare i fråga om det goda exempel som staten här redovisat. Gör ni det, så bör det finnas möjligheter att på andra förvaltningsområden inom den privata industrin också få efterföljare. Lossnar det kan det ju tänkas att bollen eller stenen kommer i rullning. Och då kanske t. o. m. herr Jörn Svensson i Malmö kan få något större utbyte; han klagar ju på att detta är för litet för att man över huvud taget skall kunna tala om att det kommer att förändra utvecklingen, trenden, situationen.

Det har använts en del starka uttryck, sade jag inledningsvis. I debatten har förekommit ord som tvångsförflyttning och livegenskap – jag tror att det var kapten Oskarson från Halmstad som använde det sistnämnda ordet. Har man varit kapten vid infanteriet i Halmstad bör man inte vara alldeles obevandrad i vad en förpliktelse att flytta på sig i statstjänst innebär. När jag lyssnade på herr Oskarson fick jag en känsla av att han hade litet svårt att klara ut begreppen utifrån sina egna erfarenheter, men han räddade sig över på fast mark, trodde han, genom att säga: Det är så annorlunda inom den militära administrationen – eller inom SJ, posten eller vad det kan vara – där är det bara en och annan som blir flyttad, men här flyttas alla på en gång och det är mycket svårare.

Vad finns det för filosofi bakom detta? Är det inte svårare att flytta censam och verkligen känna sig utkastad? Det är inte alla som är funtade

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

på samma sätt som herr Oskarson, som trivs med att gå omkring och vara ensam. Det kanske är svårare att bli utflyttad ensam och bryta upp sina personliga bekantskaper och förbindelser, som i långa stycken naturligtvis också har med arbetsgemenskapen att göra. Det bör rimligtvis vara lättare att flytta ut om kollektivet flyttar ut. Under sådana förhållanden – och det var kanske det som herr Oskarson innerst inne ville ha sagt, fast han sade det på ett olyckligt sätt – är det åtskilliga områden inom statsförvaltningen där denna förflyttningsskyldighet betraktas som en alldeles naturlig funktion av verksamheten och inte föranleder några klagomål. Jag hoppas att vi skall kunna sköta detta på det sättet att den uppfattningen kan bli naturlig även för de nu aktuella tjänstemännen.

Ja, fru talman, det här var ett försök att i litet mer allmänna ordalag kommentera det mycket viktiga och intressanta förslag som vi i dag tar ställning till. Litet av en historisk händelse är det faktiskt. Det har i decennier talats om denna utflyttning, men det har stannat vid tal. Jag är litet ledsen för att det i dag i vissa inlägg har gjorts deklarationer om att i princip kan ingen ha något att invända, men, men, men – hanteringen har inte varit riktig.

Låt mig allra sist säga att i den här första omgången har vi – det är fullt naturligt – börjat med de verk som är lättast att flytta ut, som ligger på längre distans från den centrala beslutandeverksamheten i Kungl. Maj:ts kansli. Det blir svårare i nästa etapp, vilket inte hindrar att vi angriper problemet också i dess andra etapp. Skall jag då fatta kritiken mot hanteringen av frågan på så sätt att i fortsättningen skall det föras något slags förhandlingar, att det måste finnas något slags sanktion från de berörda innan någon proposition kan skrivas om ny utflyttning i en andra etapp? Eller skall jag fatta det så att utskottets betänkande håller; att det är regering och riksdag som avgör om utflyttning av det eller det verket skall ske och att diskussionen skall gälla under vilka premisser utflyttningen skall ske. Diskussionen med de anställda kommer alltså in efter det att beslutet har fattats om utflyttningen.

Skall jag fatta det på det senare sättet är hela den här kritiken fullkomligt meningslös och malplacerad. Skall jag fatta det på det första sättet måste jag nog i ärlighetens intresse bekänna, fru talman, att då ser jag orimliga svårigheter att följa upp verksamheten i en andra etapp. Det tror jag är en besvikelse för många som har ansett att om man inte blir tillgodosedd från sina speciella synpunkter i den första etappen, så har det varit angeläget att lägga regeringen på minnet att dessa speciella områden och lokaliseringspolitiska bedömningar i varje fall bör bli aktuella i nästa skede av utflyttningsverksamheten.

Det är således av ganska avgörande betydelse för den finansminister som skall hantera det här – och det är möjligt att det blir jag – om vi skall agera på samma sätt som hitintills. Om det är regering och riksdag som fattar beslut om ifall utflyttning av det eller det verket skall ske även mot en hundraprocentig opinion från personalens sida, då kan vi hantera den här verksamheten på samma sätt som hitintills. Är meningen en annan, då skall ni inte förvänta er några stora resultat av den andra etappen.

Herr STRIDSMAN (c):

Fru talman! Jag vill först tacka finansministern för svaret på interpellationen. Anledningen till min interpellation är de uppgifter som lämnades i samband med proposition nr 29 angående planerade statliga investeringar i Storstockholmsområdet under 1970-talets första hälft.

Det är alldeles riktigt som finansministern konstaterar i interpellationssvaret att jag har ifrågasatt förenligheten av att det dels presenteras ett investeringsbehov på ca 1,5 miljarder, dels samtidigt föreslås utflyttning av statlig verksamhet från Storstockholmsområdet. Vad som för mig verkade uppseendeväckande var att beloppet för det beräknade investeringsbehovet var drygt fyra gånger högre än kostnadsbeloppet för den utlokalisering som föreslås i propositionen 29 och som vi nu behandlar i kammaren. Just den här skillnaden mellan vad som planeras i Storstockholmsregionen och vad som under samma tidsperiod enligt propositionen skall flyttas ut till 13 olika orter i landet – inom parentes sagt hoppas jag som ledamot av inrikesutskottet att Söderhamn tillkommer – ger en bild av var den statliga verksamheten även i fortsättningen skall expandera mest.

Finansministern har i interpellationssvaret försökt att i viss mån dela upp det beräknade investeringsprogrammet på olika sektorer. Bilden har blivit något klarare, men den är inte tillräckligt överskådlig. Finansministern säger att för perioden 1970/71–1975/76 ingår i byggnadsstyrelsens lokalförsörjningsplanering ett investeringsprogram för nybyggnader i Storstockholmsområdet på ungefär 1,4 miljarder kronor. Om jag då delar upp detta belopp i olika delposter, så skulle 450 miljoner avse högre undervisning och forskning, varav övervägande delen gäller utbyggnad av Stockholms universitet i Frescati. Dessutom skulle ca 300 miljoner kronor avse investeringar för de affärsdrivande verken och ytterligare ca 300 miljoner hänföra sig till administrationsbyggnader för statlig förvaltning. De här tre delbeloppen gör tillsammans 1 050 miljoner kronor. Hela 350 miljoner kronor saknas dock fortfarande i den här delredovisningen som finansministern har lämnat. Beloppet är kanske inte stort om man ser på den totala investeringskostnaden i Storstockholmsregionen. Men jämför man med den beräknade utflyttningskostnaden enligt propositionen 29, så uppväger dessa bortglömda 350 miljoner mer än väl denna kostnad.

Av dessa 1,4 miljarder har finansministern riktigt lyckats precisera endast 600 miljoner kronor – universitetet i Frescati och utbyggnad av Arlanda flygplats. Användningen av resterande 800 miljoner är, måste jag tyvärr konstatera, något svävande. Man får inget grepp över hur hög ambitionsnivån är hos regeringen beträffande satsningen på Storstockholmsregionen. Det är väl ett känt faktum att investeringar i förvaltningsanläggningar och liknande statliga investeringar i andra anläggningar spelat en betydande roll för befolkningsexpansionen i storstäderna. En sådan expansion ger direkt sysselsättning åt många människor, och därtill kommer de anställdas familjer. Men även indirekt ger en expansion av statsförvaltningen starka ökningarna i sysselsättningen genom att statsanställda och deras familjer behöver tillgång till service i olika former. Det gäller kommunikationer, skolor, daghem, bostäder etc. Detta kombinerat

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investeringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

med den ringa konjunkturkänsligheten i förvaltningen medför att förvaltningen får karaktären av en basindustri på den ort det gäller.

Jag vet också att det för närvarande finns avancerade planer på att ytterligare öka koncentrationen i Stockholmsregionen. Den beryktade Regionplan 70 utgår ifrån att nära 90 procent av hela landets folkökning kommer att hamna i Stockholmsområdet. Även det statliga länsprogrammet utgår från en näst intill lika stark befolkningskoncentration till Storstockholmsregionen. Man planerar i dag medvetet för att öka Storstockholms andel av Sveriges befolkning. Jag vill säga att en sådan utveckling skulle vara katastrofal för Norrlandslänen. Den står också i uppenbar strid mot de uttalanden som gjorts av riksdagen under 1960 och 1970 beträffande önskvärdheten av att dämpa storstadstillväxten. Jag finner det märkligt att inte fasta direktiv i detta syfte utgått från regeringen till länsstyrelsen i Stockholm i samband med arbetet på det nu aktuella Länsprogram 70 i syfte att åstadkomma en dämpning av befolkningsexpansionen i Storstockholmsregionen. En minimimålsättning beträffande befolkningsutvecklingen är att länsstyrelsen åtminstone inte planerar för en ökad andel av landets befolkning i Storstockholmsregionen – en ökning som måste ske på bekostnad av de andra regionerna, främst de nordligaste delarna av vårt land.

Det är mot denna bakgrund, fru talman, som man också bör se anledningen till att jag har framställt den här interpellationen.

Nu säger visserligen finansministern i svaret att det inom byggnadsstyrelsen för närvarande pågår utredningar för att klarlägga i vilken utsträckning statsförvaltningens lokalbehov kan tillgodoses i lokaler som friställs vid den föreslagna utflyttningen. Men faktum kvarstår fortfarande att byggnadsstyrelsens prognoser är medtagna i Länsprogram 70. Detta ger en bekräftelse på investeringsbeloppets storlek i Storstockholmsregionen, vilket kan innebära en spekulation i en förhoppning om en kommande expansion. Detta kan binda kapital och arbetskraft, vilket i första hand skulle bli till förfång för oss i Norrlandslänen.

Jag har här ett papper från byggnadsstyrelsen. Jag skall inte citera så mycket från det, men det kunde möjligen vara intressant för finansministern att känna till det, och jag kanske får en närmare kommentar till dessa siffror.

Det står bl. a. att man inom justitiedepartementets ram planerar en administrationsbyggnad i kvarteret Kronoberg här i Stockholm som kostar 184 miljoner. Den skall påbörjas i år och vara slutbyggd 1975/76. Det har sagts att det gäller ett nytt polishus på Kungsholmen, och det skall bli 900 nya parkeringsplatser kring det här nya stora polishuset.

En annan intressant siffra gäller postgirot, och frågan hör alltså under kommunikationsdepartementet. Man planerar att under åren 1970/71 t. o. m. 1973/74 bygga ut för i runt tal 40 miljoner kronor, och man avser att på samma område göra en etappstillbyggnad som kostar 60 miljoner kronor och skall påbörjas 1974/75.

Jag tycker att de här siffrorna i viss mån bör kommenteras av finansministern, särskilt som man inte – jag har i alla fall inte kunnat göra det – i interpellationssvaret kan hitta täckning för dessa 350 miljoner i de 1,4 miljarder som redovisas i svaret.

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet**Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

I detta sammanhang får man inte heller glömma bort personalfrågorna. Finansministern har ju speciellt varit inne på dem i ett rätt långt anförande, men jag tror det är mycket viktigt att man har en klar överblick över var i landet den statliga verksamheten skall bedrivas ur bl. a. personalsynpunkt. Vi får inte hamna i samma situation som under 1960-talet, då det byggdes lokaler för olika förvaltningar i Stockholm samtidigt som detta kanske betydde att personalen invaggades i tron att det aldrig skulle bli aktuellt med någon utflyttning.

Jag skulle vilja göra en kort kommentar med anledning av att finansministern sade att centerpartiet skulle kunna påverka utflyttningen när det gäller de kooperativa företag som finns här i Stockholm. Personligen kan jag inte påverka dem, men jag tyckte det var litet förvånande att finansministern tog upp det här. Finansministern har ju en bakgrund bl. a. som jordbruksminister som gör att han borde känna till att det faktiskt inte finns någon verksamhetsgren här i landet som har decentraliserats så mycket som just jordbrukets producentkooperativa föreningsrörelse. Finansministern brukar inte gripa efter halmstrån, men här gjorde han det verkligen för att på något sätt klämma åt centern i decentraliseringsfrågan—utflyttningsfrågan.

Medan jag är i talarstolen vill jag säga några ord om motionen 1305 som undertecknats av representanter för centern, folkpartiet och moderaterna i Norrbotten. Det gäller utlokaliseringen av SGU, Sveriges geologiska undersökning. Den reservation som avgivits i anslutning till motionen — nr 6 — har samlat sju av utskottets femton ledamöter. Vi begär i reservationen en förnyad utredning, inriktad på att SGU om möjligt i sin helhet omlokaliseras till Luleå. Utredningen skall givetvis ske inom den beräknade tidsram för utlokaliseringen som angivits i propositionen.

Som framgår av propositionen föreslog den Sjönanderska lokaliseringsdelegationen att SGU i sin helhet skulle flyttas till Luleå. Som skäl för utflyttningen angav delegationen att SGU bedriver en omfattande verksamhet i övre Norrland. Lokaliseringsdelegationen fann dessutom att Norrbottens län utgör det kanske mest arbetsintensiva området för det fältarbete som berör kartläggning av fyndigheter.

Men det viktigaste är givetvis huvudmotivet för lokaliseringsdelegationens förslag som också proposition nr 29 bygger på. Det är just behovet av regionalpolitiska insatser som bör ligga till grund — och som ligger till grund — för den proposition vi nu behandlar. Jag vill därför instämma i vad departementschefen säger i inledningen till propositionen: ”En bättre balanserad regional utveckling utgör ett av de centrala målen för den ekonomiska politiken. Syftet är att nå både ett effektivare utnyttjande av tillgängliga resurser och ökad jämställdhet mellan människor i olika delar av landet.” Det är just detta som vi reserverter framhåller i reservationen 6, där vi säger att de allmänna regionalpolitiska motiven framträder med särskild styrka när det gäller Norrbotten.

I detta sammanhang vill jag erinra om den målsättning som länsstyrelsen och planeringsrådet fastställde 1968 och som innebar att folkmängden inte kunde tillåtas sjunka under 258 500 personer totalt för länet fram till 1980. Länsstyrelsen och planeringsrådet anser det vara det

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

minimital som måste uppnås, och det innebär att man för Norrbottens del fram till 1980 behöver 17 000 nya arbetstillfällen.

De nya sysselsättningstillfällena måste troligen till stora delar tillskapas inom industrisektorn. Tillväxt av befintlig industri och inflyttning av mellan- och sydsvenska företag är det alternativ som finns. Om målsättningen skall kunna realiseras, måste tyngdpunkten läggas på den senare etableringstypen. Det skall vi givetvis då i Norrbotten tacka och ta emot. Men samtidigt måste man vara införstådd med att en region som baserar en stor del av sin tillväxt på denna företagstyp löper risk att bli alltför utpräglad enbart producerande. En utflyttning av statlig verksamhet, i detta fall SGU, skulle skapa ökad yrkesmässig differentiering inom mitt hemlän, Norrbotten. Detta tillsammans med att vi får en utbyggnad av den högre utbildningen och forskningen skulle också minska det regionala beroendeförhållandet.

Tyvärr har finansministern försämrat Luleås möjligheter. Enligt propositionen skall nämligen Luleå få endast en mindre del av SGU, medan Uppsala erhåller huvudparten. Jag kan inte finna någon lokaliseringspolitisk omtanke bakom motivet för denna omfördelning. Därför vill jag ansluta mig till den skrivning som finns i motionen 1292, som har väckts här i kammaren i anledning av propositionen. Efter vad jag förstår är den motionen undertecknad av samtliga socialdemokratiska ledamöter i de fyra nordligaste länen, och däri sägs att de områden i landet som har det största behovet av kraftfulla insatser inom regionalpolitiken utan jämförelse är de fyra nordligaste länen. Jag vill understryka riktigheten i konstaterandet i motionen att finansministern vid utarbetandet av förslaget till utflyttning av statliga verk inte tillräckligt har beaktat det förhållandet att de största behoven finns i övre delen av landet.

Det utmärkande för propositionen är att Norrland har blivit missgynnat i förhållande till utredningens förslag. För de fyra nordligaste länen föreslog nämligen utredningen en utlokalisering av 2 215 anställda, men i propositionen har antalet minskats till 1 320. Detta har också helt riktigt påpekats i den socialdemokratiska motionen. Klyftan har ökat kraftigt. Jag hoppas nu att de socialdemokratiska ledamöter som skrivit under motionen 1292 står fast vid synpunkterna i sin motion och därför också stöder reservationen 6, vilket innebär ett utredningskrav inriktat på att Sveriges geologiska undersökning om möjligt lokaliseras till Luleå och stödområdet. Det är därför också min förhoppning att herr Nilsson i Östersund, som skrivit under motionen men inte biträtt utredningskravet i utskottet, är ett undantag i förhållande till de övriga socialdemokratiska motionärerna.

Jag vill bara erinra kammarens ledamöter om att Luleå är ett realistiskt alternativ beträffande SGU. Skolväsendet i Luleå är väl differentierat och står på en hög nivå, servicen är väl utbyggd och flygförbindelserna med huvudstaden är goda. Det är bara ett fel med flyget, och det är biljettpriserna: de är alldeles för höga. Men som vi påpekat i motionen 1305 hoppas vi att det skall snart rättas till, så att vi får inte bara konsumentvänligare flygpriser utan också lägre biljettpriser på tåg.

Jag vill understryka att det är mycket betydelsefullt att vi i

Norrbottnens län får ett mångsidigt näringsliv som kan möta olika påfrestningar.

Jag skulle också vilja göra några kommentarer till vissa inlägg som har gjorts här. Herr Svensson i Malmö sade bl. a. att det talas om decentralisering men när det kommer till kritan för men ett språk i Luleå och kanske ett annat språk i Stockholm. Låt mig bara till herr Svensson i Malmö säga att jag inte alls kände mig träffad av det; det gjorde inte övriga centerpartister heller. Jag lyssnade med stort intresse för att få höra vad herr Svensson i Malmö skulle säga om SGU. Jag hörde ingenting om det. Jag tycker det finns tillfälle för honom att här i kammaren lämna en deklARATION om hur han och hans parti ser just på lokaliseringen av SGU till Luleå.

Utskottets vice ordförande försökte försvara utskottsmajoritetens ståndpunkt beträffande SGU. Han sade att man kommit till slutsatsen att en del skall till Uppsala och en del till Luleå. Jag tycker det hade varit rättvisare om utskottets vice ordförande hade sagt att huvudparten skall till Uppsala och en mindre del till Luleå. Vi har i reservationen 6 sagt: Låt oss utreda om det är möjligt att få allt till Luleå; visar det sig att det är omöjligt, kanske vi i alla fall kan få huvudparten till Luleå. Men utskottets vice ordförande vill inte vara med om den utredningen. Jag vill i det här sammanhanget också säga att centerpartiets representanter från Uppsala kommer att stödja reservationen 6 angående utredningskravet.

Fru Hörnlund är inte inne, och jag skall inte ägna henne lång tid. Hon pratade om ortskriterier och gav det erkännandet åt centern att det var det enda parti som tagit klar ställning i den här frågan, och det är alldeles riktigt. Vi har i reservationen 1 slagit fast att det inte är enbart storstadsalternativen som bör komma i fråga vid utlokalisering; även orter av typen Söderhamn måste komma i fråga. Jag tycker att fru Hörnlund – hon har ju fri tågbiljett – skulle kunna åka till Söderhamn och prata med sina partivänner där. Det tror jag skulle lösa gåtan om centerns linje för Söderhamn åt henne.

Fru talman! Jag skall avslutningsvis be att få yrka bifall till de reservationer som undertecknats av centerledamöter och i övrigt till utskottets förslag.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Interpellanten visar sig vara litet mer vetgirig än vad jag trodde, och jag skall försöka tillfredsställa honom på den punkten.

Han säger att det står kvar 350 miljoner som han inte fått någon förklaring på. Nu går det till på det sättet att de olika ämbetsverken gör upp sina planer på byggnationer, och sedan har byggnadsstyrelsen att sammanfatta detta i en mer total lokalplanering. Huruvida denna kommer att realiseras eller inte är beroende av beslut av regering och riksdag.

Men i dessa 350 miljoner, som interpellanten inte tyckte sig ha fått någon förklaring på, ligger bl. a. 185 miljoner för utbyggnad av Karolinska sjukhuset och 100 miljoner för ytterligare anläggningar för försvarets räkning. Det är de 300 miljonerna för lokalbehov som kan vara intressanta i den här frågan. Då kanske det bör uppmärksammas

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investe-
ringar i Stor-
stockholmsom-
rådet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

*Ang. planerade
statliga investeringar
i Stockholms-
området*

Herr STRIDSMAN (c) kort genmäle:

Fru talman! Det här gav kanske en klarare bild, eftersom jag fick reda på hur man skulle täcka även de 350 miljonerna.

Men vad jag kanske närmast väntat mig var något slags kommentar från finansministerns sida när det gäller igångsättningen av den stora administrationsbyggnaden i kvarteret Kronoberg på Kungsholmen i Stockholm och de rätt stora investeringarna för postgirot i Stockholm. Det rör sig om investeringar på ungefär 100 miljoner kronor, och jag tycker att det inte är alldeles självklart att postgirot bör bygga sig fast i Stockholm. Det hade varit tacknämligt med en liten kommentar till detta.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Fru talman! Finansministern håller tydligen strängt fast vid att myntverket skall förläggas till Eskilstuna trots att riksdagen två gånger ansett att frågan åtminstone borde omprövas. Jag är litet förvånad över det. Visst skall man vara envis – det är vi hälsingar också – men man skall väl inte vara så envis att man går emot riksdagen gång efter annan.

Faktum är ju att skall man uppfylla de löften, som givits i åtskilliga statsrådstal och även i propositionen, om att hänsyn skall tas till regionalpolitiska synpunkter, så ligger utan tvivel Söderhamn fördelaktigare till. Det har även bekräftats av ledande kommunalmän i Eskilstuna. För Eskilstuna har detta inte så stor betydelse. Men för en mindre ort, som dock är ett tillväxtcentrum – något som vi hoppas att Söderhamn är – och icke någon glesbygd, har det avsevärt mycket större betydelse. Det är inte tu tal om det.

Sedan har det sagts att vi skall ta större hänsyn till de företagsekonomiska aspekterna. Finansministern ville göra gällande att det är ekonomiskt fördelaktigare att lägga myntverket i Eskilstuna. Jag vill, fru talman, i det sammanhanget hänvisa till mitt tidigare anförande, där jag redovisade en del transportsiffror – dessa återfinns i den undersökning som myntverket gjort och som överlämnats till finansministern. Skillnaden i de totala fraktkostnaderna för mynt- och metalltillverkningen i de undersökta orterna understiger under alla förhållanden 1 procent av produktionskostnaderna. En så relativt liten kostnadsandel ligger väl troligen inom felräkningsmarginalen. Det bästa beviset för att det kan vara företagsekonomiskt fördelaktigt att förlägga myntverket till Söderhamn är väl att det bolag som finansministern själv påminde om att vi har i Söderhamn – L M Ericsson – faktiskt tar sin råvara från Finspång men ändå funnit det ekonomiskt fördelaktigt att bygga ut sin verksamhet i Söderhamn.

Slutligen bara ett par ord om personalen.

Finansministern var litet tveksam om hur det var. Efter vad jag har fått kännedom om här var det inte många som deltog i enkäten bland personalen hos myntverket. Det är alldeles riktigt. Men av dem som deltog har tre rekommenderat Norrköping och två Söderhamn. Ingen har rekommenderat Eskilstuna. Det stora flertalet i samma utredning ville

dock inte prioritera någon av dessa platser. Mot den bakgrunden tillät jag mig säga att de inte har tagit ställning.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag begärde ordet för kort genmäle när finansministern ställde en fråga till mig. På vilket sätt skall den kommande utlokaliseringen ske, frågade finansministern och fortsatte: Det återstår bara ett besked från utskottets ordförande om vad han menar när han är kritisk mot att det har brustit i kontakterna med personalen.

Jag vill först slå fast att jag helt står bakom det utskottsbetänkande som jag har varit med om att utforma, nämligen att regering och riksdag skall fatta beslutet.

Vad skall man göra, undrade finansministern. Den första åtgärden tycker jag ändå är rätt självklar, nämligen att man slår upp företagsnämndskungörelsen, som finansministern själv har varit med om att utarbeta så sent som 1968. Där står det i 5 §: "I fråga som är väsentlig för myndigheten eller dess anställda skall samråd och information ske i företagsnämnd för att taga till vara de anställdas erfarenheter och kunskaper och tillgodose deras intresse av insyn i myndighetens verksamhet." Där har det brustit. Om finansministern vill skall jag nämna konkreta exempel på detta från protokoll som vi har antecknat i utskottet, där just dessa synpunkter verifieras.

Finansministern citerade vad jag sagt om att vi här har ett typiskt exempel på att utredningen och förberedelserna inte har varit fullständiga. Det var riktigt återgivet av finansministern. Det gällde förläggningen av skogshögskolans forskningsdel till Umeå. Det är enligt min mening ett typiskt exempel. Det var därför jag anförde det, och det uttalandet står jag för.

När man föreslår en lokalisering av en forskningsinstitution av detta slag till Umeå, är det en brist i utredningen att ingen forskarinstans fått yttra sig över detta förslag.

Jag tycker att det hedrar finansministern att han inte presenterade någon vattentät argumentation för att brister här inte finns. På den punkten kan väl herr Sträng och jag vara ense om att det har varit brister i den första etappen av utlokaliseringen.

Men jag vill tillbakavisa beskyllningen att det är fel att vi tar upp detta. Det är vår skyldighet, herr Sträng, att ta upp det. Det borde inte minst för finansministern vara värdefullt inför den kommande utlokaliseringen att lära av de fel som nu har begåtts.

Herr OSKARSON (m) kort genmäle:

Fru talman! Finansministern redovisade i sitt anförande hur ärendet har handlagts. Det var en lång lista. Den skall jag inte kommentera, men finansministern anser tydligen att därmed är all rättfärdighet uppfylld.

Ja, det är finansministerns uppfattning, men den delas inte av vare sig personalorganisationer eller myndigheter, som utskottet har haft kontakt med. Eller vill herr finansministern påstå att alla de betänkligheter som har framförts från olika håll är prat i ogiort väder? Jag kan i så fall inte dela den uppfattningen.

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Det går inte, anser finansministern, att ta hänsyn till personalen vid utflyttning. Som bevis redovisar finansministern att av 30 verk var det endast två eller tre som var positiva, medan 27 eller 28 sade nej. Finansministern tillägger: Även ett hundraprocentigt motstånd kan man inte ta hänsyn till. Ja, herr finansminister, men vad nyttar då allt prat om medbestämmanderätt och medinflytande från de anställdas sida? Då tycker jag att vi skall sluta upp med att tala om sådant.

Jag har fått den uppfattningen genom de kontakter vi har haft med personal och myndigheter att det finns goda förutsättningar för att nå samförstånd med myndigheter och personal i fråga om utlokalisering om man bara bemödar sig.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Fru talman! Finansministern återopade min gode vän Torsten Andersson på Gotland för att försöka få grepp på centerpartiet. Jag vill på nytt erinra om vad jag tidigare i många sammanhang har sagt, nämligen att det är helt naturligt att såväl privat som kooperativ och statlig verksamhet skall flyttas ut, och däri naturligtvis inbegripet den kooperativa föreningsrörelsen, som lär ha 2 à 3 procent av sina anställda i Stockholm. Jag har också gjort mig underrättad om att en utflyttning *kan* bli beroende av finansministerns ställningstagande i vad gäller jordbruksnämnden, regleringsföreningar och andra institutioner. Jag hoppas att statsrådet är öppen för diskussioner, så att det blir möjligt att genomföra en flyttning i bästa samförstånd. Jag tror att det finns intresse för det.

Här säger statsrådet att vissa av talarna i dag vill köpa sig avlat. Jag måste säga att jag verkligen inte upplever det så för min del. Jag har inte tagit orden tvångsflyttning och livegenskap i min mun – jag hoppas att statsrådet har uppmärksammat det. Men jag har kritiserat att regeringen och statsrådet inte har haft de önskvärda kontakterna med personalen. Vi har inte kritiserat den Sjönanderska utredningen och de kontakter den har haft, utan vi har kritiserat frånvaron av kontakter enligt de principer som finns redovisade i företagsnämndskungörelsen från regeringen.

Det har inte funnits någon information, enligt vad vi har fått oss delgivet i utskottet. Regeringen har företagit åtskilliga ändringar, som personalen inte har haft någon möjlighet att ta ställning till.

Statsrådet frågade om vi är beredda att ta klar ståndpunkt i vad gäller samhällets rätt att besluta om förflyttning av personal och verk på det här sättet. Det står i betänkandet – och det är vi eniga om i utskottet – att den rätten aldrig kan ifrågasättas. Jag tror det är väsentligt att regeringen och finansministern gör detta klart för de personer och de verk det berör men samtidigt talar om vilka andra möjligheter personalen har. Det är sådan information som saknats, och jag tror att det är detta som har åstadkommit oron.

Både TCO och SACO har sagt i utskottet – jag kan inte rannsaka deras hjärtan och njurar – att man accepterar utflyttningen men att man reagerar mot det sätt på vilket regeringen har handlagt personalfrågorna. Jag ber att få rekommendera läsning av s. 65 i utskottets skrivning – mitt

på nedre halvan av sidan — där även den socialdemokratiska majoriteten framför mycket kritiska synpunkter på regeringens sätt att sköta personalfrågorna.

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Så som finansministern ställer det personalpolitiska problemet börjar man mer och mer förstå, varför det har blivit så mycket gnissel bland personalen. Han framställer det så, att antingen underkastar sig regeringen personalen, eller också underkastar sig personalen regeringen — ”brödet eller klubban”, som en mexikansk diktator en gång brukade säga.

Det kan ju tänkas att en dokumenterad beredskap att söka alternativa lösningar på vissa avsnitt, i stället för att alltid insistera på att begagna den makt som man i och för sig har, kan skapa ett bättre klimat inför en genomgripande förändring av det här slaget. Om man t. ex., innan man lägger fram en proposition, har löst de flesta eller många av de verkligt viktiga ekonomiska och sociala problemen för personalen, får propositionen antagligen ett bättre mottagande än om det kvarstår en mycket stor ovisshet.

Under gruvstrejken sade en intervjuad gruvarbetare att Sara Lidman talar *med* arbetarna, Gunnar Sträng talar *till* arbetarna. Jag tror att man kan bättre förankra en kanske i och för sig hos personalen inte alltid så populär reform, om man talar *med* folk snarare än talar *till* folk och ständigt irriterar genom att påminna om vilka maktbefogenheter man har, så att människorna känner sig tvingade.

Herr finansministern STRÄNG:

Fru talman! Jag vill för herr Eriksson i Arvika understryka att innan frågan blev offentlig föregicks den av ett samrådsförfarande i företagsnämnderna. I alla de berörda verken träffade verkschefen sin företagsnämnd, och det skedde samtidigt för alla. Med ett material som satts i händerna på honom och utarbetats i kanslihuset gavs alla informationer. Först sedan företagsnämnderna var informerade offentliggjordes beslutet om vilka verk som skulle flyttas ut. På den senare punkten tycks efter den sista omgången alla vara överens om att den frågan icke var förhandlingsbar.

Nu vet också alla som sysslat med detta att det enligt förslaget tar tre till fem år att göra utflyttningen. Personalen blev via företagsnämnderna informerad om detta. Den blev vidare informerad om att man skulle ta erforderliga hänsyn. De ledande i personalorganisationerna hade en möjlighet att träffa statsministern, finansministern, löne ministern och inrikesministern för en diskussion om under vilka förhållanden personalfrågorna skulle hanteras. Detta skedde i god tid innan utflyttningsbeslutet blev offentligt.

Hur mycket man än försöker att vrida och vända på detta kan man inte göra mer än vad som har skett. Därför menar jag att man bestämt måste avvisa den kritik som förts fram från en del håll.

När herr Oskarson frågar, om man skall flytta ut ett verk där man får hundra procentigt motstånd, så har jag svårt att se någon skillnad om man

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

får 100-procentigt, 75-procentigt eller 50-procentigt motstånd bland de anställda, om det gäller ett verk som regering och riksdag anser att man lämpligen bör flytta ut.

Nu låter det storslaget att Sara Lidman – som för övrigt är en personlig bekant till mig – åker till gruvarbetarna i Kiruna och talar *med* dem, medan Sträng talar *till* dem. Ett sådant påstående kanske i viss mån gör sig i en debatt på ett offentligt möte, men det har sannerligen inte mycket med verkligheten att göra.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag sade i mitt första anförande att all den information vi i utskottet har fått från alla de uppvaktningar som skett har varit av stort värde. Jag vill betyga detta på nytt igen.

När jag lyssnar till finansministern får jag en känsla av att det hade varit av stort värde om även herr Sträng hade fått vara med om att lyssna till den information som vi har fått, eftersom herr Strängs och våra uppgifter inte sammanfaller. Det är varken mitt eller reservanternas påhitt att det har brustit i fråga om information. Det har framförts från en rad grupper.

I mitt första anförande sade jag att vi från vårt håll slår fast att besluten inte får ske vid sidan om personalen utan under samverkan mellan ledning och personal. Detta främjar ändamålsenliga lösningar och skapar en positiv attityd. I TV-programmet i går kväll hörde vi gång på gång hur påståendet kom igen om att personalen liksom var förd vid sidan om.

Nu säger herr Sträng: Vi har haft kontakter! Låt mig då bara få verifiera mitt påstående med ett enda exempel. Det gäller generaldirektör Rydbo i domänverket, som skildrar hur man flyttade ut hela gruppen statliga verk till Borlänge–Gävle-området. Man flyttade sedan över lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen till Jönköping. Generaldirektören säger i sin föredragning i utskottet: Ingendera av dessa förändringar har föregåtts av samråd med domänverket.

Vid samtalsstunden i utskottet ställde herr Nilsson i Tvärälund en direkt fråga. Enligt det protokoll jag har i min hand sade herr Nilsson ordagrant: "Herr Rydbo började med att säga att de vanliga goda kontakterna mellan verket och regeringen inte har fungerat." Då svarade generaldirektör Rydbo: "Det har inte varit några resonemang mer mellan domänverket och regeringen i beredningskedet då man har sysslat med att skriva en proposition i annan mån än att vi som vanligt fick den här propositionen i korrektur på delning, men i sak var det då för sent eftersom regeringen hade tagit ställning. Det är en korrekt redogörelse för de kontakter som har varit. Det är beklagligt för så här går det inte till i vanliga fall, det kan jag försäkra." Det är vad generaldirektör Rydbo säger.

Detta är ett av de många exempel som vi har fått. Jag skulle kunna citera John Östlund i TCO och många andra.

Jag tycker vi kan vara överens om, vill jag säga till sist, herr finansministern och jag, att i en kommande utlokalisering skall vi göra vad vi kan för att undvika dessa irritationsmoment.

Herr NILSSON i Tvärålund (c) kort genmäle:

Fru talman! Finansministern återkommer med redovisningen av den information som skedde *innan* utredningen blev offentlig. Det är ju inte den frågan vi diskuterar här, utan de kontakter som har skett under beredningsskedet i regeringen. Herr Eriksson i Arvika har gett ett av de exempel som vi har pekat på och som vi tar som utgångspunkt för en brist.

Vi skall inte lägga sten på börda. Jag tror uppriktigt sagt att det blir bättre vid den fortsatta verksamheten på detta område. När jag nu ändå har tid ber jag att få läsa upp vad utskottet skriver i just det här avseendet, en skrivning som den socialdemokratiska majoriteten står bakom. Utskottets socialdemokrater och kommunister skriver så här: "Utskottet vill först framhålla att statsmakernas rätt att bestämma om förläggningen av statlig verksamhet inte kan sättas i fråga." Om detta är vi alla ense, även de icke socialistiska partierna. "Detta bör", fortsätter utskottet, "dock inte utesluta att ett värdefullt samråd kommer till stånd i lokaliseringsfrågorna med berörd personal och verksledning. En sådan ordning är ägnad att främja ändamålsenliga lösningar i sakfrågan och skapa en positiv attityd hos personalen."

Jag tror uppriktigt sagt, fru talman, att finansministern har lärt av dessa erfarenheter, och vi får väl också säga att alla vi andra har lärt av erfarenheterna, varför vi får hoppas att den fortsatta utflyttningen kan ske med mindre friktioner. Jag vill än en gång peka på att när representanter från TCO och SACO var i utskottet uttalade man från båda organisationerna att man i princip var positiv till utflyttningen.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Till Herr Nilsson i Tvärålund vill jag i anledning av hans förra anförande säga att jag är på sätt och vis ganska glad över hans deklARATION att vad på honom ankommer skall han beredvilligt hjälpa till med en utflyttning även av jordbrukets administrationer, som enligt min mening på samma sätt som vi har flyttat ut lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen väl kan sköta sin verksamhet från någon annan plats än från Stockholms stad. Avsikten i mitt första inlägg var egentligen ingen annan än att jag ville ha hjälp i min övertalning som inte bara behöver inskränka sig till de statliga förvaltningarna. Jag får väl vara glad över att herr Nilsson i Tvärålund är beredd att ställa upp på min sida i det avseendet.

Sedan vill jag säga till herr Eriksson i Arvika att när jag redovisar alla de diskussioner och alla de kontakter som har tagits med de anställda så är det en verifikation på att här har all önskvärd information ägt rum. Det har emellertid inte förändrat regeringens ståndpunkt när det var fråga om att flytta ut verken, trots att dessa inte ville flytta ut från Stockholm.

Nu säger herr Eriksson att man också i utskottet har tagit emot dessa deputationer. Jag tillät mig att i mitt första inlägg gissa att dessa förmodligen inte kom för att prisa utskottet för detta förslag, utan de har

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalsiering
av viss statlig
verksamhet*

haft helt andra synpunkter, nämligen att tala om svårigheterna, besvärligheterna och olusten att flytta ut.

Nu har utskottet följt Kungl. Maj:ts förslag utan några som helst undantag. Vilket intryck har då herr Eriksson i Arvika tagit av de här uppvaktningsarna? Vilken hänsyn har herr Eriksson och utskottet i övrigt tagit till de uppvaktnings ständpunkter? Herr Eriksson och övriga utskottsledamöter har helt konsekvent och riktigt intagit den ständpunkten att det är denna kammare som avgör om verket i fråga skall flytta eller inte flytta.

Jag tror inte man vinner någonting med att inbjuda till förhandlingar i frågor som inte är förhandlingsbara. Så mycket har jag lärt under mitt liv som förhandlare att jag vet att sådan förhandling snarare ger mera olust efteråt än om man aldrig hade gett sig på den.

När det gäller premisserna för utflyttningen, tiden för utflyttningen, omständigheterna kring utflyttningen förs det – som det har sagts i proposition och i utskottsbetänkandet – ständigt fortgående överläggningar. Och dem har vi ju god tid att föra eftersom vi har tagit tre till fem år på oss för utflyttningsarrangemangen.

Herr tredje vice talmannen anmälde att herr Eriksson i Arvika anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Först vill jag deklarerera min anslutning till propositionens principiella ställningstaganden vad beträffar utlokaliseringen av statliga ämbetsverk. I debatten har hävdats att en bättre metod för decentralisering skulle ha varit att delegera arbetsuppgifter och funktioner till länsförbund och distriktsenheter. Jag kan inte inse att dessa båda metoder – utlokalisering av hela verk och en längre driven delegering till regionala organ – behöver strida mot varandra. Självklart kan en delegering ske från den centrala förvaltningen lika bra om den ligger i Jönköping eller Umeå som om den ligger i Stockholm. Vidare skulle sannolikt erfarenheten visa att om man stannade vid enbart en delegering men lät centralförvaltningen ligga kvar i Stockholm då skulle man efter några år åter kunna konstatera att en betydande tillväxt hade skett vid den centrala förvaltningen. Därmed skulle således en av målsättningarna med decentraliseringen inte uppnås, nämligen den att minska trycket på Stockholmsområdet.

Jag tycker också att propositionen och utskottet följer en riktig princip vid utlokaliseringen, när man eftersträvar en utflyttning gruppvis av ämbetsverken, så att verk som har nära kontakter med varandra lokaliseras till samma region. Men när man då granskar tillämpningen av denna principdeklaration blir man något konfunderad. Speciellt inkonsekvent har förvaltningar, ämbetsverk och institutioner inom jord- och skogssektorerna behandlats ur den här synpunkten. Det har sagts bl. a. av finansministern att goda skäl talar för att Jönköping bör bli landets skogs- och jordbrukshuvudstad. Den uppfattningen har framförts i dagens debatt också tillsammans med en uppmaning från finansministerns sida

att även jordbrukets egna organisationer bör följa upp det beslut som skall fattas i dag genom utlokalisering just till Jönköping. Det finns inte anledning för mig att upprepa de skälen. Låt mig bara konstatera att i såväl propositionen som utskottsbetänkandet föreslås att lantbruks- och skogsstyrelserna skall förläggas till Jönköping. Det är däremot högst förvånande att man inte i konsekvensens namn också förlagt domänverket till Jönköping. Verkets generaldirektör och personal har övertygande redovisat att Jönköping skulle vara den bästa orten vid en utlokalisering. De sakliga skälen har presenterats för samtliga riksdagsmän genom den stencil som delats ut tillsammans med generaldirektör Rydbos anförande vid hans föredragning inför inrikesutskottet.

Inte minst visar de kartbilder som var med i stencilen hur domänverkets markinnehav fördelar sig på två regioner — en nordlig och en sydlig — och av redovisningen framgår hur den södra växer i ekonomisk betydelse. Jönköping ligger i centrum av denna sydliga region medan det tyvärr måste konstateras att den nu föreslagna lokaliseringsorten, Borlänge, ligger i vad som brukar kallas domänverksöknen, dvs. den del av Sverige där verket har speciellt litet skogs- och jordinnehav.

De nu mycket kortfattat redovisade skälen jämte en hel del andra, som jag av tidsskäl inte hinner gå in på, gör att reservationen 7 är mycket starkt motiverad, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den.

Samma syn på den här lokaliseringsfrågan framförs också i det särskilda yttrandet nr 1 som tre ledamöter i inrikesutskottet står bakom. De anser dock liksom utskottsmajoriteten att de regionalpolitiska skälen för en förläggning till Borlänge-Falun-regionen har en sådan styrka att de måste tillmätas ett avgörande inflytande. Yttrandet tar emellertid upp ett resonemang som jag hoppas inte skall bli bortglömt i det fortsatta utredningsarbetet. Det påpekas fullt riktigt, tycker jag, att Kopparbergs län måste komma i fråga när nästa etapp av utlokalisering övervägs.

Yttrandet avslutas med följande sats: "Skulle det i sådant sammanhang visa sig möjligt, bör enligt vår mening domänverkets lokalisering i nära anknytning till lantbruksstyrelsen och skogsstyrelsen tas upp till förnyad prövning." Eftersom en ny rapport om fortsatt utflyttning är utlovad redan inom ett år och den, som jag förmodar, om ett par timmar beslutade utflyttningen inte skall vara genomförd förrän under åren 1974–1976, finns det rådrum för att ompröva den här frågan. Det skulle i så fall, herr talman, kunna innebära att de regionalpolitiska skälen för en utlokalisering av statlig verksamhet till Kopparbergs län då kunde tillgodoses samtidigt som de obestridliga sakskalet för domänverkets placering i Jönköping fick vara utslagsgivande.

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Herr talman! När jag hade läst igenom propositionen nr 29 hemföll jag för ovanlighetens skull till ett önsketänkande — att utskottet vid sin behandling skulle kunna bifalla propositionen utan reservationer.

Detta var naturligtvis en orimlig tanke. Vi har fått ett digert utskottsbetänkande på 100 sidor, där utskottets hemställan omfattar inte mindre än 68 punkter. Till betänkandet har fogats 15 reservationer och fem särskilda yttranden.

För egen del kan jag instämma i yrkandena om bifall till reservationerna nr 10, 12, 13 och 14, vilka berör personal- och utredningsfrågor, men ej i de i propositionen föreslagna lokaliseringarna. Övriga reservationer – och det gäller speciellt reservationerna nr 2 och 3 – kan jag däremot inte biträda.

Men det ur min synpunkt olyckligaste ställningstagandet har inte föranlett vare sig reservationer eller särskilda yttranden. I stället har utskottet enat sig om att inte följa propositionens förslag om att förlägga TRU-kommitténs produktionsenhet och delar av Sveriges Radios utbildningsenhet till Norrköping. I stället anser man sig här inte beredd att träffa ett definitivt avgörande utan föreslår att förläggningen skall bli föremål för ytterligare utredning, varvid Umeå skulle bli ett alternativ. Jag har ingenting ont att säga om Umeå, men jag finner det mycket märkligt att man just beträffande dessa enheter vill föreslå Umeå. I propositionen, på s. 88, kan man nämligen läsa att TRU-kommittén bestämt avstyrker utflyttning till Umeå. På intet annat ställe i propositionen har så kategoriskt en tilltänkt ort fått ett så klart negativt svar från en berörd förvaltning som Umeå har fått i TRU:s uttalande.

Förslaget om ytterligare fördröjning av beslutet är desto märkligare, som man samtidigt vet att just för dessa enheter är lokalsituationen ”så prekär att behovet av en flyttning från de nuvarande lokalerna är överhängande. Enligt TRU-kommittén bör en flyttning ske snarast och om möjligt under budgetåret 1972/73, även om vid total nybyggnad på ny plats en viss senareläggning torde få accepteras.” Detta står på s. 87 i propositionen.

Jag kan även upplysa kammarens ledamöter om att underhandlingar skett med Norrköping, som kan lösa lokalproblemen på ett fullgott sätt och som även i övrigt står väl rustat att ta emot de förvaltningar som föreslås lokaliserade till staden. Norrköping har nämligen haft en extra beredskap sedan 20 år tillbaka. Staden har från början av 1950-talet fram till våra dagar lidit av den textilkris som dragit fram över landet och som för Norrköpings del medfört att inte mindre än ett 60-tal textilföretag lagts ned och bortemot 4 000 personer friställts. Detta har drabbat Norrköping under en period, då dagens arbetsmarknadspolitik inte fanns. Därför måste stadens egna insatser tillgripas – i varje fall under de första 15 svåra åren. Dessa insatser har så småningom resulterat i nyetablering av industrier, varför antalet anställda inom industrin i Norrköping 1970 kunnat hållas på samma nivå som antalet var 1950. Men det har samtidigt fört med sig att Norrköpings situation i relation till andra kommuner kraftigt försämrats, såväl ekonomiskt som i fråga om sociala vådor. Man bör ha den bakgrunden klar, då man tar ställning i omlokaliseringsfrågan, och jag tror att regeringen har haft det då den skrev sin proposition.

Herr talman! Jag anser att det är meningslöst att ställa något yrkande gentemot ett enigt utskott. Jag tillåter mig bara uttrycka förhoppningen att en utredning, om den kommer till stånd, redan i höst skall kunna konstatera att Norrköpingsalternativet är den bästa lösningen på TRU:s och Sveriges Radios utbildningsenhetens lokalisering.

Herr NILSSON i Östersund (s):

Herr talman! Det är väl ganska svårt att i det här skedet tillföra debatten några nya synpunkter. Jag vill emellertid ändå göra några reflexioner, ty jag tycker att det har varit en intressant och givande diskussion i en mycket väsentlig samhällsfråga.

Det förslag som vi diskuterar innebär i realiteten en ökad statlig styrning inom ramen för den regionalpolitik som vi alla har varit överens om skall drivas i fortsättningen. Riksdagen har ju tidigare vid några tillfällen klart uttalat att befolkningstrycket i storstäderna bör dämpas, och det är den beställningen vi nu är i färd med att effektuera. Jag vill understryka att detta förslag inte bör betraktas som en isolerad företeelse utan fastmer som ett led i en samlad regionalpolitik med det klart uttalade syftet att skapa bättre regional balans mellan olika delar av vårt land. Vi har också en rad andra instrument som syftar till samma mål.

Vi har infört en lag om lokaliseringssamråd, vi har sagt att vi skall satsa på regionala tillväxtcentra och serviceorter, och vi har beslutat att under den kommande treårsperioden satsa 1 200 miljoner kronor för att driva en mer målmedveten lokaliseringspolitik i syfte att skapa bättre balans mellan olika delar av landet.

Detta förslag är en bekräftelse på att socialdemokratin menar allvar med sin regionalpolitiska målsättning och alltså är beredd att nu genomföra den första etappen i en omlokalisering av en del av den statliga verksamheten i Storstockholmsområdet.

Sammanfattningsvis skulle man alltså kunna uttrycka det på det sättet att förslaget är en bit i ett samlat mönster som skall läggas till grund för en målinriktad regionalpolitik. Och där – det vill jag särskilt kraftigt understryka – måste vi solidariskt medverka, antingen vi bor i storstaden eller ute i glesbygden, om vi skall kunna uppnå praktiska resultat av denna satsning.

Bakgrunden till den regionala obalansen kan kort sammanfattas på det sättet att det är strukturförändringarna inom basnäringarna jordbruk och skogsbruk som föranlett mycket stora befolkningsomflyttningar under de senaste årtiondena. Nettoutflyttningen från de fyra nordligaste länen uppgick under 1960-talet till ca 82 000 människor. Ingen har rullat ut den röda mattan, när dessa människor har flyttat från Norrland och söderut. Från mitt eget län, Jämtlands län, har vi en nettoutflyttning under samma tidsperiod på över 16 000 människor. Det är givet, det förstår alla, att detta medfört omställningssvårigheter och personliga problem för de människor som varit tvungna att flytta för att skaffa sig ett säkrare jobb. Men det har samtidigt varit på det sättet att den väldiga befolkningsström som gått från norr till söder inte väckt någon större uppmärksamhet vare sig i tidningspressen eller i övriga massmedia. Om man jämför dessa över 80 000 människor som flyttat från de fyra nordligaste länen under 1960-talet med den utflyttning som vi i dag resonerar om och som gäller 6 300 statstjänstemän från Storstockholm, måste man säga att det i det senare fallet är något av en liten krusning på ytan i jämförelse med den befolkningsström från norr till söder som flutit under de senaste årtiondena.

Jag förstår mycket väl att det är svårt att flytta på sig var man än bor.

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Om man bor i glesbygd, i en större tätort eller i en storstad, så medför detta personliga problem för de enskilda människorna. Men jag tror ändå att man i denna debatt har överbetonat de negativa effekterna av denna statliga utflyttning. Jag tycker att man i resonemanget också borde föra in de många positiva följder som utflyttningen får för de berörda tjänstemännen i Stockholm.

Jag läste i gårdagens tidning en artikel där en professor vid skogshögskolan – den skall alltså flyttas till Umeå – yttrade någonting om att det här var fråga om en halvrysk deportation till Umeå. Yttranden av det slaget måste betecknas som mycket starka överord, som närmast ger intryck av att man driver gäck med en allvarlig och stor samhällsfråga.

De positiva effekterna kan sammanfattas i några punkter. Man har begränsat utflyttningen till ett fåtal större orter med mycket god service för den utflyttade personalen. Orterna har goda kommunikationer – med moderna kommunikationsmedel tar det högst tre timmar att komma till Stockholm från dessa utlokaliseringsorter. Jag skulle tro att det i många fall inte tar stort längre tid att komma till Stockholm från vissa utlokaliseringsorter än att åka från bostaden till arbetet inom Storstockholm. Restiden på de nya orterna blir avsevärt kortare. I regel får man flytta in i en ny bostad och en ny arbetslokal. Man kommer också ut i bättre miljö, där man har nära till olika fritidsaktiviteter.

Allt detta bör vägas in i de värderingar som de som skall flytta ut gör i den här situationen – då kanske de inte upplever den som så motbjudande som den från olika håll har framställts. Framför allt tror jag att problemen i samband med flyttningen är av övergående natur.

Det har förts en principdiskussion om storleken av de orter som har angivits som lämpliga för utlokalisering av statlig verksamhet. Centerpartiet svävar som vanligt på målet och menar att man från det partiets sida vill lokalisera ut statlig verksamhet även till en rad andra och mindre orter ute på landsbygden. Jag har gjort den reflexionen att det nog skulle vara ännu svårare att få med statstjänstemännen på en flyttning om de hänvisas till små orter, spridda ute på landsbygden och med helt naturligt mycket sämre service på olika sätt.

I motionen 1292 har de norrländska socialdemokraterna tagit upp situationen i de fyra nordligaste länen. Jag skall inte närmare kommentera motionen – andra talare från vårt håll kommer att göra det. Vi har pekat på att just inom denna stora region, som ytmässigt omfattar ungefär halva Sverige, är problemen särskilt markanta. Man har en mycket låg sysselsättningsgrad, stor avflyttning, lågt löneläge och hög medelålder. Och detta gäller inte minst inom Jämtlands län, där situationen inger stor oro. Men vi har i motionen också betonat att det finns mycket väl utbyggda centralorter med goda utbildningsmöjligheter, en väl utbyggd service och mycket bra kommunikationer. Vi säger vidare att vi accepterar regeringens förslag som det nu har utformats. Men vi föreslår att de fyra nordligaste länen behov beaktas bättre i nästa utflyttningsetapp, och det är mycket tillfredsställande, tycker vi, att ett enigt utskott har ställt sig bakom den motionen. Vi förväntar givetvis att man kommer att ta hänsyn till de krav som vi har framfört i motionen när man skall utforma nästa utflyttningsetapp.

Finansminister Gunnar Sträng tog upp en annan fråga och sade ungefär så här: När nu regeringen har visat vägen så förväntar vi att den privata sektorn följer efter och flyttar ut en del av de tjänstemän som man har i Storstockholmsområdet. Av en summering i utskottsbetänkandet framgår att det finns ca 95 000 personer i statlig tjänst inom Storstockholm. De uppgifter som jag privat har införskaffat visar vidare att antalet privatanställda tjänstemän i samma område kan uppskattas till ca 100 000. Enligt samma uppgifter är av dessa privatanställda tjänstemän ca 3 600 personer i Storstockholm verksamma inom jordbrukets föreningsrörelse. Det är alltså en anseelig mängd människor som modernnäringens olika organisationer har centraliserat hit till storstaden. Det är ju från det hållet som man mest brukar kritisera storstadskoncentrationen och tala för en ökad decentralisering. Nu har man möjligheter att omsätta det talet i praktisk handling.

Jag vet också att jordbrukets organisationer startade en lokaliseringstudning i fjol, och nu bör man kunna förvänta att de tar krafttag för att förverkliga det krav på ökad decentralisering som de ofta skyltar med i den politiska debatten. Det är ganska intressant att ta del av utredningens betänkande, som avlämnades i januari i år; det rör sig alltså om en intern utredning inom jordbrukets organisationer. Om jag gör en jämförelse med vad utredningen skriver beträffande storleken av de orter till vilka man kan tänka sig en utlokalisering även av jordbrukets organisationer, så finner jag att det överensstämmer i stort med vad som sägs i den statliga lokaliseringsdelegationens huvudrapport. Jag vill därför citera vad jordbrukets lokaliseringstudning anför beträffande orternas storlek.

Man understryker att de orter som bör komma i fråga för en utlokalisering bör ha "differentierad arbetsmarknad, goda utbildningsmöjligheter, tillgång till kvalificerad service och god miljö" och fortsätter: "Utredningen delar dessa värderingar och också den principiella uppfattning som redovisas i SOU 1970:29" – det är alltså lokaliseringsdelegationens huvudrapport som åsyftas – "att man vid en utflyttning bör välja så befolkningsrika stadsregioner att de med rimliga insatser kan utvecklas till alternativ till storstäderna, att en utflyttning bör riktas mot ett begränsat antal orter, om åtgärderna skall bli framgångsrika, och att orterna bör ligga på betryggande avstånd från nuvarande storstadsregioner om man skall kunna uppnå en påtaglig avlastning av dessa."

Jag bara konstaterar att även jordbrukets lokaliseringstudning ansluter sig till tanken på storstadsalternativ, och jag vill ställa frågan: Vilka förslag kommer man fram till efter den här utredningen, och när kan vi förvänta att dessa förslag omsättes i konkreta utflyttningståtgärder då det gäller jordbrukets organisationer, som ändå har samlat några tusen tjänstemän här i storstaden?

Herr talman! Jag skall fatta mig kort, men jag vill också säga några ord om reservationen 5, där herr Oskarson yrkar avslag på förläggningsarméns tekniska skola till Östersund. Han står ensam bakom den reservationen, och jag vill på denna punkt bara framhålla att Östersund ändå har tre regementen och ett allmänt rykte om att vara en trivsam stad mitt i Sverige med goda kommunikationer åt olika håll. Det finns en väl utbyggd utbildning på olika nivåer, och jag tror nog att vi skall kunna

klara även den här typen av utbildningsverksamhet.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen 9 beträffande mynt- och justeringsverket och i övrigt bifall till utskottets förslag.

Herr tredje vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Det är naturligt att människor som i dag i varje fall *upplever* en förflyttning från sin hemort som påtvingad, inte blir särskilt positivt inställda till denna flyttning. Detta måste gälla alla – oavsett var de bor i landet och oavsett om orsaken är svårigheter att få försörjningen tryggad eller att den egna arbetsplatsen flyttas. Därför är det glädjande, som jag ser det, att utskottet försökt komma ifrån det inslag av tvång som kan ha funnits i propositionen.

Som representanter för centern understrukt tidigare i debatten vänder vi oss med kraft mot sådana inslag, var de än förekommer, av tvång för enskilda människor. Det har därför varit naturligt för oss att hårt driva på inom lokaliseringpolitiken för att flytta företag till områden med arbetslöshet och undersysselsättning, att motverka en ohämmad etablering inom redan överhettade regioner och – inte minst – att verka för en decentralisering av makten i samhället, bl. a. genom förverkligande av en verklig länsdemokrati och utflyttning av befogenheter från regeringens kansli och de centrala ämbetsverken till länsplanet.

Om åtgärder som omlokalisering av statlig verksamhet skall kunna undvikas, krävs emellertid en konsekvent decentraliseringspolitik med användning av bl. a. de instrument som jag tidigare nämnt. Dessutom krävs klara målsättningar, dvs. fastlagda befolkningsramar för olika delar av landet och – det vill jag understryka – en långsiktig planering. Annars riskerar man lätt motstridiga åtgärder, som till sina konsekvenser är sådana att de tar ut varandra. Det är bl. a. detta som jag vill fästa uppmärksamheten på i motionen 1329, som följts upp i reservationen 15. I reservationen anförs ”att riksdagen redan nu bör uttala att en stark begränsning av antalet arbetsplatser på den av staten ägda marken på Järvafältet blir en konsekvens av aktuella förslag och planer för omlokalisering av statlig verksamhet.”

Skälen för ett riksdagsuttalande av detta innehåll är flera. Låt mig nämna några.

1. Det nu aktuella omlokaliseringsförslaget innebär en flyttning av ca 6 300 arbetsplatser från Storstockholmsområdet. Samtidigt planeras omkring 80 000 arbetsplatser på Järvafältet. Visserligen diskuteras olika begränsningar, men det är mest fråga om marginella förändringar. I dessa 80 000 arbetsplatser ingår 25 000 inom den stadsdel där staten är markägare. Det finns inte särskilt stor samstämmighet mellan syftet i föreliggande proposition och de kommunala planerna inom Storstockholm.

2. En annan jämförelse är också ganska slående. Mot de planerade 80 000 arbetsplatserna på Järvafältet bör ställas vad som ästadkommit

med ganska stora ansträngningar, som vi vet, med hjälp av lokaliseringsstödet under den femåriga försöksperiod som vi haft fram till årsskiftet 1970–1971, nämligen 13 000 nya arbetstillfällen. Statens egna tidigare skisserade planer för utbyggnaden på Järvafältet motsvarar således det dubbla antalet.

3. Ingen vet i dag varifrån de arbetsplatser kommer att tas som skall etableras på Järvafältet. Till en del kan de naturligtvis komma att hämtas från andra delar av Storstockholmsregionen, men det kan innebära nyetableringar *både* som en konsekvens av intern omflyttning inom regionen *och* direkt på Järvafältet.

Naturligtvis påverkas andra som avser att etablera sig inom Storstockholmsområdet indirekt av statens planer och uttalanden.

4. Om ingenting sägs om den framtida användningen av den statliga stadsdelen på Järvafältet vid det här tillfället kan naturligtvis statligt anställda bibringas den uppfattningen, att statens sysselsättningstillfällen inom den här regionen ändå kommer att öka starkt framöver, och därav dra slutsatser som innebär förväntningar för deras egen del men som sedan inte kommer att infrias.

Det är ju ändå så, att redan det föreliggande förslaget beskär tidigare tänkta lokaliseringar till den statliga stadsdelen med drygt 1 000 arbetsplatser – jag behöver här inte räkna upp de verk som berörs – och den aviserade ytterligare utflyttningen av statliga verk kommer sannolikt att ändra förutsättningarna i än större utsträckning för den planerade stadsdelen.

5. I den här regionen – liksom i andra – pågår för närvarande behandlingen av Länsprogram 70. Remissbehandlingen kommer förmodligen att vara avklarad framåt halvårsskiftet.

På samma sätt pågår remissbehandling av en ny regionplan för Storstockholmsregionen. Remisstiden utlöper där omkring årsskiftet 1971–1972.

Enligt de hittills gjorda prognoserna räknar man – i varje fall i regionplaneförslaget – med att den här regionen skall fortsätta sin befolkningsexpansion liksom hittills med sikte på att ta hand om ca 90 procent av landets totala befolkningsökning fram till sekelskiftet. Eftersom den statliga verksamheten inom regionen har en inte obetydlig del av den totala sysselsättningen här, så har det givetvis betydelse för planeringsförutsättningarna hur staten handlar som arbetsgivare. Genom ett riksdagsuttalande om den statliga stadsdelen på Järvafältet – och om det uttalandet görs nu – kan de kommunala och regionala instanserna ta hänsyn till detta i sin planering.

6. Ett riksdagsuttalande angående ”stark begränsning av antalet arbetsplatser på den av staten ägda marken på Järvafältet” ligger väl i linje med propositionens syfte, dvs. en dämpning av storstadstillväxten. Utskottsmajoriteten hävdar att det i dag saknas underlag för ett sådant ställningstagande. Men det kan ju inte vara så, att man vidtar åtgärder som helt förändrar förutsättningarna för en planerad statlig lokalisering av arbetsplatser och sedan låtsas som om ingenting hade hänt. Det förefaller ju vara den alternativa linjen. Vad skall t. ex. byggnadsstyrelsen göra när man hanterar det här ärendet? I sin produktionsplan per den 19

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

april 1971 för den kommande femårsperioden lämnar styrelsen av naturliga skäl frågan helt öppen. För någon tid sedan publicerade byggnadsstyrelsen ett diskussionsunderlag för en delplan i det berörda området, men det förefaller inte som om någon visste vilka möjligheter som finns för ett förverkligande. Utskottets invändningar här tycker jag inte håller – det är en betydande tveksamhet som måste klaras ut nu, och det gör man lättast genom ett principiellt riksdagsuttalande, så som reservanterna yrkar.

7. Som Torsten Stridsman redan påpekat i interpellationsdebatten här med finansministern planeras under den första femårsperioden av 1970-talet nybyggnader i Storstockholmsområdet för 1,4 miljarder kronor – trots att den statliga stadsdelen på Järvafältet inte alls är med i sammanhanget. Vilka kostnader skulle inte bli nödvändiga om de 25 000 arbetsplatserna förverkligades dessutom?

Av propositionen framgår att för den civila statliga förvaltningen i Storstockholmsområdet är redan planerade eller under byggnad ytterligare ca 6 500 rum och för den militära förvaltningen drygt 1 200 rum. Utöver detta behövs ca 7 000 rumsenheter totalt för civil och militär förvaltning under resten av 1970-talet, bl. a. för att kunna avveckla de dyrbara och olämpliga förhyrningarna av lokaler, inte minst i den centrala staden. Dessa beräkningar utgår emellertid inte från den förändrade situation som uppstått genom det nu aktuella förslaget angående omlokalisering av statlig verksamhet, och självklart tas heller ingen hänsyn till det aviserade utlokaliseringsförslaget. Gör man det, är det alldeles klart att det krävs en betydande – och orealistisk – expansion för att den statliga stadsdelens 25 000 arbetsplatser skall kunna utnyttjas, låt vara att där kan lokaliseras även annan statlig verksamhet än förvaltningar.

8. Det är väsentligt att de upprepade uttalanden angående dämpning av storstadstillväxten som gjorts från riksdagens sida blir föremål för en konsekvent uppföljning. I den bilden passar inte den statliga stadsdelen på Järvafältet in, allra minst mot bakgrund av den viljeinriktning som markeras från regeringens sida med det föreliggande förslaget.

Det är här inte fråga om att ingripa i den kommunala självstyrelsen. Det gäller att klarlägga de förutsättningar som beror på statens handlande och som självklart påverkar planeringen inom regionen. Detta är desto viktigare som man uppenbarligen inom i varje fall en del partier på det kommunala planet har helt andra intentioner för regionens utveckling. Ett exempel på detta ger ett citat hämtat ur Meddelande från Stockholms handelskammare, häfte 4 för i år. Under rubriken Ny allians skriver man där: "Arbetarkommunen och Handelskammaren tycks – att döma av pressrapporterna från kommunens årsmöte – vara på samma linje i fråga om Stockholmsregionens framtid. I motsats till de flesta andra – bland dem även riksdagsmännen på Stockholmsbänken – tycker arbetarkommunen och Handelskammaren att det är fel med utflyttning av ämbetsverk och industrier från Stockholmsregionen. 'Stockholm får inte bli en stad med bara pensionärer och kulturfolk', lär man ha sagt i arbetarkommunen. Naturligtvis är det inte en tillfällighet att arbetarkommunen och Handelskammaren har samma grundsyn i denna viktiga fråga.

Var och en som känner ett naturligt ansvar för produktion, effektivitet och sysselsättning inom regionen måste reagera mot den decentraliseringshysteri som nu griper omkring sig och som – och det är detta som är det märkliga – även drabbar dem som är satta att bevaka stockholmarnas intressen.”

Jag vet inte om detta citat är en korrekt återgivning av arbetarkommunens inställning, men det kan måhända dess ordförande eller någon annan socialdemokratisk ledamot på Stockholmsbanken ge besked om. Jag hoppas emellertid – och jag tycker att det i denna debatt har framskyttat att en svängning är på gång inom socialdemokratin, inte minst i Stockholm, även om den kanske inte omfattar de kommunala ledarna – att vi kan vara överens om att en dämpning av tillväxten inom den här regionen kan ge bättre möjligheter, inte sämre, att komma till rätta med stockningsproblemen bl. a. på bostads- och trafikområdena och bättre än hittills tillgodose storstadsinvånarnas krav på en tillfredsställande livsmiljö.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationen 15 i inrikesutskottets betänkande med samma nummer.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag har begärt ordet för ett anförande på några minuter, men jag är helt på det klara med att jag inte nämnvärt kan påverka kammaren i denna fråga. Jag vill bara uttala min själs djupa smärta över det sätt på vilket Sveriges regering och majoriteten av utskottet här har behandlat människor och människors arbetsvillkor. Det blir alltså, herr talman, ett skri i en så gott som öde öken.

Än mer förskräckt blir man när landets finansminister, som har arbetat fram detta förslag, påstår att det finns bara denna väg att gå, ingen annan. Skall det, säger finansministern, förhandlas med de berörda verken, så blir det ingen utflyttning av. Jag vill svara: De statliga verken måste väl ändå mot bakgrunden av de faktiska förhållandena få framlägga sina synpunkter. Det har de i ett antal fall inte fått göra, och det är det felaktiga. Finansministern har blivit politiskt pressad till denna utflyttning utan att kunna vidta vederbörliga förberedelser. Det är tydligen en affär mellan två politiska partier. Jag tycker att hela det framlagda förslaget vittnar om en svag regering.

Hur kan man agera med så litet sinne för det demokratiska spelets regler som man har gjort vid denna omlokalisering av statlig verksamhet? Regeringen tar ju ständigt ordet företagsdemokrati i sin mun när det gäller privat verksamhet. Jag vet inte om det inte är så noga med denna grupp därför att det här gäller tjänstemän.

Vad jag kritiserar är att departementet översänt sin proposition exempelvis till domänverket utan att ge verket chans och möjlighet att framföra sina synpunkter på dessa ändrade förhållanden. En sådan behandling av de statliga verken är både horribel och felaktig. Man tycker sig förflyttad till medeltiden.

En rad statliga verk har uttalat – det har redan flera gånger sagts från denna talarstol – att de har förståelse för en lämplig omlokalisering. Storstadsmiljön har så förändrats att det kan finnas skäl att på sikt

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

planera en lämplig utflyttning. Men jag förstår inte varför den inte kan ske under anständiga former.

Jag stannar här vid domänverkets situation. Verket har byggt nya förvaltningslokaler i Bergshamra och nyligen flyttat in i dem. Detta innebär i sig själv en förändring för en rad av de anställda: man måste söka nya vägar dit, man måste omdisponera sin verksamhet, man måste kanske skaffa sig ny bostad. Samma år som detta sker får man order att flytta till en annan ort — låt vara med en viss tidsfrist.

Myndigheterna använder sig av felaktiga siffror och tar inte hänsyn till den decentralisering som domänverket planerat och påbörjat och som innebär att centralförvaltningens personal kommer att minska med hälften. Man tar inte någon hänsyn till domänverkets starka argumentation för att minska centralförvaltningen och kvarstanna i Bergshamra, och man struntar också helt i alla de sakliga argument som domänverket i andra hand lägger fram; domänverket begär att om det är nödvändigt med en utflyttning få flytta till Jönköping. Det är en förkrossande kritik som domänverket levererar mot utflyttningen till Borlänge i enlighet med propositionens förslag. Allt talar för förslaget om en utflyttning till Jönköping. Det skrämmande är att propositionen inte tar någon hänsyn till de ändrade förhållanden som uppstått genom att skogstyrelsen och lantbruksstyrelsen skulle ha placerats där. Propositionens förslag är i det fallet, tycker jag, i viss mån en skandal.

Generaldirektören i domänverket har hela den samlade personalen bakom sig i sin begäran att få flytta till Jönköping för att verket på ett riktigt sätt skall kunna fullgöra sina uppgifter.

Det finns endast en moderat reservation som stöder verket och personalen i denna fråga. Utskottets vice ordförande herr Fagerlund säger ungefär så här: Vi struntar i de sakliga och mänskliga argumenten — nu är det fråga om ett politiskt beslut. Det är en oförskämdhet mot alla berörda.

Utskottets hela behandling av frågan är felaktig. Utskottet har haft ett 30-tal — eller fler — uppvaktningar och föredragningar. Men oberoende av argumenten: inga åtgärder. Utskottet kunde lika väl säga till de uppvaktande: Ni talar för döva öron, det är lönlöst — det här är politik, vi bryr oss inte om er.

Herrar Wirtén och Oskarson har framfört argumenten för domänverkets förläggning till Jönköping. Den väsentliga frågeställningen, bakgrunden till denna grupputflyttning — att skapa den bästa effektiviteten på detta område — bryr man sig inte om. Det förvånar mig att mina kamrater i centerpartiet, trots vad som sägs i deras motion om att hänsyn skall tas till verkets och personalens synpunkter, så kallblodigt struntar i en saklig argumentation och de anställdas förhållanden. Regionalpolitiska synpunkter är det överskuggande argumentet från det hållet, oberoende av om effektivitet och arbetsförhållanden blir lidande.

Något av detta andas också tyvärr det särskilda yttrande som avgivits av utskottets ordförande, som visserligen är mer liberal och talar om att han gärna ser en förändring och att domänverket i andra hand får komma till Jönköping, om det inte skulle vara möjligt att förlägga verket till Borlänge. Men det är alltså en regionalpolitik utan motivering.

Herr talman! När det gäller skogshögskolan struntar propositionen i högskolans möjligheter att bedriva sin skogliga forskning på för vårt land bästa sätt. Från skogshögskolan har man sagt, att man med hänsyn till den utbyggnad som skall ske i Umeå, den verksamhet man redan bedriver här nere och de arbetsuppgifter man har i Syd- och Mellansverige inte kan fullgöra sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Forskare har redan sagt att de kommer att återlämna forskningspengar därför att de inte kan fullgöra sina uppgifter.

Den skogsindustriella utbyggnaden i södra Sverige är väl känd. Till denna utveckling bidrar inte minst skogshögskolan i mycket stor utsträckning genom undersökningar och forskning. Hela den biologiska och ekologiska situationen i vårt land är sådan att huvuddelen av skogshögskolans forskning måste ske i de södra delarna av vårt land, givetvis med hänsynstagande till de specifika förhållandena i det nordliga området. Vi har ju redan en forskningsstation i Umeå.

Men sakliga argument hjälper inte. Regionalpolitisk målsättning: Flytta ut bara! Regionalpolitik efter de linjer som propositionen och utskottet drar upp när det gäller domänverket och skogshögskolan är enligt min mening ingen regionalpolitik – det är ren dumhet.

Fröken BERGEGREN (s):

Herr talman! De problem som har tagits upp i den proposition vi nu har att ta ställning till är ju mycket komplicerade, och departementschefen har haft ett mycket omfattande material att handskas med. Jag tycker att vi väl kan säga att regeringen på ett mycket skickligt sätt har gjort de avvägningar som måste göras i ett sådant här fall. Jag anser också att vi bör kunna ge utskottet ett mycket gott betyg för behandlingen av propositionen.

Det är klart att det kan finnas många goda skäl för de förslag till andra lokaliseringssorter som har kommit fram i en rad motioner, utan att man fördenskull menar att de orter som föreslagits i propositionen skulle vara olämpliga. Men jag tycker att man vid behandlingen av denna proposition skall ha i minnet att man, när ett så väl avvägt bygnadsverk har åstadkommit, bör vara väldigt försiktig med att bryta ut någonting ur det väl hopfogade mönstret. Annars har man nämligen liksom rivit upp det hela och fältet är fritt för olika omplaceringar om man så skulle önska.

Nu har ju utskottsmajoriteten på ett berömvärdt sätt avhållit sig från frestelserna att göra några ommöbleringar på två undantag när. Det ena undantaget gäller placeringen av myntverket, där man går emot propositionen och förordar förläggning till Söderhamn i stället för Eskilstuna. Här har ju redan yrkats bifall till den reservation som finns i utskottets betänkande. Jag vill bara anmäla att jag ämnar rösta med den reservationen, därför att jag tycker det är konsekvent att man nu följer propositionen i alla delar.

Det andra undantaget gäller lokaliseringen av TRU. Här har ett enigt utskott brutit ut denna fråga ur det stora sammanhanget och förordat uppskov med ett definitivt ställningstagande på, enligt vad jag anser, ganska lösa grunder. Finansministern har på s. 130 och 131 i propositionen sagt på tal om TRU:s lokalisering:

”När det gäller TRU-kommittén anser jag att kommitténs produktionsenhet och i varje fall de delar av Sveriges Radios utbildningsenhet som svarar för skolprogramverksamheten bör förläggas till samma ort. I fråga om lokaliseringsorten anser jag i likhet med Sveriges Radio att de båda organen har så stort behov av täta kontakter med verksamheten i storstockholmsområdet att de bör placeras så nära Stockholm som möjligt. Jag förordar därför, efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet och statsrådet Moberg, att de båda organen lokaliseras till Norrköping.”

Enligt min åsikt utgör det anförda en tillräckligt stark motivering för att ett beslut om TRU:s lokalisering till Norrköping skall kunna fattas redan nu, utan att man avvaktar den förestående omorganisation av dessa verksamheter som utskottet talar om på s. 61 i sitt betänkande. Den knapphändiga motiveringen för ett enhälligt utskotts ståndpunkt att tills vidare uppskjuta lokaliseringsbeslutet ter sig, tycker jag, svårförståelig, när majoriteten som sagt i alla andra avseenden utom beträffande myntverket har följt propositionen. Man frågar sig i varje fall vilka skäl som har förmått den enda representanten i utskottet från Östergötland att så lättvindigt vifta bort den starka motiveringen för TRU:s lokalisering till Norrköping. På vilka grunder kan det anses att de lokaliseringspolitiska skälen för en lokalisering till Umeå skulle väga tyngre?

Herr Söderström har nyss ganska utförligt redogjort för den besvärliga situation som Norrköping sedan länge befunnit sig i och som väl motiverar att man tar hänsyn till behovet av en utlokalisering till Norrköping. Man frågar sig också varför Umeå såsom universitetsstad skulle ha så starka företräden framför Norrköping-Linköpingregionen. Vi har ju ett universitet också i Linköping. Varför anser man att närheten till Stockholm skall tillmätas så liten betydelse tvärtemot vad Sveriges Radio och departementschefen anför? Departementschefen har ju i det avseendet hört både chefen för utbildningsdepartementet och statsrådet Moberg. Såsom herr Söderström nyss sade har TRU-kommittén själv av anförda skäl mycket kraftigt motsatt sig en utflyttning till Umeå.

Nu tror jag för min del att den utredning som utskottet har sagt sig vilja avvakta ändå kommer att leda till samma resultat, nämligen att Norrköping måste betraktas såsom den mest ändamålsenliga lokaliseringsorten. I så fall har man med detta uppskov inte uppnått någonting annat än att man låter de människor, som kommer att beröras av den här utvecklingen, sväva i ovisshet ännu ett litet tag om vart de kommer att förflyttas.

Herr Söderström ansåg att det knappast fanns anledning att mot ett enligt utskott yrka bifall till propositionen. Jag tycker nog ändå att så starka skäl föreligger för ett beslut redan nu, att jag dristar mig till att under punkten 22 i utskottets betänkande beträffande TRU-kommitténs produktionsenhet och delar av Sveriges Radios utbildningsenhet yrka, att riksdagen avslår motionerna 1971:1289, 1301, 1317 och 1348 samt att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde herrar Persson i Skänninge, Leander och Augustsson (samtliga s).

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Herr RIMÅS (fp) kort genmäle:

Herr talman! I sitt anförande här tidigare tog fru Hörnlund mig som exempel på hur man borde handla när det gällde vad hon kallade begränsad lokalpatriotism, en företeelse som hon kritiserade. Hon menade att jag genom att i utskottet gå med på förslaget till utredning om TRU hade visat ett gott föredöme. Jag tackar henne för det. Nu kritiserar fröken Bergegren mig för samma sak. Ja, det är inte lätt här i världen att vara alla till lags!

Men om jag skall svara fröken Bergegren och gå in på sakfrågan, vill jag säga att det inte förhåller sig så att jag har tänkt medverka till att TRU skulle lokaliseras till Umeå – där drog faktiskt fru Hörnlund en felaktig slutsats. Utgångsläget var ju att utredningen hade föreslagit Umeå, och när nu de starka Norrlandsintressena gjorde sig gällande och det fanns motioner om att man skulle gå tillbaka till Umeå, sedan departementschefen hade ändrat den föreslagna lokaliseringen från Umeå till Norrköping, så tyckte norrlänningarna naturligtvis att de hade en stark position. Jag å min sida var och är övertygad och helt enig med både herr Söderström och fröken Bergegren om att Norrköpings position är så stark att en utredning inte kommer att ändra någonting, utan att det blir Norrköping; det är min övertygelse.

Men varför skulle man å andra sidan motsätta sig förslaget att se på detta en gång till och närmare utreda, om det verkligen finns andra och bättre alternativ? Jag vill påpeka att det i utskottets betänkande står – och det betraktar jag som min mening: ”Även andra lokaliseringalternativ bör emellertid kunna övervägas.” Det var alltså inte fråga om att enbart utreda, om TRU-kommittén skall föras till Umeå. Den som har läst propositionen vet att de alternativ som har varit nämnda i den är Norrköping, Linköping, Örebro och Umeå.

Nu är jag övertygad om att departementschefens motivering för att göra den här ändringen är så starkt motiverad att Norrköping inte alls kommer att hotas; så svag position har inte Norrköping. En utredning finns det ur min synvinkel sett emellertid ingen anledning att motsätta sig. Det skall vara en snabbutredning, och den kommer inte att ändra resultatet – detta är det rättesnöre som har varit mitt.

Fröken BERGEGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att vi har anledning att vara tacksamma för den deklARATION som herr Rimås gjorde. Enligt hans mening bör man läsa det föreliggande utskottsbetänkandet med hjälp av en bruksanvisning. Herr Rimås har dock satt sitt namn under ett utskottsbetänkande, vari det heter: ”De regionalpolitiska skälen är otvivelaktigt tyngre för lokalisering till Umeå än för Norrköping. Även andra skäl talar till Umeås fördel, däribland möjligheter till samarbete med universitet och annan högre utbildning på platsen. De problem som kan uppstå för att tillgodose föreliggande kontaktbehov kan enligt utskottets mening inte vara så mycket större vid lokalisering till Umeå än till Norrköping att de uppväger de fördelar som i övrigt synes stå att vinna med en förläggning till Umeå.”

Nu menar tydligen inte herr Rimås att vi skall ta så allvarligt på att

han satt sitt namn under detta, utan vi bör ta hänsyn till att han säger att man kan överväga även andra lösningar, vilket skulle vara det centrala i problemet. Om man vill företräda de regionala intressena i Östergötland, måste jag säga att det förefaller mig litet egendomligt att man sätter sitt namn under ett sådant utskottsbetänkande.

Herr SÖDERSTRÖM (m) kort genmäle:

Herr talman! I reservationen 10 har samtliga borgerliga ledamöter enat sig. De skriver där: "Utskottet vill först framhålla att statsmakternas rätt att bestämma om förläggningen av statlig verksamhet inte gärna kan sättas i fråga. Detta får emellertid inte innebära att ledningen och personalen i berörda grenar av statsförvaltningen bör ställas vid sidan om sådana avgöranden. Tvärtom är det värdefullt om lokaliseringsfrågor kan beredas i samverkan med personalen och verksamheten. En sådan ordning är ägnad att främja ändamålsenliga lösningar i sakfrågan och skapa en positiv attityd hos personalen."

Med tanke på vad jag citerade i mitt förra inlägg om att TRU-kommittén bestämt avstyrkt en lokalisering till Umeå förefaller det mig egendomligt att de borgerliga ledamöterna går helt emot detta avstyrkande och helt emot propositionen och samtidigt skriver på detta sätt. Det går enligt min mening inte ihop. Det hade varit mycket bättre och mera logiskt att i det hänseendet följa propositionen.

Herr RIMÅS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det som herr Söderström sade senast kan belysa just vad jag tidigare framhöll, nämligen att det finns skäl för och emot. Jag anser att skälen för Norrköping väger över, under det att norrlänningarna naturligtvis anser att skälen för Umeå väger över. Är det då orimligt att man i en sådan situation låter en utredning snabbt titta på dessa saker? Fastän jag är östgöte vågar jag säga att om utredningen mot min förmodan skulle komma till det resultatet att någon annan lokaliseringsort av praktiska skäl är mer lämplig än Norrköping, får man böja sig för fakta. Om detta skulle inträffa har Norrköping möjligheten att i nästa omgång få någonting som ersätter TRU. Nu tror jag inte att det inträffar, men om så skulle vara, måste en utredning kunna få studera saken, eftersom det föreligger så olika uppfattningar.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! När det gäller omlokaliseringen av viss statlig verksamhet har många olika synpunkter redan framförts här. Jag skall därför begränsa mig till en enda sak, men innan jag berör den vill jag deklarerat, att jag personligen är motståndare till all form av tvångsförflyttning vare sig det gäller flyttning till eller från Stockholm.

En tvångsförflyttning drabbar inte bara den direkt berörde eller berörda utan även hans eller hennes familjemedlemmar, inte minst barnen och ungdomen. Säkerligen kommer en hel del tragik att följa i omlokaliseringens spår. Denna tragik drabbar enskilda människor, och det är just dessa människor vi alla här i riksdagen jämt talar om att vi vill hjälpa och göra det bättre för. Jag tror inte att dessa människor nu tycker

att vi i riksdagen gör det bättre för dem, när vi beslutar att flytta dem mot deras vilja.

Inom centern har vi fört fram förslag om etableringskontroll för att minska trycket på t. ex. Storstockholmsområdet, och det förslaget är betydligt mera sympatiskt än en tvångsflyttning. När det gäller utflyttning av statliga verk kunde man ha tillmötesgått dessa människor bättre genom att ge dem längre tid att förbereda sig för en flyttning eller att söka sig en annan anställning.

Som även har framhållits i motionen 1278 av herrar Sjönell och Fälldin borde inte heller tjänstgöringsskyldighet på den nya orten åberopas mot tjänsteman som önskar stanna i Stockholm utan att denne skall beredas annan, om möjligt likvärdig anställning i Stockholm.

Mot utskottets uppfattning om hur och vart omlokaliseringen nu skall ske lär inte någon ändring kunna göras. Den som till äventyrs hyser annan uppfattning har ju egentligen ingen möjlighet att vinna gehör för den.

Därför skall jag nu bara med några ord beröra den punkt i utskottets betänkande som jag från början antydde, nämligen punkten 22 som gäller lokaliseringen av TRU-kommittén och som fröken Bergegren och herr Söderström redan har varit inne på.

I propositionen föreslås Norrköping bli ny stationeringsort, medan man i utskottet har riktat in sig på en ändring av detta förslag och diskuterat möjligheterna att förlägga TRU-kommittén till Umeå. Något förslag om lokaliseringsort lägger egentligen inte utskottet, men man säger att "frågan om möjligheten att förlägga verksamheterna till Umeå bör bli föremål för ytterligare utredning". Detta kan knappast tolkas på annat sätt än att man begär en utredning som skall sikta in sig på Umeå, även om utskottet mera i förbigående säger att också andra lokaliseringsalternativ bör kunna övervägas.

De regionalpolitiska skälen är enligt utskottet otvivelaktigt tyngre för lokalisering till Umeå än till Norrköping. Ja, det är frågan det. Norrlandsproblemen känner vi väl till, inte minst genom den aktivitet som har förekommit här i riksdagen, och den aktiviteten har även stötts av mig. Men s. k. Norrlandsproblem förekommer även i andra delar av landet. Jag vill inte direkt påstå att problemen i Norrköping är likartade med dem i Norrland, men att också Norrköping har haft mycket stora lokaliseringsproblem, det är mycket väl känt även här i riksdagen.

Genom textilkrisen har Norrköping drabbats mycket hårt. YFA-nedläggningen är av ganska färskt datum. Det senaste problemet, som också är känt, kom i slutet av förra veckan då AB Textilmaskiner meddelade att företaget måste läggas ned, och då ställs ytterligare ett antal människor utan arbete. Mot denna bakgrund har man i utskottet egentligen ingen tanke på att hjälpa Norrköping i hela den utsträckning som framgår av regeringens proposition. Omlokaliseringen av TRU-kommittén innebär att cirka 300 befattningshavare skall flyttas från Stockholm. Det kan kanske tyckas att det inte är så många, men för Norrköpings del kan det i alla fall vara ett mycket gott tillskott. Jag hoppas att Norrlandsvännerna även kan inse detta och vara så storsinta att man bortser från egna intressen och låter även de här 300 befattningarna gå till Norrköping. Jag tror t. o. m. att en sådan

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

storsinhet skulle kunna återgäldas i andra sammanhang.

Argumenteringen att Umeå har universitet har berörts här, och med det universitetet skulle då TRU kunna samarbeta. Det är knappast ett tillräckligt skäl för en lokalisering av TRU till Umeå. Avståndet till universitetsfilialen i Linköping är så pass kort att ett positivt samarbete med den akademiska undervisningen där bör kunna komma till stånd – i varje fall lika positivt som det man förutsätter i Umeå.

I statsminister Palmes 1 maj-tal i Norrköping kom även arbetsmarknadsfrågorna för stadens del upp. I regionalradion efter talet ställde en kvinna i Norrköping en fråga till statsministern. Hon sade ungefär så här:

Regeringen har ju föreslagit att vissa statliga verk skall flyttas till Norrköping. Sedan har vi läst i tidningarna att utskottet gått emot detta förslag. Hur blir det nu, kommer det några statliga verk till Norrköping? Statsministern svarade: "Det kan jag lova." Han tillade, att "det rör sig i regeringens förslag om 1 800 befattningar, som skall flyttas till Norrköping. Av dem är det 300, som en knapp majoritet i utskottet – och det är de borgerliga och vpk – vill att det skall göras en ny utredning i syfte att flytta TRU-kommittén till Umeå. Men det är bara 300 av 1 800 tjänster, som i så fall skulle gå till Umeå. 1 500 tjänster blir det under alla omständigheter till Norrköping. Socialdemokraterna står emellertid kvar på 1 800 tjänster till Norrköping, men det går utskottet emot." Detta sade alltså statsministern i Norrköping den 1 maj.

Det är riktigt att utskottet går emot att alla 1 800 tjänsterna skall flyttas till Norrköping. Det är även riktigt att de borgerliga och vpk går emot. Påståendet att socialdemokraterna inte går emot regeringens förslag är däremot felaktigt, ty det är just vad de har gjort. Samtliga socialdemokrater har anslutit sig till utskottets förslag här, och det ber jag, herr talman, att få noterat. Trots att statsministern i sitt Norrköpingstal försäkrade de oroliga människorna i den av textilindustrinredläggning drabbade staden att socialdemokraterna skulle stödja lokaliseringen av 1 800 tjänster till Norrköping så har i alla fall utskottets samtliga ledamöter förordat att 300 av de möjliga 1 800 tjänsterna skall undandras Norrköping. Det måste nämligen bli resultatet av den beställning som utskottet har gjort.

Även emot det eniga utskottet dristar jag mig nu, herr talman, att yrka bifall till punkt 22 i propositionen och avslag på de motioner som kräver lokalisering till Umeå. Skulle kammaren gå emot detta yrkande hoppas jag att den utredning, som utskottet förordar och som av allt att döma då kommer till stånd, fortfarande har Norrköping kvar som ett verkligt seriöst förslag när det gäller lokaliseringen av TRU-kommittén och att statsministerns Norrköpingstal i detta fall inte glöms bort.

Herr RIMÅS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker att mina kolleger på Östgötabanken drar litet underliga slutsatser när de liksom utgår ifrån att utskottet har föreslagit Umeå som lokaliseringsort. Det är ju det vi *inte* har gjort.

Sedan vet jag inte riktigt vem herr Polstam egentligen polemiserar emot. Är det emot partivännen Nilsson i Tvärålund för att han i utskottet kompromissat bort partivännen Gustafssons i Byske motion om direkt

ändring av förläggningssorten från Norrköping till Umeå? Eller är det mot mig för att jag biträtt kompromissförslaget att man skall få ytterligare utreda frågan om Umeå kan vara ett lämpligt alternativ till Norrköping? Eller är möjligen herr Polstam så till den milda grad utlokaliseringsvänlig att han vill leda i bevis att centerpartiet har föreslagit att TRU skall ligga både i Norrköping och i Umeå? Herr Nilsson i Tvärålund deklarerade ju alldeles klart här på förmiddagen att det var centerpartiets uppfattning att kommittén skulle förläggas till Umeå men man hade nu gått med på denna utredning. Om det är på det sättet så överlåter jag med nöje åt partivännern Nilsson i Tvärålund att bevisa att en sådan centeristisk lokaliseringspolitik är möjlig.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var herr Polstam som uppkallade mig i och med att han tog upp ett yttrande av statsministern i Norrköping den 1 maj. Men innan jag går in på det skulle jag vilja ha en förklaring av herr Polstam med anledning av vad han inledningsvis sade om personalpolitiken. Har han någon annan uppfattning än hans partivänner i utskottet när det gäller denna fråga – han hade inget yrkande i sammanhanget – eller är det på nytt en brasklapp som man kastar in för att tala om att man vill någonting men slutar med att inte yrka något?

Sedan vill jag, eftersom nu frågan om TRU-kommitténs lokalisering har kommit upp i denna debatt, bekräfta att vad statsministern sade i Norrköping den 1 maj är fullständigt riktigt. Vid första omröstningen i utskottet var det en enhällig socialdemokratisk grupp som stödde förslaget om Norrköping men fick stryk av den samlade borgerligheten och vpk med en direkt skrivning till Umeå.

Den socialdemokratiska gruppen har med den utgångspunkten biträtt en kompromiss och gått ifrån sitt krav och anser att frågan skall utredas mot bakgrunden av att vi också har ett förslag om utredning av TRU-kommitténs framtida organisation. Jag föregriper inte på något sätt de resultat denna utredning kommer fram till. Jag hoppas att den prövar alla aspekter förutsättningslöst och att den kommer fram till ett resultat ganska snabbt, så att vi får ett beslut i frågan.

Herr POLSTAM (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill inte polemisera med herr Rimås om detta. Jag respekterar andras åsikter också. Jag vill bara framföra min egen, och den tycker jag att jag har klargjort här.

Herr Fagerlund undrade om jag inte hade något yrkande. Jag hoppas att det framgick av mitt anförande att jag yrkade bifall till propositionen beträffande punkt 22. Det kan väl inte misstolkas.

Herr FAGERLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Vad jag syftade på när jag sade att herr Polstam inte hade något yrkande var inledningen av hans anförande, där han talade om personalpolitik i allmänna ordalag men icke ställde något yrkande. Såvitt jag uppfattade det senaste han sade, yrkade han också där bifall till propositionen, vilket i detta fall betyder detsamma som vad utskottet yrkar.

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Herr POLSTAM (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag har faktiskt även redovisat mina synpunkter när det gäller personalpolitiken. Jag är innerst inne motståndare till utflyttning med tvång. Vad det är fråga om är att man skall kunna ha ett fritt val när det gäller sin arbets- och boendeort, och det är min huvudprincip. Men mot detta måste man ställa det förslag som nu föreligger och som vi säkerligen inte kan ändra på något sätt, vad jag än yrkar på. Därför vill jag även redovisa min personliga inställning till utflyttning tvångsvis av människor, vare sig det är till eller från Stockholm.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Principen att fördela den statliga verksamheten över landet är ett gammalt krav, som vi inte minst från folkpartiets sida starkt har hävdad. Att man samtidigt som man flyttar ut verksamheter och människor tar tillbörlig hänsyn till dem som kanske mot sin önskan ändå måste flytta, anser vi vara en självklarhet. Utskottets ordförande Karl Erik Eriksson inledde denna debatt med ett klagande av folkpartiets linje i denna fråga, och jag delar fullständigt de synpunkter han där framförde.

Som norrlänning får jag närapå dagligen kontakter med människor som måste mot sin önskan flytta ut från Norrland, och det måste kännas på samma sätt för de människor som nu står i tur att flytta ut från Stockholm. Det personliga problemet och de personliga svårigheterna tror jag att vi norrlänningar som så många år konfronterats med de här problemen kanske bäst förstår.

Jag har tillsammans med några medmotionärer väckt en motion i anledning av propositionen. Det är motion nr 1301, där vi begär att TRU-kommittén och Sveriges Radios utbildningsenhet förläggas till Umeå. Motionen följer det lokaliseringsförslag som utredningen förordade. Utskottet trycker starkt på de synpunkter som återfinns i motionen och bedömer det ur regionalpolitiska synpunkter vara välbetänkt att förlägga verksamheten till Umeå. Utskottet vill dock först ha en utredning som klargör vissa spörsmål och tar hänsyn till de organisationsförslag som nyligen framlagts för denna verksamhet.

Fröken Bergegren och herr Polstam har nyss från denna talarstol gjort jämförande värderingar mellan Norrköping och Umeå.

Herr talman! Jag gör inga sådana värderingar, utan jag anser att de sakskalet som utskottet framlägger är berättigade och att man inte bör bestämma sig förrän man fått fram allt material.

Förläggningen av TV- och radioproduktionen är inte en fråga enbart om Umeå utan en Norrlandsfråga. För närvarande arbetar så gott som hela den hos Sveriges Radio anställda personalen i Syd- och Mellansverige. Av de 4 100 anställda är 1,7 procent verksamma i de tre nordligaste länen. I den övriga delen av landet arbetar 98,3 procent. För att uppnå en rimligare balans är det nödvändigt att Norrland får en större andel än vad som nu är fallet.

Utskottets enhälliga uttalande att de regionalpolitiska skälen väger tungt för Umeå är en riktig bedömning, och jag hoppas att den av utskottet motiverade vidare utredningen skall kunna ske snabbt. Både

sakskäl och rättviseskäl talar för en förläggning av TRU och radions utbildningsverksamhet till Norrland. Umeå torde i ett sådant fall vara den naturliga lokaliseringssorten.

Jag delar utskottets uppfattning, även om den inte helt följer vad vi har sagt i motionen, men utskottets uttalande tillgodoser motionens syfte. Utskottet vill ha en utredning, det vill veta de faktiska förutsättningarna innan en slutlig bedömning sker. För dessa sakargument anser jag att det finns anledning att böja sig och inte söka plädera för att sätta den ena staden framför den andra. Det är meningslöst ordrytteri och ingenting annat.

Herr GUSTAFSSON i Byske (c):

Herr talman! Låt mig först få göra en mycket allmän reflexion.

Den uppståndelse som har kunnat noteras med anledning av det förslag till utlokalisering av vissa statliga verksamheter, som nu avses bli beslut, har framför allt i de olika massmedia fått oanade proportioner. *De människor i t. ex. Norrland som under lång tid och allt fortfarande, inte kunnat* erhålla arbete på sin hemort har nog svårt att förstå den enorma aktivitet som utvecklas så fort det gäller Stockholm. *Mång tusentals norrlänningar har tvingats bort från hembygd, familj och vänner utan att exempelvis pressen fördenskull ansett sig böra reagera. Centralisering* har i de fallen ansetts som naturlig, men så snart det blir fråga om praktiska åtgärder för *decentralisering* blir det ett förfärligt väsen.

Man kan onekligen efterlysa konsekvensen i ett sådant förhållande. En del tycks anse att Norrland har intresse bara när det är fråga om naturvård.

Jag vill dock säga att *regeringen* visat ett *betydande mod* genom framläggandet av den proposition som är grunden för det betänkande vi nu behandlar. Jag vill gärna säga: God fortsättning!

Sedan vill jag helt kort göra några kommentarer till betänkandet i vad rör utlokaliseringen av TRU jämte vissa delar av Sveriges Radios utbildningsenhet. Enligt det Sjönanderska utredningsförslaget avsågs den här verksamheten förlagd till Umeå. När vi i styrelsen för Sveriges Radio yttrade oss över förslaget, stannade majoriteten för Norrköping som förläggningssort. Jag blev *ensam reservant för bifall till utredningsförslaget om Umeå*. Kungl. Maj:t har nu i propositionen föreslagit Norrköping. I det betänkande som föreligger har dock, bl. a. efter en motion från mig, förläggningssorten ånyo blivit Umeå. Jag är givetvis glad för detta och inser att utskottet kan ha haft vissa svårigheter när det gällt att skapa enighet. Det har inte minst kommit till uttryck i den debatt som utspelats under den senaste halvtimmen.

Visst hade jag varit ännu mera belåten, om utskottet kunnat uttrycka sig mera bestämt. Jag hyser dock, i motsats till herr Rimås, förvissning om att den utredning som nu förutsättes ske skall ytterligare förstärka hållbarheten i den *Sjönanderska* utredningens sakskäl för lokalisering till *Umeå*. Det är angeläget att det finns högre utbildning och forskning på den ort till vilken TV-Radios utbildningsverksamhet förläggs. Detta finns i Umeå men inte i Norrköping. Att i det senare fallet hänvisa till Linköping är ganska långsökt. Angelägenheten av att Sveriges Radios

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

---

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

distriktsorganisation ges en starkare ställning är viktig, och det är också en ambition inom Sveriges Radio. Detta synes mig därför också vara ett ytterligare och klart skäl för Umeå. En förläggning till Norrköping skulle också skärpa den snedbalans på massmediaområdet till förmån för Mellansverige som redan finns.

Ur regionalpolitisk synpunkt torde Umeåalternativet vara det som bäst överensstämmer med den allmänt uttalade målsättningen. Personalpolitiskt bör detta projekt vara lätthanterligt på grund av att verksamheten ännu har relativt liten omfattning men befinner sig i stadig tillväxt.

Mot bakgrund av vad jag här anfört skulle det naturligtvis vara frestande att yrka bifall till den motion som jag har väckt och som begär ett klart uttalande av riksdagen för Umeå. Jag gör det dock inte, även om fröken Bergegrens och herr Polstams inlägg i någon mån skulle kunnat utgöra så att säga en inspirationskälla för mig att göra det. Men jag vill vara lojal mot dem som suttit på denna fråga i utskottet.

Jag ställer alltså herr talman inget sådant yrkande utan vill med det sagda hemställa om bifall till utskottets förslag på den punkt det här gäller.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Beträffande de stora principiella frågorna i samband med propositionen nr 29, så är de redan belysta, och jag skall i detta sammanhang bara säga att jag helt delar de synpunkter som inrikesutskottets ordförande framförde i sitt inledningsanförande i dag.

Jag skulle varit tacksam om jag kunnat dela hans uppfattning även i en annan sak. Han sade – jag vet inte om det var med en känsla av ödmjukhet – att den region som han representerade inte hade några andra önskemål än de som var framförda i propositionen. Det gällde sålunda lokaliseringen. Jag kan tala om att den regionen har fått tre centrala ämbetsverk. Jag är fullt medveten om att om den region som jag representerar hade varit föremål för samma favör skulle jag också i det fallet kunnat säga att jag vore helt tillfredsställd.

Det har här tidigare framförts den synpunkten, att man har gjort denna utlokalisering till ett relativt ringa antal orter och att utlokaliseringen sålunda ger antydning om en centralisering trots att man flyttar ut verken från Stockholm. Det har också sagts att man vill flytta ut dem i grupper, men en del orter har fått sig tilldelade relativt många centrala ämbetsverk med en stor personalstyrka.

Det var närmast fru Nilsson i Kristianstad som framförde avvikande synpunkter. Hon menade att man skulle tänka på ett större antal orter och en bättre fördelning av dem över hela landet. Jag delar hennes åsikt i det fallet.

Vi är väl fullt överens om att ändamålet med utflyttningspropositionen är bl. a. att bidra till att det skapas balans mellan starkt expanderande storstadsområden och omgivande regioner. Det verkar som om man i det sammanhanget endast har tänkt på Stockholms storstadsområde – de andra två storstadsområdena är inte nämnda. Och när man velat åstadkomma balans har man endast räknat med norra Sverige och Svealand. Ingen ort söder om Jönköping är representerad i detta förslag.

Såväl Kommunförbundet som vissa länsstyrelser har påpekat denna brist och menar att man i ett sådant här utflyttningsförslag borde ha räknat med även övriga delar av landet.

Örestadsområdet är inte alls nämnt. Det är också ett storstadsområde och kräver avbalansering. Det finns väl ett skäl till att man inte har nämnt det — man kan ju inte flytta ut några centrala ämbetsverk från Örestadsområdet eftersom det inte finns några sådana där. Däremot kan man skapa balans genom att stimulera de regioner som är naturliga balanseringsregioner till Örestadsområdet.

I motionen 1236 som bland andra jag har undertecknat och som har följts upp i reservationen 4 av fru Nilsson i Kristianstad, påpekas att Kristianstad—Hässleholmsregionen är en lämplig avbalanseringsregion gentemot Örestadsområdet. Genom att ge den regionen den stimulans som lokalisering av ett centralt ämbetsverk innebär skulle man kunna avlasta Örestadsområdet.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har i sitt remissyttrande föreslagit att lantbruksstyrelsen lokaliseras till Kristianstad—Hässleholmsregionen. Man anser att jordbruks- och trädgårdsnäringarna har en sådan tyngdpunkt i södra Sverige att redan det motiverar en lokalisering dit.

Utredningen har talat om vissa kriterier som en ort bör uppfylla för att bli föremål för en lokalisering: den skall ha ett visst minimiantal invånare, goda kommunikationer, ett nyanserat näringsliv osv. Den region som jag representerar fyller dessa kriterier. Den ligger på lämpligt avstånd, omkring tio mil från Malmö, som är Örestads centralpunkt. Den har lämplig folkmängd, omkring 120 000. Den har goda kommunikationer — både flyg och järnvägsförbindelser. Den har ett rikt nyanserat näringsliv. Den har god tillgång på bebyggelsemark. Den har goda utbildnings- och forskningsmöjligheter. Den ligger i närheten av Lunds universitet. Inom regionen ordnas årligen universitetskurser. Där finns forskningscentra för trädgårdsnäringen inom länet, och länet har sedan gammalt en mycket väl utbyggd lantbruksundervisning — namnen Önnestad och Bollerup är kända över hela landet.

Det är min bestämda övertygelse att det såväl från statlig som från regionalpolitisk synpunkt när det gäller att få lämplig avbalansering inom Skåne är motiverat att beakta de synpunkter som har framförts i motionen 1236 Jag yrkar därför bifall till reservationen 4 av fru Nilsson i Kristianstad. Jag vill emellertid till slut säga att om det inte skulle gå att få gehör för det yrkandet vid dagens omröstning, så hemställer jag att de synpunkter som här har framförts beaktas vid den fortsatta utredningen rörande utlokalisering av centrala ämbetsverk.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Trobro (m) och Andreasson (c).

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Herr Fagerlund började sitt anförande tidigare i dag med att klaga över att det var så många talare på talarlistan. Jag kan instämma i beklagandet av detta. Men ansvaret för det är inte i första hand kammarledamöternas, utan det är regeringen som får ta ansvaret för att

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

ha lagt en så pass onödig proposition som den vi nu behandlar vid en sådan tid att debatten kommit att sammanfalla med den mest arbetsbelastade delen av vårriksdagen. Den kritiken faller alltså i första hand på regeringen.

Jag var från början av den uppfattningen att propositionens förslag var felaktigt, att det skulle kosta betydligt mer än det smakade och att det innebar uppenbara risker för allvarliga följdverkningar, om vilkas kostnader utskottet i sitt betänkande inte på något sätt har gett besked. Jag insåg samtidigt att den bästa lösningen, ett yrkande om avslag på propositionen, inte skulle ha stora utsikter att vinna majoritet i kammaren. Därför beslöt jag att i ett par motioner påpeka de i mitt tycke största bristerna i propositionsförslaget. Om utskottet i sitt betänkande tagit ställning för dessa motionsförslag skulle det hela varit litet mer acceptabelt.

I en första motion har jag föreslagit att kriminalvårdsstyrelsen enligt personalmajoritetens önskemål skulle förläggas till Norrtälje i stället för till Norrköping. Norrtälje kommun är i stort behov av en ökning av arbetstillfällena. Det kan varje kammarledamot som har intresse av saken övertyga sig om ganska snabbt. Sysselsättningsproblemen i östra Uppland är så allvarliga att något måste göras snabbt. Därvid är förbättrade vägar och kommunikationer bland det nödvändigaste. Men en förläggning av t. ex. kriminalvårdsstyrelsen till Norrtälje kommun skulle ha varit ett stort steg i rätt riktning, om nu kriminalvårdsstyrelsen ändå skall kastas ut från Stockholm. För Norrtälje talar också att flyttningen då skulle ha kunnat ske smidigare och bli billigare genom att ett antal anställda under en övergångstid kunde bo kvar i Stockholmsområdet och resa till Norrtälje.

Nu motsätter sig emellertid utskottet att man skall förlägga statliga verk till orter med undersysselsättning. Man säger på s. 50 i betänkandet att konkurrensen om arbetstillfällena i så fall skulle komma att förstärkas och att det skulle bli problem att finna lämpliga anställningar åt medföljande anhöriga. Den nu föreslagna utflyttningen är alltså inte avsedd att skapa ökad sysselsättning där brist på sysselsättning föreligger, utan den är en utflyttning till större städer som redan förut har egen expansionskraft, eller egen "växtkraft", som utskottet säger. Därmed är utflyttningen av statliga företag en omflyttningslek utan större värde.

Utskottet säger också att det är önskvärt att myndigheter med likartad verksamhet förläggs till samma ort och att man inte skall skilja myndigheter med ett visst inbördes samband från varandra. Med hänvisning härtill tillstyrker utskottet propositionens förslag om utflyttning av kriminalvårdsstyrelsen och sjöfartsverket till Norrköping. Det är beklagligt. Jag visste inte att dessa båda verk hade ett så intimt samarbete. Tänker man nu börja placera straffångar på fartyg? Det är väl ändå inte så, att det är någon särskilt hög kriminalitet inom sjöfarten.

Utskottet talar i sitt utlåtande om den regionalpolitiska effekten. Mot bakgrunden av vad jag tidigare sagt vill jag fråga vad utskottet menar med detta. Det tycks i varje fall inte vara sysselsättningen som man är intresserad av. Det är just olika effekter av den föreslagna utlokaliseringen som jag har velat få belysta genom min andra motion, nr 1350. Jag

har där yrkat att något flyttningstvång inte skall få gälla. Vidare har jag tagit upp principiella synpunkter på frågor om bostadskvoter och kommunikationer på de orter dit utflyttningen är tänkt. Från utskottets sida är man tydligen rädd för att gå i närkamp med dessa allvarliga frågeställningar när det gäller konsekvenserna. Man säger t. ex. angående kommunikationerna att det inte är lämpligt att göra generella uttalanden om resursfördelning, men samtidigt har man i det föregående gjort en rad generella uttalanden.

När det gäller bostadskvoter är uttalandena ännu mer förvirrade. Man säger att det är för tidigt att bedöma om de avvägningsproblem som aktualiseras i motionen över huvud taget kommer att uppstå. Men några rader längre ner säger man sig förutsätta att kommunerna tar hänsyn till att den inflyttade personalen kan komma att efterfråga bostäder av olika typer och i skiftande prisklasser. Men för att kommunerna skall kunna ta hänsyn till det så måste ju kommunerna få tillräckligt stor bostadskvot. Var skall denna ökade bostadskvot tas ifrån? Från storstäderna eller från småorterna, eller genom ökad tilldelning? Det var ju det som jag ville ha klarhet i genom motionsyrkandet. Men från utskottets sida har man föredragit att stoppa huvudet i busken och hoppas att det skall gå bra ändå. Jag menar att om man tar dessa ökade bostadskvoter från de omkringliggande småorterna så får det hela bara en regional centraliseringseffekt. Stora städer blir större, och landsbygden där omkring riskerar att utarmas ytterligare.

Precis samma sak händer om man omfördelar vägenslag för att förbättra kommunikationerna mellan de aktuella städerna – såvida man inte tar medlen ur en ökad tilldelning. Allvarliga erfarenheter av hur det kan gå till har vi från Stockholms län, där nästan alla vägmedel går åt i de närmaste omgivningarna runt Stockholms stad, medan de perifera delarna av länet blivit nästan helt lottlösa. Det är kanske den största orsaken till svårigheterna i Norrtälje kommun som jag berörde tidigare.

Det är sådana här principiella frågor som jag anser så avgörande för hela problemet och som inte utskottet har vågat röra vid. Hur dåligt beslutsunderlaget är framgår av vad utskottet säger på s. 56 angående personalpensionsverket, invandrarverket, provningsanstalten och luftfartsverket. Utskottet säger att för var och en av dessa myndigheter kan anföras skäl för en oförändrad lokalisering. Men utskottet vill inte ta hänsyn till dessa skäl därför att man då inte skulle kunna minska Stockholmsområdet med tillräckligt många personer. Utskottet anför vidare att man inte blivit övertygad om att utflyttningarna är omöjliga att genomföra. Med andra ord: man flyttar ut allt som över huvud taget är möjligt till vilket pris som helst och utan att kunna ange konsekvenserna.

Vi har alltså ett dåligt beslutsunderlag med alltför många kvarstående frågetecken för att det skall vara ett klokt beslut att bifalla utskottets hemställan. Den bör därför avslås. En annan orsak till det är att det inte finns någon beräkning av vad det hela kommer att kosta. De direkta kostnaderna blir tydligen mycket stora. Därtill kommer de indirekta kostnaderna. Till vad nytta?

Riksdag och regering skall inte leka med skattebetalarnas pengar. När sanningen går upp för alla är det annars en stor risk att folkets dom blir hård.

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Herr GUSTAVSSON i Eskilstuna (s):

Herr talman! Inget kan vara mindre motiverat än att – om jag får uttrycka mig bildspråksmässigt – förvandla debatten om uppbyggande av storstadsalternativ till en fattigauktion där företrädare för olika landsdelar och kommuner utmålar sina hemorters nöd och elände. När jag vill plädera för Eskilstuna som mottagare av myntverket är det alltså främst av den anledningen att Eskilstuna mycket väl uppfyller de förutsättningar som bör uppfyllas i ett sådant sammanhang. Den verksamhet som skall utlokaliseras passar bra in i den mottagande kommunens mönster. Sålunda kommer rekrytering av kunnig arbetskraft inte att medföra något problem, fraktkostnaderna blir rimliga, kommunikationerna är goda och kommunen kan erbjuda den personal som flyttar med all rimlig service. I detta avseende kan Eskilstuna, i varje fall i vad det gäller av riksdagen beslutad utlokalisering av verk, som hittills enda kommun i landet uppvisa verifikation på vilja och förmåga att möta vid utlokalisering uppkommande problem. Utan att sådant exakt kan mätas verkar det av åtskilliga uttalanden att döma som om den inflyttade fabriksverkspersonalen skulle vara med bland kommunens mest nöjda invånare.

Jag föreställer mig att förflyttningen av förenade fabriksverken – som då hette försvarets fabriksverk – till Eskilstuna är den stora positiva erfarenhet som regeringen kunnat grunda de nu aktuella utflyttningsförlagen på.

Det är inte bara de anställda som uttalat sin tillfredsställelse. Fabriksverksledningen försummar aldrig en möjlighet att från verksledningssynpunkt bedyra nyttan och värdet av de vinster som vunnits av lokaliseringen till den välbelägna och positiva arbetsmiljö som Eskilstuna visat sig vara.

Från mottagarens utgångspunkt kan jag försäkra att den genomförda förflyttningen varit av stort värde. Den har bl. a. gett en mycket välbehövlig differentiering av bygdens näringsliv.

I detta avseende måste jag anmäla vissa Eskilstunaproblem som på grund av sin storlek och klara markering faktiskt också är rikets. Eskilstuna är redan till sin tillkomst som industristad en statlig satsning. Den angavs bli en rikets smedja. Den blev långt senare genom speciella statliga arrangemang centrum för uppbyggande av den svenska metallmanufakturindustrin. Denna baserades ju från början på många små företag. Eskilstuna har behållit denna småindustristruktur. I kommunens många små industrier finns god tillgång till gediget yrkeskunnande. Detta är dock inte till fyllest när man också i andra länder lärt sig tillverka de produkter som varit produktionens bas – ibland av andra material än järn och metall. Naturligtvis lever många Eskilstunaföretag vidare och utvecklas just genom kunnande och yrkesskicklighet, men det är ett faktum att det antal arbetstillfällen som måste bytas ut under de närmaste åren är att räkna i tusental. Det är denna långsiktiga problematik som är det allvarliga och avgörande.

Vi har naturligtvis bekymmer för stunden också. Jag skulle t. ex. ur arbetsmarknadsverkets statistik kunna dra ut en del om saluvärdet av verkstadsindustrins produkter per anställd och ställa riksgenomsnittet mot Eskilstunas betydligt lägre siffror i det avseendet. Jag skulle kunna

läsa statistik över driftnedläggelser, antalet berörda företag och personer. Jag skulle kunna tala om varslade och i förväg anmälda varsel om permitteringar. Jag skulle kunna tala om arbetslöshetssiffror för dagen, och jag skulle kunna tala en del om s. k. spontana avgångar, som ju reducerar en hel del företags numerär ganska kraftigt. Men jag tycker inte att det skulle tjäna så särskilt mycket till, ty som jag sade är det de långsiktiga problemen som är de intressanta och allvarliga. De siffror jag kunde redovisa skulle ju i så fall få ställas i relation till någon annan ort, och till den nivån vill jag inte sänka mig i debatten.

Eskilstunaindustrin kan inte klara alla långsiktiga problem av egen kraft. Regeringen har insett detta, bl. a. genom att tillsätta en utredning om metallmanufakturindustrins problem. Denna utredning presenterades för övrigt först i Eskilstuna och har just Eskilstunaindustrins problem som utgångspunkt. Jag ser också medvetandet om detta som en del av motiveringen för Eskilstuna som mottagare av statlig lokalisering. Eskilstuna är i sin näringslivsomdaning beroende av förnyelse. Myntverket är därför ett välkommet tillskott, som bör följas av mera vid nästa utlokalisering.

Eskilstunas framtid balanserar på en knivsegg. Övervikt i negativ riktning kan ge liknande effekter som man förbinder med textilkrisen. Övervikt i positiv riktning kan ge en utveckling mot ett harmoniskt samhälle som välbefärd befolkningsalternativ utanför storstadens influensområde och mot en för rikshushållet vinstgivande enhet.

Herr talman! Riksdagens ärade ledamöter kan ge ett bidrag i positiv riktning genom att rösta med reservationen 9, till vilken jag ber att få yrka bifall.

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande detta betänkande samt behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till kl. 19.30.

§ 5 Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande:

Nr 39 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 39 angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden

Nr 42 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av två tilläggsavtal till dubbelbeskattningsavtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike beträffande direkta skatter, m. m.

Lagutskottets betänkande:

Nr 13 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utbildningsutskottets betänkande:

Nr 21 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om studie- och yrkesorientering i grundskola och gymnasieskola jämte motioner

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

*Omlokalisering
av viss statlig
verksamhet*

Nr 95

Onsdagen den
26 maj 1971

Jordbruksutskottets betänkanden:

Nr 35 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till PCB-lag jämte motion

Nr 36 i anledning av motion om översyn av bestämmelserna om användning av djur för vetenskapliga experiment

Nr 37 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:51 med förslag till rennäringslag, m. m., jämte motioner

Nr 38 angående vissa anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte motioner

Nr 39 i anledning av motioner angående internationell miljövård m. m.

Nr 40 angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden

Nr 41 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:61 med förslag till livsmedelslag m. m., jämte motioner

Nr 42 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av statens livsmedelsverk m. m. jämte motion

Nr 45 i anledning av motion om svenskt medlemskap i Internationella naturskyddsunionen

Inrikesutskottets betänkanden:

Nr 17 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1971:111 om anslag till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m. för budgetåret 1971/72

Nr 18 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anställningsskydd för vissa arbetstagare, m. m., jämte motioner

Nr 19 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

§ 6 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 272 Herr *Romanus* (fp) till herr justitieministern om ökning av polisens resurser:

Vill justitieministern medverka till att polisen får resurser att förebygga befarade s. k. "raggaroroligheter" och skydda allmänheten i samband med inträffade sådana?

§ 7 Kammaren åtskildes kl. 16,57.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert